

**SPECIMEN
LITERATVRAE FLORENTINAE
SAECVLI XV.**

1997-1998

SPECIMEN
LITERATURAE
FLORENTINAE

SAECVLI XV.

IN 270

DVM CHRISTOPHORI LANDINI GESTA
ENARRANTVR
VIRORVM EA AETATE DOCTISSIMORVM
IN LITERARIAM REMP. MERITA
STATVS GYMNASII FLORENTINI
A LANDINO INSTAVRATI

ET
ACTA ACADEMIAE PLATONICAE
A MAGNO COSMA EXCITATAE
CVI IDEM PRAEERAT, RECENSENTVR
ET ILLUSTRANTVR.

*Omnia ex Codd. MSS Laurentianis, Riccardianis, Magliabechianis,
Strozianis, Ambrosianis Mediolanensibus, et ex Archivis
publicis eruit, digestis, notisque locupletavit*

ANG MAR. BANDINIVS I.V.D.
PVBLICVS BIBLIOTHECAE MARVCELLIANAE PRAEFECTVS
ACADEMIAE FLOR. ALIARVMQVE SOCIVS

TOMVS II.

FLORENTIAE ANNO MD. DCC. LI.
SVMTIBVS IOSEPHI RIGACCI.
CVM APPROBATIONE.

THE
LIBRARY OF THE
MUSEUM OF NATURAL HISTORY
AND
ZOOLOGY
OF THE
CITY OF LONDON

THE
LIBRARY OF THE
MUSEUM OF NATURAL HISTORY
AND
ZOOLOGY
OF THE
CITY OF LONDON

THE
LIBRARY OF THE
MUSEUM OF NATURAL HISTORY
AND
ZOOLOGY
OF THE
CITY OF LONDON

THE
LIBRARY OF THE
MUSEUM OF NATURAL HISTORY
AND
ZOOLOGY
OF THE
CITY OF LONDON

THE
LIBRARY OF THE
MUSEUM OF NATURAL HISTORY
AND
ZOOLOGY
OF THE
CITY OF LONDON

THE
LIBRARY OF THE
MUSEUM OF NATURAL HISTORY
AND
ZOOLOGY
OF THE
CITY OF LONDON

THE
LIBRARY OF THE
MUSEUM OF NATURAL HISTORY
AND
ZOOLOGY
OF THE
CITY OF LONDON

THE
LIBRARY OF THE
MUSEUM OF NATURAL HISTORY
AND
ZOOLOGY
OF THE
CITY OF LONDON

CELSITVDINI SERENISS.

AC REVERENDISS.

D. I O S E P H I

EPISCOPI AVGVSTANI S. R. I. PRINCIPIS

LANDGRAVI HASSIAE ETC.

*Principis Hersfeldensis, Comitis Cattimeliboci, Diez, Ziegenheim,
Niddae, Schaumburgi, Ysemburgi, et Biedingae etc. Abbatis
Exempti Feldwariensis in Regno Hungariae, Equitis
insignis Ordinis S. Huberti etc. etc. etc.*

ANG. MAR. BANDINIUS

Χάρις, ἔλεος, εἰρήνη ἀπὸ Θεοῦ πατρὸς
καὶ Χριστοῦ Ἰησοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν

QVAM nec fortuna mea, ne-
que eruditio. cuiusmodi est, ut
fas mihi putem tenues hasce ingenii mei
lucubrationes CELSITVDINI TVAE

SERENISS. AC REVERENDISS. consecrare, tanta tamen est, tamque inusitata praestantissimi animi Tui in me, atque in universum propemodum genus hominum benignitas, ut quaecumque hoc obsequii mei pignus ad conspectum Tuum venerabundus sistere non pertimescam.

Inaudita profecto munificentia; qua litteras exsules passim, et vagantes liberali apud Te hospitio excipis, favor munificentissimus, quem doctis viris, cum in luce Aulae Tuae vitam degentibus, tum Academiam Tuam Dillinganam quovis doctrinarum genere inlustrantibus non denegas, Te Musagetem maximum, gloriosum, incomparabilem apud longinquas etiam nationes sine ulla invidia declarant.

Qui benigniore fortuna utuntur, ii fere insolescere, ac rebus prospero cedentibus, magno spiritu inflari, et omnes prae se turpiter despicere consuecunt. Tu vero bonis omnibus u-
ber-

berrime cumulatus, qua animi moderatione, quam liberali in egenos largitate, quam singulari in creditos Tibi populos humanitate praecellis?

Haud opus profecto, ut clarissima Tui Generis primordia repetens, et vetusta saecula evolvens, per immensam Maiorum nobilissimorum seriem ad Te usque descendam, cum ea ipse virtute, meritisque praefulgeas, ut avitis hisce praeconiis indigere minime videaris, quae clarissimorum scriptorum litteris memoriae prodita, in universo iam terrarum orbe celebrantur. Quem enim latet, Maiores Tuos Augustissimos, olim Romani Imperii Regimen, ac nuper Svecici Regni tenuisse, potentissimasque vires ex tot optimis ditionibus partas, inita etiam cum plerisque Germaniae atque Italiae Principibus adfinitate, confirmasse? Verum hisce praetermissis, ea quae in Te maximi facienda esse existimo, breviter repetam, ut reliqui Germaniae

Praefules habeant, quem imitentur; et Itali omnes Catholicae Ecclesiae gratulentur, quod in Te verum Sancti Pontificis exemplar divinitus sibi concessum agnoscant.

Ad meas aures saepe devenit, Sereniss. Antistes, et Princeps, ad Te iam a teneris annis exornandum, animi candorem, pietatem non fictam, prudentiam, ac gravitatem non vulgarem mirifice confluxisse, ac progrediente aetate maiorem in modum crevisse, praecipue vero post Sacerdotale, atque Pontificium munus susceptum, in quo laudabiliter obeundo, adeo veram Ecclesiastici Principis imaginem exprimere conaris, ut nullas umquam litteras posse reperiri putem, quae egregias animi Tui dotes immortalitatis memoria non prosequantur. Datur enim ubique intueri sacra Tempia, quorum aliis vel auxisti fundos, vel comparasti, alia vel amplificasti, vel detereso situ ac squalore, splendida reddidisti:

fa-

sacras vero suppellectiles, ac munera quot quamque pretiosa Ecclesiae Tuae contulisti! unde, ut reliqua omittam, Augustanae aedes, in quibus, uti Pontifex degis, Te restauratorem deprædicant.

Dolebas vero, ac vehementer angebaris Celsiss. Princeps; Christianam pietatem in ditione Tua, et in universa paene Germania involutam esse doctrinis novis, immo etiam commentitis, atque absurdis, monstris, prodigiis, visis, somniis, gerris denique Germanis, ac superstitiosis quibusdam spectaculis nimis obnoxiam. Ad hæc itaque penitus ex animis hominum eradicanda, difficile dictum est, qua animi altitudine imperitorum iras, et sycophantarum minas, atque impios conatus pertuleris. Enimvero sedulo animadvertens, eiusmodi naevos ab oscitantia cleri, ac monachorum *Ψευδοδοξίας* exoriri ut plurimum solere, edita per Te fuit, iuxta Apostolicas Constitutiones, et Concilii Tridentini Decreta

In

Instructio Ordinandorum, quorum ut pietas, et eruditio magis magisque in dies augeatur, munificentia Tua, patefacta sunt Gymnasia, ac Bibliotheca librorum omnigenae eruditionis refertissima Musis dedicata est.

Hisce itaque propugnaculis, Sereniss. ac Reverendiss. Princeps, errores, et haereses, quibus undique obsidetur Tua ditio, repellere conaris, ac propulsare. Quod sane nemini mirum videri debet: qua enim animi firmitate, et constantia avitae, atque Orthodoxae Religioni adhaereas, quam gaudeas eam ubique florentem, ac de erroribus quibuscumque triumphantem intueri, praeter alia permulta, et clarissima indicia, satis superque testantur litterae Tuae ad SS. BENEDICTVM XIV. P. O. M. missae, in quibus de nova quadam, atque omnino reiicienda Spiritus S. imagine summum Pont. consuluisti, itidemque litterae ab Eo ad Te datae, quibus industriam
Tuam,

Tuam ; vigilantiam , doctrinam , ac Sacerdotale robur mirifice extollit .

Atque hoc facis Tu quidem innata Tibi honestatis omnis ac publici boni cupiditate . Hinc illud est omnium voce iure optimo celebratum , salutem , dignitatem , decus , maiestatem denique Sacrarum Litterarum in Tua potissimum unius incolumitate , verti , ac praesidio niti . Hinc constans , et consimilis opinio est , unum Te per totam Germaniam nostro saeculo existisse , qui universas humaniorum disciplinarum partes beatissima ingenii ubertate non solum sis amplexus , verum et ipse mirifice excolueris , unum , cui tota Musarum cohors adsurgat , cui princeps eruditorum caetus , veluti Apollini , atque Herculi , fasces submittat , quem propter miram in populis regendis mentis aciem universus orbis terrarum , mirabundus suspiciat .

Tu enim Dillinganam Academiam a Card. *Truchsessio* institutam , *Iulii II.*
Pont.

Pont. et Caroli V. Imp. amplissimis privilegiis decoratam, ut adversus haereticam pravitatem, quasi propugnaculum esset, temporum malignitate conlabentem fulsisti, nova luce, atque ornamento conlustrasti, atque, ut melior deinceps studiorum methodus, et sanius de rebus ad Religionem spectantibus criterium institueretur, sollicitè sapienterque curasti.

Verum neque hic substitit providentia Tua, Sereniss. ac Reverendiss. Praeful: manum enim Tuam beneficentissimam ad amplissimas aedes, quas veluti Princeps incolis, protendisti, et Gymnasium Phfassenhusanum a Sigismundo Palatino incaeptum, ac profligata deinde opera intermissum, ad exoptatum finem perduxisti, ubi candidati ad maiores promovendi Ordines, ad quaelibet pietatis munia, ad Sacrae Scripturae, Historiae Ecclesiasticae, Iuris Canonici, et sinceræ Theologiae cognitionem erudiantur, aliisque ad bene

ne

ne honesteque vivendum faciem praeferre possint. Omnia itaque, quae dilapsa iam fluxerant, per Te adeo severis legibus sancita sunt, ut una virtus, post severum examen explorata, non optimatum favor; ad Beneficia quemquam extollat; eique animarum eura commendet, unde adversus querelas, ne dicam maledicta hominum perditissimorum, Tuum semper animum obfirmasti. Immortale profecto hoc Tuum, non erga Deum modo, sed erga aedificia ipsa meritum, extinctis vitam, tenebris lucem reddere, reparare ruinas, labentia Tempia substinere, ab interitu vindicare, et ad Religionem amplificandam nova tecta construere; quae quamvis muta, sentire tamen, et gratulari sibi videntur, quod niteant, quod innumerabili concursu populi celebrentur.

Verum enimvero si Tua inaudita clementia, si in publicis, privatisque rebus temperantia, si tantus in
fuerit

ma potestate, rerum omnium modus, si latae leges, si statuta iudicia animadvertantur, quid inde aliud conici potest, nisi Tuo exemplo, sapientiaque hoc esse factum, ut integritas, pudor, ius, aequitas in Tuis ditionibus maneant? Hinc Te cives Tui tamquam Patriae Parentem, et humani generis delictum miro animi adfectu conclamitant; et quidem iure: quo enim alio appellent nomine, qui id unum laborat, ut eos felicissimos reddat, modo adfluente bonorum omnium copia, annonaeque ubertate eorum necessitatibus consulendo, nunc eas vires, ausaque propulsando, quae detrimenti aliquid publicae tranquillitati, et otio adlatura videantur? Cuius quidem Tuae erga se paternae benivolentiae, vel maximum superioribus annis fructum ceperunt. Cum enim universa ferme Europa tunc dissidiis ferveret, bellicae turbinibus agigaretur, cumque arduum satis esset, inter u-

tram.

tramque partem ita se medium gere-
re, ut in neutrius offensionem incide-
res, Populi tamen Tui, aurea pace
frui potuerunt, quæ politioribus litte-
ris excolendis optanda maxime vide-
batur.

Quapropter, Celsiss. ac Sereniss.
Princeps, Te unum ex omnibus de-
legi, cuius numini meos hosce ingenii
foetus consecrarem, ut eodem tempore,
et aliquod grati animi signum Tibi
exhiberem, et mihi ipsi, monumentis-
que meis, quæ fortasse obscuriora per
se futura essent, quasi claritatem, et
lucem, nominis Tui inscriptione dona-
rem.

Denique illud a Te tantum pe-
to, ut aliquid in praesens de maie-
state Tua remittas, et hosce industriae
meae fructus, tenues quidem, sed sin-
gularis observantiae in Te meae testes
perpetuos, pacato vultu clementer ex-
cipias.

Ipse interim Celsitudini Tuæ Se-
reniss.

reniss. ac Reverendiss. vitam longae-
vam , atque tranquillam , prospera ,
ac fausta omnia a Deo Opt. Max.
precor , quo diutissime litteratorum
hominum felicitati sospes, incolumisque
serveris . Vale .

D. Florentiae ex Theatro Litterario Mar-
celliano x. Kal. Iulias C1515 CCLI.

R E R V M G E S T A R V M
CHRISTOPHORI LANDINI
A L I O R V M Q V E
V I R O R V M C L A R I S S I M O R V M
P R O R E P . L I T T E R A R I A
C O M M E N T A R I V S .
§. XXIII.

Christophorus Landinus multiplici Graeci, ac Latini Sermonis cognitione instructus, ea, quae supra retulimus, ad promovenda utriusque linguae incrementa feliciter gessit. At quoniam ei *Petrus Medicus* Filiorum suorum *Laurentii*, et *Iuliani* curam demandavit (u), ut facilius in eorum animis ad bene feliciterque vivendum praecepta confingeret, statuit disputationes quasdam

Tom. II. A dam

dam, quas Camaldulenses appellavit ; instituere. Anno igitur MCCCC LX. circiter *Landinus*, qui maximos in Philosophia progressus fecerat, (u) una cum *Petro* fratre suo cum aestus vitandi, tum animi relaxandi gratia Pratum Vetus contendens in Camaldulam Silvam adscendit antiqua Religione notissimam (v) ; in qua, dum vehementi, ardentique aestu syrius in mortales saevit, saluberrimo aere, ac temperatissimo caelo, per summam voluptatem frui licet. Dum itaque ad Heremitarum cellulas se conferret, nuntiatum illi fuit, paullo ante *Laurentium Medicum* cum *Iuliano* Fratrem illuc venisse, secumque e Florentina Urbe, *Alamannum Rinuccinum* (4), *Petrum* (5) ac *Donatum Acciajolium* (6), *Marcum Parentium* (7), et *Antonium Canisianum* (8), viros litteratissimos adduxisse, qui cum a primis annis vim, copiamque dicendi, exactissima arte, et longa exercitatione consequuti essent, pertinaci dein.

deinceps, ac diuturno labore maxime in philosophicis studiis processerant, et in *Platonis* doctrina, quae tum prope amissa ab inferis revocabatur, probati, et nobiles viri erant. *Olivarius* quoque *Arduinus* (1) vir ea tempestate *Aristotelis* sectator acerrimus, adesse debuerat, nisi publicis negotiis distentus fuisset.

(1) T. I. not. 5. p. 182.

(2) Hinc illum inter claros philosophos recenset *Petrus Lambecius* in *Prodomo Histor. Literar.* Saeculi post *Christum* natum XV. app. IV. Lib. II. §. V.

(3) Collegimus haec ex Prooemio ad Quaestiones Camaldulenses impressas Florentiae An. MCCCCLXXII. circiter.

(4) *Alamannus Rinuccinus*, natus Florentiae, ait *Franc. Bocchini* in eius *Elogio*, nobilissimo genere, optimis artibus adeo animum suum excoluit, ut se diuturno studio clarissimum effecturis. Hunc Pocchiantes in *Catalogo Scriptorum Florent.* *Marsilii Ficini* auditorem fuisse testatur; at neque *Ficinus* in *Ep. ad Martinum Vranium*, *Epistolar.* Lib. XI. ubi discipulos suos enumerat, de *Alamanno* mentionem facit, neque hic in sua ad *Philostratum* Praefatione, ubi Florentinos quamplures in literis illustres recenset, quidquam de *Ficina* loquitur, quod profecto,

non omisisset, si eo magistro usus esset. Praeterea id a *Bocchio* L. C. minime attingitur, qui tamen ait, *Kinuccinum* lo. *Argyropuli* in Graecis litteris fuisse discipulum. In celebri *Stroziana* Bibliotheca Cod. extat num. D XC V. in fol. autographus, in quo Epistolae *Donati Acciaiolii* adhuc ineditae continentur: ex iis nonnullae sunt *Rinuccino* nostro missae, cuius non solum amicus, sed comes etiam fuerat, dum *Acciaiolus* ab lo. *Argyropulo* Graecis litteris imbueretur. Inter reliquas, una legitur data Prid. Kal. Martii A. MCCCCLIV. dum *Alamannus* admodum adolescens erat, ex qua *Poggium Bracciolinum*, si non Praeceptorem, ipsius saltem moderatorem studiorum fuisse arguimus. *Kinuccinus* igitur in bonis litteris adeo progressus est, ut brevi inter eruditos viros habitus fuerit. Et revera *Philelphus* senior in quadam Ep. Lib. XXXI. ipsum appellat *eruditissimum*, et *Landinus* in Lib. I. Camald. Disp. inter viros litteratissimos eum recenset, qui cum a primis annis vim copiamque dicendi exaltissima arte, et longa exercitatione consequuti essent; vehementi desucept, ac diuturno studio maximos in Philosophia progressus fecerant. Et profecto ipsum omni doctrinarum genere eruditissimum appellat lo. *Nesius* in Libro MS. de Moribus ad *Petrum Medicem* Dialog. III. his verbis. Ego una cum *Alamanno Rinuccino* amicissimo nostro, ac omni litterarum genere eruditissimo relaxandi animi gratia *Chartussum* mo conferam. Magnum in Patria sua locum tenuit, et unus ex decemviris fuit, qui III. Kal. Dec. A. MCCCXCV. calamitosissimis temporibus Reipublicae gubernacula obtinuerunt, quin et optima studia in

Pi-

Pisano Athenaeo instaurandi munus illi demandatum fuit. Obiit Florentiae A. MDIV. et in Templo S. Crucis solenni pompa sepultus est in Gentilitio facello olim a *Thaddaeo Gaddio* saeculo XIV. egregie depicto. Historicam vitam *Apollonii Thianaei* a *Philostrato* scriptam Latine vertit, quam *Friderico Feretrano* dicavit. Dedicatoria vero Epistola in omnibus, quotquot vidi, editionibus deest. Ea autem legitur in Bibliotheca *Stroziana* Cod. MCCCCXIV. in fol. cuius initium est - *Ad illustrem Principem Federicum Feretranum Urbini Comitem Alamanni Rinuccini in libros Philostrati de vita Apollonii Tyanaei in Latinum conversos Praefatio incipit* - Primus omnium *Alamannus* fuit, qui opus hoc in latinum transtulerit. In insigni Bibl. *Laurentiana* Pl. LXVII. num. VIII. in nitidissimo Codice eadem versio legitur cum Ep. ad Urbini Comitem, cuius in fine haec adposita sunt: *Exscriptus Florentiae salutis nostrae A. MCCCCCLXXV. prima aestate fuit hic liber, anno postquam translatus est iam tertio: sed cum archetypo collatus, emendatusque* - Iam *Rinuccinus* versionem suam A. MCCCCCLXXII. absolvit, et inedita adhuc in Bibliothecarum forulis delitesceret, nisi *Philippus Beroaldus* senior hanc publici iuris fecisset, ut ipsemet testatur in Praefatione ad *Baptistam Contium* Io. Galeazzi F. nobilem Mediolanensem. Est autem alia editio, absque ullo loci, aut anni indicio, quam *Gothofredus Olearius*, cui plurimum debet Graeco-latina operum *Philostratorum* editio, omnium primam fuisse putat: verum ex *Beroaldo* colligimus, Libros hosce *Philostrati* ex Bononiensi Typographio *Benedicti de Hestore* desinente saeculo

xv. prodiiſſe, qui et *Beroaldi* ipſius opuscula A. mccccxcvii. mccccxcix. md. mdii. in quarto edidit. *Aldus* vero A. mdii. cum *Rinuccini* verſionem, tum Graecum *Philolaſtrati* textum ſicut et *Io. Gymnicus*, recenſente *Gylberto Longolio*, A. mdxxxii. in lucem protulere. *Gylbertus* tamen *Longolius*, qui *Chriſtophori Longolii* patruus fuit, ſe omnia cum *Aldi* editione recognoviſſe aſſerit, et nonnullis in locis *Rinuccini* verſionem perperam criminatur. Eſt et alia editio Veneta Graeco-latina An. mdlxix. a *Draudio* relata in *Bibl. Claffica* p. mclxxxviii. Verum *Parifiensis* editio *Friderici Morelli* apud *Claud: Morellium*, A. mdcviii. tam elegantia Characterum, quam textus correctione reliquas omnes longe ſuperavit, cui addenda etiam alia, quae cura *Oleari* prodit. Tam egregio labore, qui *Rinuccinum* ſummis laudibus extollerent, non defuerunt. In primis vero *Vgolinus Verinus* in ſua *Flor. Illuſtrat.* honorificam de eo mentionem facit. *Zenobius Acciaſolus D. Dominici* alumnus in *Praef.* ad Verſionem *Eusebii Caefariensis* contra *Hieroclem*, quae poſt *Apolonis* vitam ſolet apponi, haec habet -- Qui, (ideſt liber) ſi ad manus olim *Alamanni Rinuccini*, veniſſet, utriusque linguae ſtudioſi, Civis noſtri, qui temporibus his *Philolaſtrum*, latine effecit, puto equidem in hoc potius vertendo laboraturum fuiſſe, aut illi ſaltem moderatorem hunc fuiſſe, correctoremque adiuncturum, ut ſicut tibi officioſus vir, doctis auribus, multarum rerum cognitionem, et *Cosmographiae* notitiam comparabat, ita facem quoque ad evitandos ſcopulos praetuliſſet. Verum illi quidem, quod pro rei argumento, nullo

nullo malo consilio profuit, laus est danda, neque vero ceteris, siqua maioris boni datur occasio, relinquenda etc. *Bocchius* denique hac de re consulendus est in *Elogio Rinuccini* nostri pag. xx.

In *Bibl. Laurentiana* Pl. Lxv. num. vii. volumen extat *Membranac.*, quod *Plutarchi* vitas a multis auctoribus translatae continet, inter quas *Niciae*, et *Crassi* vitae leguntur a *Rinuccinio* latine redditae, quae etiam editae in antiquis *Plutarchi* editionibus occurrunt. In Eod. Pl. num. x. Codex alter prostat cum hoc titulo aureis literis exarato - *Alamanni Rinuccini in Niciae Atheniensis, Marci Crassi vitas ad Clarissimum virum Petrum Medicem Praefatio incipit* - Ex eo apparet, duas hasce vitas numquam antea fuisse translatae, quas suorum studiorum primitias appellat. Opus hoc indicare videtur *Verinus* loc. cit. ubi cecinit:

Qui Niciae, et Crassi traduxit gesta Leonis,
Certaque Plutarchi tristis solatia luctus,
Qui quoque Apollonium, totum qui circuit Orbem,
Convertit nobis, longum volitabit in aevum.

In secundo versu aliam *Rinuccini* versionem indicat, de qua paullo post.

In laudata *Bibl. Laurentiana* Pl. Lxv. n. ix Codex est cum hoc titulo - *Alamanni Rinuccini ad Cl. Petrum Medicem in Agidis, et Cleomenis vitam liber incipit* - Ex proemio arguimus, eiusmodi opus post *Niciae*, et *Marci Crassi* vitas fuisse confectum. In laudato Cod. ix. extat quoque *Agessilas* vita a *Plutarcho* conscripta, et a *Rinuccino* latine reddita. In eodem Pl. n.

xi. alter est Codex cum hoc titulo - *Alamanni Rinuccini in Agesilai Regis vitam ad egregium adolescentem Laurentium Petri F. Medicem Praefatio incipit* - De quinque hisce vitis loquitur ipse in Ep. ad *Fridericum Urbini Comitem, Philostrato* praemissa.

Io. *Andreas* Episcopus Alerienfis in Corsica, qui primus *Plutarchi* vitas a variis auctoribus versas edidit, auctorum nomina mire confundit, ut habet *Philephus* in Ep. quam hac de re eidem Episcopo misit, unde et *Rinuccinus* in Ep. ad Urbini Comitem iure de hoc ipso queritur. *Plutarchi* opusculum, quod *consolatio ad Apollonium* inscribitur, latinum fecit, quod *Venerinus* memorasse videtur hoc versu -

Certaue Plutarchi tristis solatia luctus.

Inter *Plutarchi* opuscula Venetiis edita, alibi que legitur: *De virtutibus mulierum Rinuccino interprete* - Est editio quaedam, quam Brixiae prodiisse credimus, cuius hic titulus - *Plutarchi de Cl. Mulieribus Rinuccino interprete* - Sequitur deinde *Paralellorum Plutarchi versio*, quam senior *Guarinus* confecit.

Orationem in funere *Matthaei Palmerii* elucubravit, ut ex *Barptolemaeo Fontio* colligitur in Annal. MSS. suorum temporum sub Anno MCCCCLXXV.

Eundem etiam *Iannottii Manetti* vitam scripsisse testis est *Bocchius* l. c.

Atque hic est *Alamanni Rinuccini* Operum Catalogus. *Bocchius*, et *Pocciantus* II. cc. illi adscribunt etiam versionem Epistolarum *M. Bruti*, et *Hippocratis* a quodam *Ranuccio*, seu potius *Rinuccio*, qui a *Rinuccino* nostro penitus differt, exaratam.

(5) *Petrus Acciaiolus* e nobilissimo genere natus, eximiae doctrinae vir fuit. Eiusdem ronnullae extant Ep. MSS. *Pandolphus Pandolphinus* missae, quibus eum ob *Iannocii* Patris obitum solatur. De hoc *Gamurrinus* loquitur Part. V. Nobil. Tusciae Familiar. ubi de *Pandolphinis* agit, et *Io. Marius Crescimbenius* in prima Classe Lib. V. Hist. Vulgaris Poeseos: in secunda vero editione hunc inter Claros Poetas recenset.

(6) *Donatus Nerei Acciaoli*, et *Magdalenae Pallae Strozae* F. natus est anno mccccxxviii. In humanioribus litteris praeceptorem habuit *Iac. Ammannatum* Lucensem, qui postea a *Pio II.* Cardinalis renunciari meruit. In gravioribus vero studiis, et graecis praesertim litteris a *Leonardo Arretino*, et *Carolo Marsupino* eruditus egregie fuit. Annum agens aet. suae xx. A. mccccxlviii. in urbe, et extra pestifera grassante lue, inaeptum studiorum curriculum intermittere aliquantisper cogitur, quae deinde sub *Poggii*, et *Io. Argyropoli* disciplina denuo auspicatus est. Excitata tunc Florentiae privata quaedam Academia fuerat, quae *Donato* commodam eloquentiae suae palam demonstrandae occasionem praebuit; funebrem enim in obitu *Francisci Vazvolae* Vngariae Ducis, qui contra Turcarum Imperatorem pro *Christiana* Fide tuenda strenue dimicaverat, orationem habuit, eodemque anno Commentaria in decimum *Moral: Aristotelis* librum confecit, quae deinde *Cosmo Mediceo* P. P. dicavit. Summam *Donati* in publicis negociis pertractandis sagacitatem Florentina Resp. animadvertens, A. mccccxli. eum in Galliam ad *Ludovicum XI.* qui

qui *Carolo VIII.* successit oratorem misit, ut vetus Regis foedus cum Florentino Populo renovaret, et in posterum confirmaret. Hac adrepta occasione, *Caroli* magni gesta a se latine edita huic Regi obtulit, cum Florentini omnes tanto urbis suae restauratori plurimum deberent. Haec MSS. extat in nostra Bibl. Cod. Chart. in fol. cum hoc titulo *Proemio di M. Donato Acciaolti alla vita di Carlo Magno a Lodovico Cristianissimo Re di Francia.* A. MCCCCLXV. Rex vero, ut palam faceret se *Donati* munus aequo animo excepisse, inter suos Consiliarios eum adscivit, ac Magistri cubicularii titulo cohonestavit. Idque aetatis suae A. xxxii. dum in Gallia degeret, consequutus fuit. In Patria vero sua, cum annum ageret xxxv. unus ex Supremi Magistratus Prioribus designari meruit, quo in munere obeundo consanguineum suum *Io. Oricellarium* collegam habuit. Publico functus ministerio librum conscripsit, ut ostenderet difficilium esse recte operari, quam contra. Oeconomicum quoque sermonem exaravit pro laudato *Oricellario*, quo ad effusas eius divitias, et ad *Filiorum* numerum, totaque familiam respexit, declaravitque horum omnium usum sine doctrina, doctrinam autem, sine iis, in se ipsa inutilem prorsus esse. A. MCCCCLXIV. *Cosmo Mediceo* satis sublato *Donati* Amico optimo, ut ipse *Cosmus* Florentiae publico decreto Pater Patriae renunciaretur, curavit: *Petro* vero eius F. gubernacula Reip. adepto labores suos inscripsit, et deinceps cum eiusdem *Petri* Filiis firmissimam servavit amicitiae fidem, quam clarius ostendit, dum publici aerarii munus admi-

ministraret. Pistorii in seditionibus sedandis se
 mire gessisse traditur, itemque summa dexterita-
 te usus fuit Volaterris, dum ibi post *Petri Medi-*
cei obitum dux merito renunciaretur. Paulo
 post, cum *Donatus* ad Mediolani Ducem ora-
 tor mitteretur, eum, una cum Neapolitano
 Rege, in Florentinorum foedere iunxit. Legatus
 quoque ad Pontificem *Paulum II.* renunciatur,
 cum decimas universo Orbi Christiano, belli
 conficiendi gratia in Turcas a *Pio II.* incepti,
 imposuisset. Defuncto *Paullo*, *Sixtus IV.* successit,
 statutaque de more a Rep. legatione, ut de
 nova dignitate Pontifici gratularentur, *Lau-*
rentius Medicus, *Dominicus Mariellus*, *Petrus*
Minerbettus, unaque *Donatus* Romam missi fue-
 runt, quorum postremus elegantissimam oratio-
 nem dixit die III. Octobr. MCCCCLXXI. quae in
 Cod. Chart. Bibl. Laurent. adservatur Pl. LIII.
 Cod. XXIII. Volaterris deinde seditione exorta,
 Reip. Decreto, auxilio a Senensibus implora-
 to, Urbem in Florentinorum ditionem redegit.
Donatus vero in Patriam reversus, ad Iustitiae
 Signiferatus dignitatem An. MCCCCLXXIII. eve-
 ctus fuit, eaque occasione *Aristoteles* Politico-
 rum libros in compendium redegit. Mediola-
 num, deinde Reip. Orator se contulit, ubi
 paullum commoratur, cum novae legationi ad
 Galliae Regem praeficeretur, in qua voti com-
 pos factus fuit. Gallos enim, ut Florentinis
 mercatoribus in mari ab iisdem deprædatis,
 quicquid eripuerant, redderent, summa dex-
 teritate coegit; et ipse Rex damnum Floren-
 tinis inlatum pecunia sua reparavit. Cum au-
 tem Mediolanensium res maxime turbarentur
Salacii Ducis obitu, qui a tribus coniuratis
 ade-

adolescentibus interfectus, filios sub Matris potestate reliquerat: cumque ea occasione novi aliquid a Pontifice praesertim plerique pertimescerent, Florentini *Accusatum* Romam miserunt, qui, licet *Sixtus* nihil *Laurentio Mediceo* faveret, magnam tamen ineundae pacis spem habuit, unde Florentiam reversus diutius ibi commoratus non est; talis enim ira accrevit, *Pactana* in *Mediceos* procures coniuratione detecta, ut rursus ad Pontificem missus fuerit. Et quamvis periculum subiret maximum, parendum sibi tamen duxit. *Laurentius* accusabatur, quod Ecclesiasticam immunitatem violasset, dum *Franciscum* Pisanum Archiepiscopum laqueo suspendi iussisset, ac *Riarium* Cardinalem Nepotem eius in carceres, coniurationis, ut ferebatur, participem, detrussisset. Vix igitur Romam *Donatus* venit, cum Florentini mercatores in *Adriani* mole clausi fuerunt, de eoque idem fieri decretum, verum in propriis aedibus detentus fuit. Ipse autem Florentini Populi maiestatem contra omnium gentium iura fuisse tali pacto violatam valde conquestus, ut primum liber evasit, propere Florentiam contendit, in quam, Papali excommunicatione indicta, apertum, & iamdiu cogitatum bellum intulit. Cum igitur Patria in magno discrimine versaretur, a Florentinis implorato Galliarum Regis praesidio, nec non Venetorum, Mediolanensis, ac Ferrariae Ducis Legatis in unum Mediolani collectis, una congregari constituerant, ut ibi quid cum Pontifice, ac Neapolitano Rege, qui se ei comitem adiunxerat, agendum esset, decerneretur. Et quamvis *Donatus* ob ante actas legationes pluribus angere-

tur

tur incommodis, illuc tamen contendere nulla interposita mora voluit, qui tamen Vxori, se ab eo itinere ineundo deterrenti, dicitur respondisse. *Quid me oras? ergo ne urbe tota laborante nos soli requiescimus?* E patria itaque profectus cum Mediolanum pervenisset, declinante Iulio mense, vix de rebus publicis agere coeperat, quum ipsum dira febris oppressit, qua nihil obitante numquam a concicribendis litteris destitit. Verum ingravescente morbo, obiit v. Kal. Septemb. An. MCCCCLXXXVIII. Quae cum ita sint, errare mihi videtur Fontanus, dum in Annalib. suor. Temp. MSS. in Bibl. Riccard. in fol. Nn. num. MXXXIX. ait sub eodem Anno - *Donatus Acciatolus genere, scientia, moribus ornatissimus, mihiq; semper, propter mutuum in me amorem colendissimus, dum ad Ludovicum Francorum Regem Florentinorum Legatus proficiscitur, in febrem incidens, Mediolani obiit V. Kal. Septembr. nono, et quadragesimo aetatis anno &c.* Cadaver in patriam relatum, et in Charytuo Coenobio, extra Florentiam, in Sepulcro Gentilitio conditum est. Florentinus Populus eius exsequias publico aere celebravit, et Christophorus Landinus ante demortui aedes intigni oratione eum Laudavit. Novem filios moriens reliquit, quibus Flor. Populus tutores assignavit Laurentium Medicum, Thomam Rodulphium, Franciscum Carneseccium, et Io. Borsium. Eius heredibus onera imminuit, ac filias a publico dotandas esse decrevit. Philippus Iuncta, qui Roberto eius F. Quintiliani operum editionem, dicavit Florentiae impressam A. Moxv. haec de Donato habet - Has tam diligentes recognitionis lucubrationes suas Tuo potissimum nomini

nun-

nuncupandas volenti mihi, persuasit, quod eo
 esses nobilissimae familiae splendore, tanta
 bonarum artium eruditione, quae Cll. maiori-
 bus Tuis, ac proxime a *Donato* parente Tuo
 praestantissimo viro, suis scriptis immortalis,
 tibi haereditaria est etc. Praeter Commentaria in
 Ethicam *Aristotelis*, in quatuor Physicae libros,
 quemadmodum etiam in illos de Anima, *Leo-
 nardi Arretini* Historiam Italice vertit, duas
Plutarchi vitas latine reddidit, alteram *Alci-
 biadis*, *Scipionis* alteram. Aliae deinde eiusdem
 e Graeco in Latinum versiones extant in Bibl.
 Abbatiae Faesulanae Canoniorum S. *Salvato-
 ris*. Hunc natura mediocri corpore, sed fir-
 missimis viribus ditavit, quem etiam tam egre-
 gia forma praeditum fuisse tradunt, ut eius
 adhuc adolescentis effigies in publicis aedibus in
 Veteris scalae angulo collocata fuerit. Quam su-
 pra retulimus de *Donati Acciaoli* gestis brevem
 narrationem, ex quibusdam scriptis, excerpti-
 mus, quae apud nos sunt, cum hoc titulo -
*Vita di Donato Acciaoli Gentiluomo, e Filoso-
 fo Fiorentino savata dalla dislesa descrittura
 da Angelo Segni* - Elegantissimam *Landini* Ora-
 tionem in eius funere habitam adservamus,
 quam his verbis memorat in Apologia Urbis
 Florent. - *Donato Acciaolo ancorchè fosse dato
 tutto alla Filosofia, nondimeno riempì gli scritti
 suoi di molta eloquenza. Compose di molte Ope-
 re, e diverse ne tradusse dal Greco, siccome
 noi raccontammo nell' orazione funebre, che noi
 facemmo nella sua morte. Morì l'anno MCCCCLXXXIII.
 del mese di Agosto.*

(7) *Marcus Parentius Petri Historici* pa-
 ter fuit, cuius historia ab Anno MCCCCLXXVI.
 usque

usque ad Annum mcccccxviii. MS. adservatur in Codicibus Florentinis.

(8) *De Antonio Canisiano*. vid. ea, quae diximus T. I. num. ix. pag. 165. seq.

(9) *Oliverius Magistri Thaddaei Cambini de Oliveriis*, e nobili genere ortus est, ut ex histor. Florentinar. familiar. a Petro Monaldio conscripta deprehenditur, dum ait - *La famiglia de' Boccacci, detti ancora Ardevini da un messer Ardevino Dottor di Legge, ebbe origine da Signa. E graduata di otto Signori, il primo nel mccccli. fu Domenico di Alessandro. Di loro fu Oliverio Canonico Fiorentino assai dotto in greco, e in latino*. Hic adhuc juvenis, tantam liberalibus studiis navavit operam, ut brevi, summam doctrinae laudem adsecutus fuit: quare in Pisarum Gymnasium, ut iuventutem in philosophia institueret, a Flor. Rep. arcessiri promeruit, ibique teste Pocciante l. c. Franc. Diaecetum, et Franciscum Verinum Auditores habuit. Peripateticae doctrinae sectator acerrimus evasit, ut Christophorus noster in Quaestionibus Camaldulensibus loquitur, et Mars. Ficinus in suis Epistolis, et praecipue in Ep. data Laurentio Mediceo pag. xxvii. prior. edition. Donatus Acciaiolus ei sequentem Ep. mittit, quae inter eius MSS. Ep. occurrit in Biblioth. Stroziana Cod. dxcv.

OLIVERIO ARDVINO.

Virtus tua, et amicitia nostra postulat, ut ubicumque occasio tulerit, honori tuo non desim, utinamque declarare possim, quanti te faciam, quibusque praemis dignam iudicem do-
ctri.

Arinam tuam. Sunt plerique, qui omnes machinas ad consequendos aliquos dignitatis gradus, et quisque suos habet fautores. Verum satis habet fautorum, qui virtutem habet. Quod vero ad me attinet, acceptis litteris tuis, hanc brevem Ep. scribendam putavi, ut Tibi persuadeas, ea, quae Te velle, quaeque ad ornandam virtutem tuam pertinere arbitrabor, me liberalissime esse facturum. Vale x. Maii MCCCCLXXI.

In quadam charta *Dominici Fighinensis* publici tabellionis sub A. MCCCCLXXIX. appellatur: Eximius artium Doctor D. Oliverius Magistri Thaddaei Cambini De Ardovinis Presbyter Flor. et actu legens Pitis Philosophiam - Alibi vero dicitur ab eodem Notario sub A. MCCCCLXXXVII. Decretorum doctor, et sacrae paginae Professor, Canonic. Flor. et Rector Ecclesiae S. Mariae Vghi de Florentia. Clarus habitus est, non ut *Pocantantes* tradit A. MD. sed A. MCCCCXCVII. VII. Kal. April. de eius obitu ita loquitur *Petrus Parentius Marci* in *Histor. Flor. suorum temporum*, quae autographa in *Stroziana* adservatur Cod. ccxcv. in fol. *Mori Mes. Olivieri Ardovino Canonico di S. Maria del Fiore, et Filosofo excellentissimo, quanto ai tempi suoi Italia avessi: di che la Città nostra fece grandissima perdita. Leggeva Filosofia pubblicamente, con salario di fior. v. Franc. Sansovinus* in additione ad *Apologiam Florentinorum*, *Dantis* operi praemissa, de eodem ait, *Olivieri Arduino Canonico di S. Reparata lesse a Pisa Filosofia con sua grandissima gloria, e suoi discepoli furono il Daiceto, e Franc. Verini filosofo molto onorato dell' Accademia Fiorentina.*

S. XXIV.

ITaque recta in eam cellulam *Landinus* profectus, in qua focii itineris difficultate aliquantum defatigati vires reficiebant, illos sedentes invenit, qui vix ac novum hospitem praeter omnium expectationem intuentur, subito gaudio surrexerunt, atque post illa, quae inter familiarissimos primo congressu dici solent: Nihil, inquit *Laurentius*, exoptatius evenire potuit, quam quod nos in huiusmodi solitudine, *Landine*, offenderes. Nos enim per aliquot dies, dum intensissimis caloribus omnia exuruntur, ab urbanis rumoribus huc eo consilio devenimus, ut horum montium amoenitate, ac temperatissimo caelo, fruamur, et in aliqua animi voluptate versemur. Spero itaque, si hisce te Philosophis adiunxeris, nullum nos iucunditatis, suavitatisque, genus esse desideraturos. Ad haec quum respondere

Tam. II.

B

Lan-

Landinus iam coepisset, subita res orationem interruptit. Nuntiatum est enim, *Leonem Baptistam Albertum* (1) paullo post adfuturum, nuper Roma profectum, qui quum via Arretina in Figlinensi agro apud *Marsilium Ficinum* (2), *Platoniorum* scriptorum interpretatione, et defensione, clarissimum, divertisset, statuerunt communi consilio non prius Florentiam ire, quam totam Caniculam inter Casentini tempe declinassent. Hi igitur quum iam ad Coenobium devenissent, dimissis equis, lento passu, una cum *Mariotto* Camaldulensi antistite (3), viro et religione, et doctrina probato, ad novos hospites conveniendos, summo ardore simul adeundi, et colloquendi incensi, obviam processerunt; et pluribus ultro citroque habitis verbis, reliquum diei (ad occasum enim iam Sol vergebat) in *Baptistae* sermonibus consumtum est. Erat enim vir ille omnium, quos plura iam saecula nove-

rint,

rint, omni humanitatis, ac salium;
 genere cumulatifsimus.

(1) *Leonis Bapt. Alberti* scripta nonnulla autographa a nobis adservantur. Huius vita inedita ab Anonymo scripta exstat in Codice chartac. Bibliothecae *Magliabecchianae*. Historia quoque Coniurationis *Porcariae* ab eodem *Alberto* conscripta in Codice Florentino adservatur. *Bernardus Oricellarius* in Collectione Rom. Antiquitatis ad *Pallantem* filium MS. in Biblioth. V. Cl. Subdecani *Riccardi*, *Albertum* nostrum nominans, haec addit -- Vir sane Architecturae peritissimus, ut eius scripta indicant, et qui in prosequendis antiquitatum monumentis, huius aevi omnes facile superavit -- De eo loquuti sumus Tom. I. p. CLXIII.

(2) *Marfilii Picini* vitam scripsit *Io. Cursius* discipulus. Exstat MS. in Cod. Bibl. *Strozianae*, quam penitus ignoravit *Georgius Schelbornius*, qui nuper eius pro litteraria Rep. gesta collegit, in *Amoenitatibus Litterariis* Tom. I. In Epist. *Antonii Alci* ad *Petrum Cosmae F. Medicem*, quam videre est in P. I. Collect. *Cosmanarum Barptolemaei Scalae* in Bibl. *Laurent.* Cod. *Membranac.* in IV. P. LIV. num. x. et alibi haec leguntur -- Quid enim tam memorem? quod
 „ nullus alius ingenuis, nullus bonis, nullus
 „ egregia indole adolescentibus, eo (idest
 „ *Cosma Mediceo*) plus favit, plus eos dilexit,
 „ plus iuivit. En *Marfilius Picinus* noster ma-
 „ gna indole iuvenis adest testis. Ej enim,
 „ et domus in urbe ab eo coemta; fundus
 „ autem dono datus, ut nulla inopia, nulla

„ sollicitudine anxius, litteris operam dare,
 „ iugiter valeat etc. -- *Ficini* quoque saepius
 meminit *Nic. Valorius* in *Laurentii Vita*. Vide
 ea, quae diximus *Tom. I. p. cl. et seq.*

(3) Hic est *Mariottus Allegrius*, ad quem
 plures misit Epistolas *Ambrosius*, quae publica
 luce donatae, opera *Cl. Laurentii Mebus*,
 brevi prodibunt.

§. XXV.

POSTERO die, quum iam omnes con-
 surrexissent, ac sacris interfuissent,
 placuit, valetudinis voluptatisque caus-
 sa, per superiorem Silvam montis
 iugum spectantem, deambulare: paul-
 latimque eo deventum est, ubi in
 florido prato fontem limpidissimum
 latis, umbrosisque, ramis patula fagus
 intexerat. Hic *Baptista*: En vobis, in-
 quit, optimi viri, arbor ipsa, et ri-
 vus suavi murmure perenni e fonte
 decurrens, platani, atque sedilia un-
 dequaque, a natura quidem in-
 choata, pastoralis autem opera paullum
 elaborata, commodissime nos recipient,
 ut

ut post hanc per acclivem locum deambulatiunculam in amoenissimo hoc loco sistamus. Postquam ita resederunt, perbeatos esse dixit illos, qui quum literati sint, in aliud tempus reiectis publicis privatisque curis, in aliquam solitudinem disputandi gratia se conferunt. Atque hic *Laurentium Medicum*, qui nondum iuventutem exegerat, cum *Leone Baptista Alberto*, de duplici, quod proprium hominis sit, vivendi genere disceptantem *Landinus* induxit, ostenditque hominem, neque ad inertissimum ocium, neque ad desidem voluptatem, casu natum; sed ad maximarum, divinarumque, rerum cognitionem, aut ad praeclarissimas quasdam et humano generi salutares artes excolendas, a summo rerum omnium Opifice esse procreatum. Postquam vero ea de re satis disputatum fuit, commodo itinere ad cellulas rediere.

S. XXVI.

VIx igitur bene postera dies illuxerat, quum ad sacra arcessuntur; quae idcirco matutino tempore *Mariottus* peragenda curaverat, ut maius ad *Baptistam* audiendum diei spatium superesset. Peractis itaque sacris, illos circumduxit *Mariottus*, qua naturae eorum locorum ad summam voluptatem adliceret, tum etiam, quae multa priscorum virorum monumenta sanctitatis, ac vitae austeritatis, existunt; ut esset, cum oculorum ex regionis amoenitate, tum mentis, atque animi, ex antiquae Religionis vestigiis tanta voluptas, ut prius ad fontem pervenirent, quam a limine pedem protulisse animadverterent. Quod quidem eis satis ex sententia cessit; celerrime enim, nulloque incommodo, illuc devenere, ubi quum consedisent, *Baptista Albertus*, quae sint scitu homine libero digna sedulo perquisivit. Verum
ante-

antequam dicere inciperet, seorsim de bonorum, malorumque, finibus nonnulla protulit, licet de iis in hesternâ disputatione, sed alia quadam ratione, egisset. Tunc enim quae potissimum via nos commodius illuc perduceret, quaerebatur; nunc vero, quid illud sit, quo duci optamus, investigandum supererat: atque hanc quaestionem duo *Acciajoli* fratres, et *Alamannus Rinuccinus* egregie illustrarunt. Quapropter quum abunde *Laurentio Mediceo* satisfactum esset, Solque iam ad meridiem vergeret, omnes, hortante *Mariotto* hospite liberalissimo, surrexerunt, illumque sequuti hilares ad reficienda corpora concessere.

S. XXVII.

VErum quum matutino tempore ad consuetum locum se contulissent, mira *Albertum* audiendi cupiditate inflammati, voti compotes facti sunt: ille enim,

ut *Laurentio* morem gereret ; *Virgili* mentem aperuit , declaravitque in *Virgiliano* opere quaedam siccitate sua , atque ariditate , placere ; quaedam vero , veluti flosculis illustrata , et distincta , delectare ; esse denique cuncta eo artificio constructa , ut inde omnia ad omne eloquutionis genus exempla in promptu habeas . Notavit etiam quam diligens antiquitatis , et non modo nostrarum rerum , sed et Graecarum , omniumque nationum investigator *Virgilius* exstiterit , quam priscorum verborum observantissimus , quam concinne quaedam nova ex se formaverit , quam proprie omnium vim tenuerit , quam instructus iure civili , et augurum caeremoniis , fuerit . Hisce breviter perpenſis , quod magis in obscuro latebat , et a nullo ex ordine patefactum fuerat , quod neque grammaticus , neque rhetor noverat , ex internis Philosophiae arcanis eruit , demonstravitque , quid *Maro* de *Aeneae*
erro-

erroribus, deque eius in Italiam adventu, sibi voluerit. Ad *Didonis* amores producta disputatio haec fuerat, quum *Mariottus*, tum diei spatio iis, quae dicta erant, consumto, tum multitudine eorum, quae adhuc dicenda supererant, admonitus, ut in quartam diem orationem protraheret, hortatus est, et *Baptistam Albertum* manu prehensens, ad cellulas, ubi mensae paratae erant, reduxit.

S. XXVIII

Quarta denique die, quum eodem venissent, *Albertus* reliquam disputationis in *Virgilianas* allegorias infumisit, atque in hunc ferme modum finem doctis hisce disceptationibus imposuere. O felicia profecto ea tempora! O beatissimi, omniumque linguis, ac litteris celebrandi, nobilium nostrorum mores: quippe qui, ut ex
huius

huius Historiae progressu clarius patebit, non vili desidia, atque inani fastui, addicti dolosas saltatrices, et garrulos histriones fovebant, ac pro viribus promovebant, ut cum summo Florentini nominis dedecore, infelici hac tempestate, non sine lacrimis inruemur; sed plerique, aut in mercatura magna dexteritate exercenda, ingentem auri, argentique vim congeriebant, aut praeclara studia, ac praestantissimas facultates, excolendo, immortale sibi nomen apud posteros adquirebant. Atque haec notata sint obiter, ut nobilis Florentina iuventus se a parentum tramite longe aberrasse animadvertens tandem relipiscat, et diu deperditum studiorum curriculum rursus ingrediatur. Vt vero ad Historiam nostram revertamur, memoratas Disputationes confecisse *Landinum* constat, ut *Laurentium*, et *Iulianum*, *Mediceos* optimis, ac saluberrimis, praeceptis ad honeste vivendum imbueret (1).

No.

Noverat enim, neminem nec se, nec Remp. optime posse regere, nisi prius et iis virtutibus, quae vitam, moresque, componunt, animum ab omni corporea labe expiaverit; et iis, quae rerum maximarum cognitionem suppeditant, illum iam purgatum ita illustraverit, ut quid ipse, quid reliqui homines sint, et quam ad rem a summo Deo fuerint procreati, recte pernoscat.

(1) Consule harum Disputationum initium, unde haec hausimus. In fine vero Lib. iv. ita loquens inducitur *Laurentius* - *Iamdudum quid agas video, o Baptista, ac pro eo maximas tibi gratias habeo. Quis enim non videat, universam hanc disputationem non solum meis precibus datam, verum etiam ad me, fratremque meum, erudiendum elaboratam? Nam etsi ceteri, qui adsunt omnes mirifice tua oratione delectentur; tamen est eorum aetas, ac doctrina huiusmodi, ut etiam sine duce per se haec omnia cognoscere valeant. Hos igitur duos erudiendos quum susceperis etc.* -- Consulenda quoque ea sunt, quae diximus Tom. I. p. CLXXII. et p. CLXXXII. in Notis. Has Disputationes pluribus in locis suorum Operum *Landinus* commemorat: in Comment. ad *Dantem* Flor. edit. An. MCCCCLXXXI. p. v. p. XLII.

p. xlii. a tergo, p. cxiv. p. clvi. a tergo, p. cixxxii. In *Horatio* Lib. II. Ode III. p. ciii. p. clviii. p. ccxvii. p. ccxxxii. In *Virgilio* p. xc. p. xciv. p. xlii. De iisdem meminit etiam in Dedicatōe *Virgilii* ad *Petrum Medicum*, et in Praefatione ante *Plinianam* versionem adposita. Si vero, quantus *Landini* in alumnū suū *Laurentium* amor fuerit, cognoscere cupias, vide sis eiusdem Praefationem in *Virgilium*.

S. XXIX.

TAm praeclara colloquia litteris *Landinus* tradidit, quae deinde in volumen redacta A. mccccclxx. *Friderto Feltrio* Vrbinatum Principi erudita praefatione consecravit (a). Erat ille, veluti noster praedicat, in conficiendis praeliis maxima celeritate, ac consilio praeditus, planeque Punicis artibus *Annibalem* aequabat, quo nemo umquam callidius insidias parasse, nemo peritius intruxisse aciem, nemo armā promptius, atque ferocius, expeditisse traditur. Enimvero praecoccupare imminentium hostium consilia, muni-

munitiora loca castris circumdare, hostes imagine committendae pugnae distingere, diuque ludificare, ac denique mora longi laboris atque vigiliae pertaesos, alacri, repentinoque impetu superare, consueverat. Hanc perpetuam bellicae laudis existimationem splendidissime in eo cumulabant litterarum honos, et magnificentiae studium. Praetorium enim amplitudine, et structurae elegantia, celeberrimum Urbini aedificavit, in eoque Bibliothecam condidit codicibus disciplinarum omnium refertissimam (a). Ille in ociosa vita, et litterarum studio, a teneris annis adeo versatus est, ut quum pueriles doctrinas per summam a ceteris rebus vacationem mira aviditate combibisset, nullum deinceps tam negotiosum sibi tempus fuerit, quin quotidie partem aliquam occupationibus subtraheret, et variarum doctrinarum studiis impenderet; adeo ut, siue domi esset, siue peregre, siue etiam in castris, plurimos

rimos secum haberet, qui docte, qui eleganter, qui ingeniose de rebus maximis disserere possent, ut etiam inter magnorum bellorum strepitus, atque tumultus, assidue disputantium voces audirentur; ex quo factum est, ut quemadmodum in pace iustissimum, in bello fortissimum, et in utroque sapientissimum; ita et in litterarum ocio doctissimum omnes praedicarent. Verum quum praestantes eruditione viros apud se haberet, opibus foveret, dignitatibus honestaret, et egentes mirifica liberalitate sublevaret (1), minime mirum est, quod *Landinum* nostrum maximi fecerit non modo *Fridericus*, sed etiam *Guido* filius, cuius nomini suas in *Q. Horatium* lucubrationes A. MCCCCLXXXII. consecravit.

(1) De hoc opere referendum est iudicium *Marsilius Ficini* in Epistola *Barptolemaeo Scalae* scripta. *Legi quaestiones Christophori Landini Camaldulenses: in iis libris Maronis adyta penetrat, Ciceronis dialogos imitatur ad unguem, felicem virum fabricat felicissime. - Lege illos, et tu scio*

scio, mecum senties. Vale. Sed quare in laudando Christophoro tam brevis es, Marsili? quia habet nescio quid, quod exprimere nequeam. Vale.
Io. Nescius in libro de Moribus ad Petrum Medicem, in primo dialogo haec habet - Si quis autem esset horum dimicantium philosophorum signa conlata, exercitusque primo commissos spectandi studiosus, duos illos Christophori Landini praeceptoris vestri de Summo bono praeclarissimos libros adsumat in manus, in quibus quidem nec dialecticorum acumen, nec gravissimorum philosophorum doctrinam, nec verborum ornamenta, variisque respersam floribus orationem, desiderabit.

(2) De eo ita Landinus in Dedicatione secundae partis Camalduleni Disputationum:
 „ Quamobrem quanto multi Te Principes
 „ nium atque imperii magnitudine superant,
 „ tanto maioribus semper laudibus Graecae, La-
 „ tinae, Florentinaeque, Musae tuum per futura
 „ saecula nomen ad coelum tollent: quandoqui-
 „ dem a ceterorum aulis exclusae tam libe-
 „ rali apud Te hospicio subscripantur: imo non
 „ amplius hospites, sed civitate iam donatae,
 „ in exornatissimo, atque omnium voluminum
 „ genere refertissimo, sacello collocatae sunt.
 „ Tu enim et situ salubrem, et forma am-
 „ plam, atque insignem, et librorum copia,
 „ nobilissimam, Bibliothecam Palladi, Apollini,
 „ novemque Musis dedicasti - Ludovico Odazio
 „ Polittanus scribens Lib. III. Epp. de duobus
 „ saeculi sui Maecenatibus, scilicet de Lauren-
 „ tio Mediceo, et Friderico Urbinatē, haec prae-
 „ reliquis habet - Hi duo, ni fallor, aut in
 „ tantis saeculi huius tenebris lucem sperare,
 „ qua-

„ quasque contra torrentem pessimorum mo-
 „ rum brachia dirigere - .

(3) Id *Landinus* praedicat in praefatione
 ad secundam Quaestionum Camaldulensium par-
 tem , tum in tertia , ubi haec prae ceteris -
 „ Vt quum reliqui Italiae Principes in eo o-
 „ mnem industriam ponant, ut quam maximos
 „ sibi thesauros comparent, aurique , atque ar-
 „ genti acervus magis, magisque, in dies cre-
 „ scat ; tu maximam tuarum opum partem
 „ in Musarum, et eorum, qui Musas colunt,
 „ ornamenta liberalissime effundas - item in
 quarta Praefat. - Quorsum igitur haec ? nempe
 „ ut intelligant, qui diligentius rem conside-
 „ raverint, magnificentiam tuam erga doctri-
 „ nas nostra tempestate non minorem esse, quam
 „ olim *Ptolemaei* fuerit etc. -

§. XXX.

Sed non modo in Casentina regio-
 ne , verum et in Faesulano colle
 apud *Barptolemaeum Scalam*, et *Angelum*
Politianum, rusticabatur *Landinus* (1), qui-
 bus villam suam ad montis con-
 vallem sitam *Laurentius Medices* uten-
 dam dederat ; ibique et ipse interdum
 congregiebatur, ut eruditis tantorum
 virorum sermonibus frueretur, quod

et

quod et antea *Petrus Laurentii* Pater optimus facere consueverat (a). Quin et in Mucillano agro apud *Mediceos* Proceres (b), et in Asinario Monte (c), saepius degebat, ut, aere saluberrimo refectus, maiore conatu in Florentino gymnasio labores suos substineret.

(1) Villa haec ad Faesulei collis convallem sua erat prope scalam, qua ad Coenobium quondam D. *Hieronymi* aditus patet, quem admodum nos edocet *Epistolarum* Lib. x. p. CCCXCIV. edit. Batil. MDXLVIII. *Politianus*, ubi *Marfisum Ficinum* invitat his verbis. Tu velim,
 „ quando Caregianum tuum Sextili mense ni-
 „ mis aestuat, rusculum hoc nostrum Faesula-
 „ num ne fastidias. Multum enim hic aqua-
 „ rum habemus, ut in convalle minimum solis,
 „ vento certe numquam destituimur. Tum vil-
 „ lula ipsa devia, cum paene media silva de-
 „ litescat, totam tamen aestimare Florentiam
 „ potest. Et cum sit in proximo celebritas ma-
 „ xima, semper apud me tamen solitudo est me-
 „ ra, qualem profecto secessus amat: uti pote-
 „ ris autem duplici spe. Nam saepius e Quer-
 „ ceto suo me *Picus* invisit improvisus obre-
 „ pens, extractumque de latebra secum ducit
 „ ad coenulam, qualem nosti, frugi quidem,
 „ sed et scitam, plenamque semper iucundi ser-
 „ monis, et vocis. Tu tamen ad me potius;
 „ non enim peius hic coenabis, bibes fortasse
Tom. II. C „ vel

„ vel melius : nam de vini quidem palma ,
 „ cum *Pico* quoque , valde contenderim - *Fride-*
ricus Otto Menckenius in vita *Angeli Politiani*
 p. ccccl. *Politiani* pluram quamdam memo-
 rat vetustissimam atque ut harum rerum pe-
 riti iudicant , ipsa *Politiani* aetate ab Artifi-
 ce Italo in ligno expressam , quam inter
 praeclara multa antiquitatis monimenta , pu-
 blica Lipsiensis Academiae Bibliotheca servat.
 Videas hac in tabula quatuor clarissimorum ,
 quos illa aetas tulit , Italorum vultus , *Marssi-*
lii Ficini , *Christ. Landini* , *Politiani* , et *Demetrii*
Chalcocondylae in rure Faesulano (ita enim amoe-
 nitas loci interpretanda est) iucunde hospita-
 rantium , et amice inter se confabulantium .
 Comitem praeterea *Politiano* se adiungebat *Io.*
Picus familiaris , et amicus eius , et *Matthaeus*
Bossius vir doctus , et Abbatiae Canonorum ,
 Regularium , Congregationis olim *S. Frigidiani*
Lucensis , nunc *Lateranensis* , a *Cosmo Laurentii*
 avo instauratae , illo tempore constitutus Ab-
 bas . Huc itaque congressi mutuis sermonibus
 amicitiam confirmabant . Praedicat huius con-
 suetudinis iucunditatem *Politianus* in litteris
 ad *Laurentium Medicum* non obviis quidem ,
 in Vol. Epp. eius , praemissis libello *Matthaei*
Bossii De veris ac salutaribus animi gaudiis , et
 inde a *Mabillonio* translatis in Mus. Ital. Tom. I.
 p. clvii. De laboribus litterariis eo in rure
 confectis a *Politiano* , vide *Menckenium* l. c. p.
 lxi. et seq. *Petrus* quoque *Crinitus* Faesulis
 rusticabatur , ut ipsemet sequenti Carmine ad
Marullum Tarcantiotum testatur , *De imagine* , ac
portento avaritiae , inscripto . .

„ Nu-

„ Nuper Faesuleis (ut soleo) iugis
 „ Montem Lesbiaco carmine molliter
 „ Solari libuit : mox teneram chelyn
 „ Myrto sub viridi deposui , et gradum.
 „ Placuit ad urbem flectere :
 „ Qua noster *Medicus* Pieridum Parens ,
 „ *Marulle* , hospitium dulce tibi exhibet.
 „ At Te perpetuis muneribus fovens ,
 „ *Phoebum* non patitur tela resumere ,
 „ Laurens Camoenarum decus etc. -
 Hinc *Landinus* cecinit in Elegia , quam pro-
 tulimus p. CXII. -

„ Nam *Medicum* Fesulis stabunt dum fulta
 „ columnis
 „ Atria , magnanimis concelebrata viris etc.
 (2) *Vgolinus Verinus* in Elegia MS. in Bi-
 bliotheca *Magliabechiana* n. DCI. ita cecinit -

„ De Liberalitate *Petri Medicis* in omnes doctos.
 „ Visus enim Fesuli Montis recubare tub antro ,
 „ Nobile qua *Medicum* sidera tangit opus :
 „ Tunc nec Lethaeo mersit mea tempora somnus
 „ Kore , nec omnino pervigil ipse fui.
 „ Tempus erat , *Ibberos* quo tunc *Phylomela* Ty-
 „ ranni
 „ Permemor , implebat questibus omne nemus :
 „ Pronaque caeruleas iam nox properabat ad
 „ undas ,
 „ Fessaque mergebant astra sub aequoribus .
 „ Cum viridi *Phoebus* redimitus tempora fronde ,
 „ Ante oculos subiro visus adesse meos .
 „ Obstupui , ut crines per candida colla fluebant ,
 „ Splendor ut in toto corpore quantus erat .
 „ Vestis et ardebat Tyrio sibi murice tincta ,
 „ Atque erat Eoo gemma petita salo .

27 c.

C 2

„ Tunc

- „ Tunc citharam auratam plectro pulsavit eburno,
 „ Et placido tales edidit ore sonos :
 „ O ter felicem, *Medicis* qui tempore *Petri*
 „ Inter Syllanides nomen habere cupis.
 „ Gaudeat Etrusci tellus veneranda Leonis,
 „ Pro qua Cyrrhaei liquimus antra Dei.
 „ Liquimus Aonios lucos, et Thesfala tempe,
 „ Et quae sit Graiis nobilitata modis.
 „ Nec Fesulis habitare pudet, montesque Mugelli,
 „ Nec pudet Etrusco fonte lavare chorum.
 „ Nam vivente *Petra* magnum speramus honorem
 „ Vatribus Etruscis, praemia magna dari.
 „ Haec similis pietas, hic Maecenatis in omnes
 „ Mos fuerat, vates percoluisse sacros.
 „ At nunc LANDINI, *Medicum*, *Petri* que, favore,
 „ Cantatur toto nomen in orbe tuum,
 „ Qui cecinit *Xandram* miro inflammatus amore,
 „ Et mox magna *Petri* dicere gesta parat.
 „ At Tu, qui tanti sequeris vestigia vatis,
 „ Haec illi nostro nomine dicta refer.
 „ Nec tua Lethaeas mergetur virgo sub umbras
 „ *Flammetta*, ardoris maxima flamma tui.
 „ Inter et Etruscas cantabitur ipsa puellas,
 „ Et sua post cineres fama superstes erit.
 „ Haec ubi dicta dedit, Faunos, Nymphasque,
 canentes
 „ Adspexi, et toto ducere monte chorum.
 „ Donec anhelantes nostrum super aethera
 Phoebus
 „ Duxit equos, et iam venerat alma dies..

(3) In Elegia, quam supra retulimus p. xc.
 in funere *Poggii* ad *Petrum Medicum*, rustica-
 tiones suas ita memorat -.

„ Te

- „ Te propter Graios olim Florentia fontes,
 „ Et nemus, et Clarii linquimus antra Dei:
 „ Nec piguit Fesulos colles, nec Claustra Mugelli,
 „ Neve Casentini visere saepe iuga - .

(4) In libro secundo *Xandrae* legitur -

DESCRIPTIO MONTIS ASINARII AD
 LAURENTIVM CRESCIVM

- „ Est mons, aeternum tribuit cui nomen Asellus,
 „ Quem Thusca octavus signat ab urbe lapis:
 „ Hinc densis tegitur silvis, et mollibus umbris,
 „ Floribus hinc ridet prata decora novis.
 „ Necnon et varii passim per gramina rivi,
 „ Scabra inter rauco murmure saxa fluunt;
 „ Et purum innumeræ circum sua rura volantes
 „ Effundunt liquido gutture carmen aves.
 „ Verticis at summo reginae Virginis aram
 „ Indigenae prisca religione colunt.
 „ Namque ibi miranda constructum ex arte sacellum
 „ Sancta sacerdotum, pullaque, turba tenet.
 „ Huc nos, dum rapidi ferventia terga Leonis,
 „ Altior et flavas urit *Apollo* iubas,
 „ *Laurenti* dulcis, saevos ex urbe calores
 „ Fugimus, hic placido nos fover aura gelu.
 „ At Te, cui Patriae celebres debentur honores,
 „ Fas erit urbanae taedia ferre togae,
 „ Solicitumque piis pectus componere curis,
 „ Civibus unde queas consuluisse tuis.
 „ At me, quem magnis fors adversissima rebus
 „ Inferiore dedit saeva iacere gradu;
 „ Sit fatis umbroso viridis sub tegmine quercus
 „ Ludere Pierio carmina grata choro etc. -

S. XXXI.

Quampluribus a *Landino* laboribus feliciter exantlatis pro bono publico, ac pro *Laurentii*, et ~~de~~ *Inghini*, *Mediceorum* educatione, brevi temporis intervallo uberrimos ingenii sui fructus percepit. *Laurentius* enim optimis praeceptis instructus viros doctissimos ex universo Italiae sinu Florentiam usque conduxit, in suiue amoris nexum, atque vinculum, devinxit, atque copulavit (1), ut vere aureo illo saeculo nemo, aut summo eloquii nitore, aut philosophandi delectu, celebris compertus sit, quem non iste iuverit, non ditaverit, non aethera ad usque devexerit (2).

(1) Haec testatur *Christophorus Landinus* in Codice membranaceo in iv qui in Bibliotheca Eminentissimi Principis *Neres Corsini* S. R. E. Cardinalis amplissimi adservatur, cui titulus - „*Christophori Landini* Flor. ad magnum, verem, que nobilem *Laurentium Medicem Petri F. de* „ vera nobilitate liber - Verba *Landini* sunt haec

haec in Prooemio operis . - Nam (de Cosmi ,
 „ ac Petri , in litteras meritis agit) cum pro-
 „ pter adversam utriusque valitudinem domi as-
 „ sidere , plus etiam quam ipsa Resp. bonique
 „ omnes vellent , cogerentur : quis umquam
 „ in Italia doctus fuit , cui vestrarum aedium
 „ hospitalitas non liberalissime pateret ? Nam
 „ et cives , et quicumque in urbe peregrini
 „ essent , modo aliqua in illis eluceret doctri-
 „ na , quotidie eos salutatum domum venie-
 „ bant . Conveniebant itaque et qui de rebus
 „ variis , atque magnis , quaererent , et qui ad
 „ eas acute copioseque responderent . Erat enim
 „ creber apud eos de vita , et moribus ser-
 „ mo , ut modo de bonorum , malorumque fi-
 „ nibus , modo de officiis investigarent : qua-
 „ rebanturque multa tum de administratione
 „ Reip. tum de re militari ; ac denique de tota
 „ re civili , deque in omni vivendi genere re-
 „ ctis , honestisque , actionibus disputabatur . Ve-
 „ niebant quoque in disceptationem abstrusio-
 „ res illae philosophiae partes , ut nihil ex iis ,
 „ quae aut ad physicen , aut mathematicen ,
 „ pertinerent , intentatum , indisputatumque ,
 „ relinquerent . Neque terris ceterisque ele-
 „ mentis contenti , caelos ipsos penetrabant ,
 „ ac de divinis , secretisque essentiis , denique
 „ de ipso Deo , quoad homini scire fas est ,
 „ disputabant . Quid multa ? tanta erat opti-
 „ morum ingeniorum , atque eruditorum , vis ,
 „ totque eadem de re , tamque variae opiniones ,
 „ tanta denique subtilitate disputatae , ut in-
 „ tra magnificos illos lares , non modo Aca-
 „ demiam , Lyceumque , ac postremum Por-
 „ ticum ipsam Athenis migrasse , sed omnem

„ Parisiensem Scholam illuc convenisse puta-
 „ res. Tanto patri, tantoque avo tuo Tu,
 „ *Laurenti*, datus es successor, adolescentulus
 „ quidem, ac paene puer, sapientia autem,
 „ et consilio, ut deinde tot rebus, tantisque
 „ a Te gestis, cum tam magnae Reip. mo-
 „ lem solus sustinueris, experti sumus, nulla
 „ in re inferior: in litteris autem, et in littera-
 „ torum studiis multo ardentior; nam quot
 „ praeclara ingenia tuis opibus erexisti? quot
 „ viri tua opera, cum summam doctrinam sua
 „ industria adepti essent, ad maximas dignita-
 „ tes pervenerunt? Fuit enim semper domus
 „ tua viris litteratis hospitalis, liberalissimeque
 „ semper illis patuit, atque in ea disputan-
 „ di, investigandique, studia semper vige-
 „ runt. -

(2) Desumpta haec sunt ex rarissimo li-
 bro, cui titulus „ *Stephani Ioanninensis* L. V. Conf.
 „ Sen. in *Medicea* Monarchia Pentateuchus ad
 „ Divum *Clementem Medicum* Pont. Max. - In
 fine operis legitur - Ex Archetypo Anconita-
 „ nae Chalchographiae Typo *Bernardini Gueraldi*
 „ Vercellensis MCCCCXXIII. VI. Kal. Decembr. -
 „ *Petrus Valerianus* in Castigationibus *Virgilianis*
 in Praefatione ad *Iulium Medicum* S. R. E. Vi-
 cecancellarium, ita ad rem nostram - Huius
 „ vero, quod vestro generi praecipuum fuisse
 „ studium adseveramus, testes illae omni do-
 „ ctrinarum genere politissimae Academiae Flo-
 „ rentinae, in quibus abolitus olim bonarum
 „ litterarum splendor nitorem pristinum coepit
 „ reparare, bonaque disciplinarum pars, quae
 „ temporum iniuria perierat, visa est revivi-
 „ scere. Testes *Alberti, Arretini, Landini*, etc. -
 Vid.

Vid. *Nicolaum Valorium* in *Vita magnanimi Laurentii*. Io. *Reuclinum* Lib. I. De *Arte Cabalistica* ad *Leonem X.* *Paullum Iovium* in *Vita Leonis X.* *Antonium Varillasium*, *Iosephum Blanchinium* in *Historia domus Mediceae*.

S. XXXII.

L *Aurentii* itaque imperio augustissimo antiqua bonarum artium gymnasia, ex umbra in lucem traiecta fuerunt; eiusdem liberalitate, atque opulentia, condigna doctis lucubrationibus, vigiliis, atque sudoribus, praemia reperta sunt, aucta, et propagata; adeo ut omnes litterati viri ad eius lares, veluti ad sapientiae simulacrum, certatim confugerent. Primo namque summa benivolentiae coniunctione *Demetrium* Graecis, Latinisque litteris disertissimum sibi devinxit, quem Florentiam ad publice profitemdum arcesserat (1); *Scipionem Carteromachum* (2), *Hermolaum Barbarum* (3), viros Graeci idiomatis peritia praestantissimos, summa

ma beneficiorum congerie adfecit: *Domitio Calderino* familiarissime usus est (4): *Barptolemaeum Scalam* summopere dilexit (5), quem publicis rebus administrandis praefecit: *Io. Picum* *Mirandulae* Comitem inter suos habuit, virum sapientissimum, et conspicua scientiae laude eminentissimum (6). *Marsilius Ficinus*, et *Angelus Politianus*, plurima apud ipsum auctoritate polluerunt. Aluit *Landinum* nostrum, quem Academiae censorem constituit (7). Habuit et *Matthaeum Bossium* (8), *Peripateticae* scholae addictum, *Barptolemaeum Benevolentium* (9) patricium *Senensem*, Theologum ea tempestate clarissimum, qui ei litterarias suas lucubrationes, quod *De Verbo* opus inscribitur, consecravit. Summa benignitate prosequutus est *Donatum Acciajolium* (10), cuius oratorio munere crebro usus erat. *Io. Argyropulum*, Florentiam a *Petro Cosmi F.* accitum, Civitate Florentina donavit. (11) Atque hic ex *Plutarcho Annibalem* in Latinum

tinum vertit , nisi proprio Marte composuit ; atque *Demetrium* , et *Commentaria in Aristotelis Ethicam* edidit . *Mathaeum Palmerium* ⁽¹²⁾ , qui senio languescens Epitomen temporum posteritati reliquit ; et *Io. Andronicum Peripateticum* ⁽¹³⁾ , qui Florentiae dum publice profiteretur , *Angelum Politianum* auditorem habuit , plurimum iuuit . Denique *Pomponius Laetus* ⁽¹⁴⁾ e Calabriae sinu originem ducens , *Io. Antonius Campanus* ⁽¹⁵⁾ , *Augustinus Dathus Senensis* ⁽¹⁶⁾ , *Lucas Tulcius* ⁽¹⁷⁾ , vates cordatissimus ; *Barptolemaeus Platina* ⁽¹⁸⁾ , aliique quamplures , in Academia Florentiae a *Laurentio Mediceo* excitata florere , quos ad omnes honorum , et opulentiae gradus evexit .

(1) *Demetrius Chalcocondyles* haud obscuri nominis Grammaticus , vir utique lenis , et probus fuit . Sub *Laurentii Medicei* auspiciis , ut habet *Nicolaus Valerius* in *Vita Laur.* p. XLVII. Scholam Florentiae instauravit , desertam ab *Argyropulo* , et a *Politiano* , deficientibus Graecis , occupatam . Verum ambitioso , peracrique aemulo , cum esset Latina longe facundia inferior , locum , nomenque reliquit ; honestum
tamen

tamen gratiae locum apud *Laurentium* non amisit: quo morte sublato, Mediolanum a *Ludovico Sfortia* accitus est, ubi laudabiliter proficundo, rudimenta Grammaticae divulgavit: obiitque octogenario maior, paullo ante quam Galli *Iulii Pont.* et Venetorum armis Italia pellerentur. Vid. *Paullum Iovium* in Elog. Doct. Virorum, et *Nicolaum Reusnerum* in Iconibus Viror. Doct. *Bartholomaeus Fontius* in Epistolis MSS. nonnullas ad nostrum *Chalcocondylam* misit; nam Lib. II. Epistolarum, Ep. II. scripta est *Demetrio Chalcocondylae* Romae Prid. Kal. Ian. MCCCCLXXXIII. et in eodem II. Lib. Ep. III. Io. Acciasolo *Petri F.* missa haec habet - *Demetrio* nostro *Chalcocondilo* me plurimum commendato, immaturumque ei obitum *Andreae Brentii* discipuli quondam fui, nunc vero collegae, familiarisque mei, peste perendie absumti nuntiato. Data est Romae Ib. Feb. MCCCCLXXXIII. - *Demetrii* vitam luculentissimam scripsit *Hubertus Hodus* Lib. II. de Graecis Illustr. Cap. II. *Iosephus Ant. Saxius* in Hist. Typogr. Litteraria Mediolanensi ad A. MD. fusc de eodem differit.

(2) Graecarum, Latinarumque litterarum peritissimus fuit *Carteromachus* Pistoriensis, id quod praeter ceteros satis testatur eius de *Laudibus Graecarum Litterarum* habita oratio, primum Venetiis edita A. MDIV. ac deinde pluries recusa. Is, quos *Menckemus* in vita *Folitariani* p. LXXIX. memorat, qui *Carteromachum* summis laudibus prosequuntur, addendus est *Petrus Delphinus* Ab. Generalis Camaldulensis Lib. VII. Ep. n. XLV. ad *Leonardum Lauredanum* Venetiarum Ducem data ex Fonte Bono IX. Kal. Dec. MDII.

(3) *Hermolaus Barbarus Venetus*, natus est XII. Kal. Iunii A. MCCCCLIII. alacri ingenio, nec minori rerum publicarum usu, quam eruditione praeditus. Anno aetatis suae XVIII. libros conscribere exorsus est, quos recenset *Freberus* in Theatr. Illustr. viror. P. IV. Tom. II. Multum valuit in rebus Physicis, Dialecticis, Rhetoricis, et Geographicis. Summis honoribus perfunctum, et tum supremam Romae Legationem agentem, *Innocentius VIII.* Pont. ob egregias, quas in eo miratus est, virtutes Patriarcham Aquileiensem renunciavit non probante Senatu Veneto, qui nihil vel inusitatae virtuti extra legestribuendum censebat: cumque eidem purpura pararetur, morte, pestilenti morbo properata, praereptus est. Anno MCCCXCIII. non autem MCCCXCIV. ut *Iovius* tradit, et sub Colle Hortorum ad Portam Flumentanam eleganti in sepulcro conditus, adposita inscriptione. *Petrus Parentius* in memorata Historia haec habet de peste agens, quae Iulio mense eiusdem anni per Italiam saeviit -- *Da Napoli a Roma distesasi la Peste, cagione fu della morte di quella singolar persona di Ermolao Barbaro gentiluomo Veneziano, dottissimo nella latina, e greca lingua, sufficientissimo filosofo, come le sue composizioni, e traduzioni testificano, specchio veramente de' letterati, uomo di santissimi costumi, il quale dalla fortuna grandissima ingiuria sostenne. Imperocchè trovandosi a Roma per la sua Città Ambasciadore al tempo di Innocenzio VIII. il Patriarcato di Aquileia vacò. Lui dal Pontefice subito impetratolo, tanto sdegno et odio da' suoi Cittadini contrasse, che loro mai la possessione avere gli lasciarono, oltre da que-*
sto

sto dalla patria il confinarono, et abitando quello
 in sacro Palazzo, indi ancora cagione furono di
 rimuoverlo; per il che il meschino involito a Ro-
 ma dimorando, et a suoi studi attendendo, dal
 morbo, come dicemmo, percosso fu: danno vera-
 mente universale delle lettere, et iattura irre-
 compensabile, e irreparabile. De Hermolao nostro
 plura apud Petrum Delphinum in Epistolis sae-
 culo xvi. editis. Vid. Tom. III. Martene, et
 Durande. Bernardus Oricellarius in Collectaneis
 Antiq. Romanarum ad Pallantem filium pluries
 Hermolaum laudat, ac praecipue de P. Victore
 loquens, his verbis - Cui Hermolaus ille Barba-
 rus multum detulerit, vir sagacis animi, et
 adprime eruditus. In Cod. Chart. in iv. Bibl.
 Cl. Subdecani Riccardi, n. cclv. ubi plures
Vgolini Verini Epistolae adservantur, legitur.
 „ Quod si ullorumquam tempore docti reperti
 „ sunt, hac tempestate, meo quidem iudicio,
 „ reperiuntur complures, quorum inter pri-
 „ mos est *Barbarus Hermolaus*, qui tametsi no-
 „ bilissimus, ditissimus, eloquentissimusque est;
 „ tum Venetus, cui superbia innata esse cre-
 „ ditur; in eo tamen summa deprehenditur
 „ bonitas, communisque erga omnes sui sae-
 „ culi viros insignes propentia benivolentia ad-
 „ paret. - In eodem Codice alia exstat *Verini*
 Epistola, in qua de eodem *Hermolao* haec ha-
 bet. Haud tibi facile explicem, quanta cum
 „ voluptate, vel potius admiratione, multas
 „ heri cum *Hermolao Barbaro* iucunde horas ex-
 „ egerim, quem tametsi suis noverim libris
 „ admirandum, is est, pace dixerim omnium,
 „ soluti sermonis nostri saeculi facile princeps;
 „ cum eo tamen diutius colloquens cum Mi-

„*randula Io. Pico*, viro meretricule omnium do-
 „*ctissimo*, nescio an plus mihi dederit admi-
 „*rationis ingenii acumen*, vel rerum copia,
 „*sive candor leporis*, blandaque hominis af-
 „*abilitas*; quodque omnibus fere est Venetis
 „*innatum*, ab omni prorsus est superbia alie-
 „*nus*. Non facile quapropter Tibi dixerim,
 „*quo me primo congressu amoris indicio*,
 „*vel longissima mora*, vel in discessu, benivo-
 „*lentia me fuerit prosequutus*. Quamobrem
 „*tantum hominem ambiguum est*, pius amem,
 „*an admirem*.. In eodem Codice legitur quo-
 „*que Hermolai Epistola ad Vgolinum Verinum*.

(4) *Calderia Veronensis* agri Oppidum *Domitium* protulit. Eum, flagranti ingenio ad glori-
 „*am anhelantem*, *Bessarion* Cardinalis excepit,
 „*et extulit*. Exinde cum Romae proficeretur,
 „*et obscura senfa duriorum poetarum admira-*
 „*bili reconditae lectionis testimonio dilucidaret*,
 „*totius obscuritatis illustrator habitus est*.
 „*Edidit Interpretationum Commentaria in Ju-*
 „*venalis Satyras*, quas *Iuliano Mediceo Petri Co-*
 „*smæ F.* sacrauit. Ambitioso quidem, et ni-
 „*mis aculeato dicendi genere ex aliena insentia*
 „*nomen quaerebat*; sed eum aetate, laudeque
 „*florentem*, imbecilli verò stomachi tempera-
 „*turam nimis lucubrationibus deterentem*, quum
 „*digna multis saeculis opera conciperet*, rapi-
 „*da febris eripuit*. - *Barptolemaeus Pontius* in An-
 „*nal. ad A. MCCCCLXXXVIII.* - *Domitius Caldericus*
 „*familiaris meus Romae pestilentia periit*. Vid.
 „*Iovium l. c. Reusnerum l. c. et Cl. Marchio-*
 „*nem Maffium in Verona Illustrata*.

(5) De *Barptolemaeo Scala* fusc egimus in
 „*Præf. ad Collect. Veter. Monumentorum*.

(6)

(6) Maxima *Pici* Mirandulae Principis in praeclara litterarum studia merita, divinumque prope ingenium, neminem latere arbitror. Eius vitae brevis descriptio praemissa legitur ipsius operibus publici iuris factis. Huius praeterea tanti viri elogium nobis praeter ceteros intexunt *Paullus Iovius* l. c. et *Nicolaus Kuefnerus* in Iconibus Vir. Ill. *Petrus* insuper *Parentius* ad Novembr. Anni mccccxciv. haec ad rem nostram habet - *Morì in Firenze el Sig. Gio. Pico della Mirandola uomo a tempi suoi sopra tutti gli altri in Teologia, e Filosofia dottissimo. Fu tale iattura delle lettere, che maggiore quasi pensare non si poteva. Imperocchè di anni xxx. superando lo ingegno di qualunque, et opere eccellentissime in Teologia, et Filosofia componendo, ferma fede dava di incompensabile beneficio concedere alla umana generazione. Così in brevissimo tempo tre singolari uomini mancorno, Ermolao Barbaro, Angelo Poliziano, e Gio. Pico della Mirandola; un quarto si aggiugneva Giorgio Merula, uomo negli studi di umanità degnissimo, il quale a Milano sua vita terminò, per la qual cosa congettura si fece, che alla Italia gravissimi mali soprastavano, da che tanto singolari uomini, et di sì prestante ingegno in sì breve tempo tutti mancati erano -*

(7) Ita *Petrus Ioanninensis* in libro citato de Monarchia Medicea.

(8) *Matthaeus Bossius* vir fuit admodum eruditus, et Abbatiae Canonorum Regularium Congregationis olim S. *Frigidiani* Lucensis, nunc Lateranensis, a *Cosmo*, avo *Laurentii*, instauratae, illo tempore constitutus Abbas. Scriptit autem *De veris, ac salutaribus animi gaudiis* libellum,

lum, de quo vide *Mabillonium* in Museo Italico Tom. I. pag. clvii. et *Marchionem Maffei* in Verona Illustrata.

(9) *Bartolemaeus Benvolentius* Patricius Senensis. Ita de eo loquitur auctor Libri Italice scripti, vulgo *Le Pompe Senesi* - Bartolommeo Benvoglianti nobil Senese, e Proposto della Metropolitana di Siena, insigne Dottore di Teologia, e Filosofia, quali scienze lesse pubblicamente lungo tempo nello studio di Siena, fu intendentissimo dell' antichità della patria; della quale fece un bellissimo trattato in lingua latina, a richiesta di Francesco Piccolomini allora Cardinale, e Arcivescovo di Siena, che poi fu Papa Pio III. il quale si dichiarò con il Benvoglianti, che veduta la sua opera averebbe procurato in Roma, che il figlio di Flavio Blondo da Forlì correggesse l'istoria del Padre, ne' punti che toccano l' antichità di Siena avanti che la stampasse. Ora questa Istorìa del Benvoglianti fu data alle stampe in Siena l'anno MDVI. le xxiii. Dicembre ec. Fu anche ottimo oratore; onde orò in Siena nell' assunzione di Pio II. quando si fecero le feste per la nuova del suo Pontificato - .

(10) De Donato Acciaiuolo nobis iam dictum est satis pag. ix.

(11) Publice conductus fuit *Argyropulus* A. mccccclvi. ut *Fontius* ad hunc annum testatur, et nos retulimus Tom. I. p. lxx. seq. quibus adde, *Ioannem Argyropulum* a *Petro Cosmae F.* fuisse Florentiam vocatum, testari etiam *Nicolaum Valorium* in vita *Laurentii Medici* pag. xii. his verbis - Opera enim et industria parentis (*Petri Cosmae F.*) *Argyropulus* ille Byzantius Florentiam venerat, ut *Laurentium*, et
Tom. II. D. alios

„ alios nobilitate primarios melioribus studiis
 „ erudiret , ex cuius ludo , tanquam ex equo
 „ Troiano quamplures prodire viri eruditissimi.
Donatus Acciaiolus , Argyropuli discipulus , in
 Epistola ad *Petrum Medicem* praefixa versione
 vitae *Alcibiadis* ex Graeco *Plutarchi* in Latinum
 traductae , *Petrum* adloquens , haec habet : Tu
 „ vero , clarissime *Petre* , qui haec omnia
 „ nosti , cum multa praeclara officia in pa-
 „ triam tuam contuleris , tum hoc praecipue
 „ detulisse videris , quod bonarum artium di-
 „ sciplinas , quae post nonnullorum doctissimo-
 „ rum hominum interitum in hac Civita-
 „ te consensuisse videbantur , tua diligen-
 „ tia excitasti , operamque dedisti , ut *Ar-*
 „ *gyropulus* Byzantius , vir praestans ingenio ,
 „ ac disciplina in hanc urbem veniret , a quo
 „ cives tui , antiquorum more , non solum
 „ graecis litteris erudiri , sed etiam his ar-
 „ tibus instrui possent , quae ad bene , bea-
 „ teque vivendum pertinere videntur .

(12) *Matthaeus Palmerius* vir fuit doctissimus.
 De eo fusius *Iulius Niger* l. c. loquitur , cui
 haec addas : *Leonardus Dathus* Canonicus Flor.
 a secretis Pontificum Romanorum , postea *Mat-*
sanus Episcopus , in Praefatione Expositionum
 in libros *Civitatis Vitae Matthaei Palmerii* Flor.
 haec habet - Cum ad aetatem devenisset (*Mat-*
 „ *thaeus Palmerius*) disciplinis idoneam , non
 „ servilibus se tradidit officiis , sed primis im-
 „ butus iam litteris , abaco sua paene natura
 „ studiose deditus , numerorum disciplinam ac-
 „ curatissime didicit . Maiora deinde sequutus
 „ ad humanitatis studia se contulit , et sub *So-*
 „ *zomeno* Pistoriensi praeceptore nostro Gram-

„ ma-

„ maticam, atque Rhetoricam novit. Post haec
 „ ad prosequendum studia sedulo deditus, *Am-*
 „ *brosum* Camaldulensis Ordinis Generalem Ab-
 „ batem, et *Carolus* Arretinum, viros suae ae-
 „ tatis doctissimos diligenter audivit, et ab il-
 „ lis non solum Latinae linguae disciplinam, sed
 „ Graecas quoque litteras didicit. Grandior post
 „ haec factus, et ad virilem aetatem proventus,
 „ et Reip. munera consequutus, adeo suis ci-
 „ vibus carus fuit, ut fere omnes Reip. ma-
 „ gistratus brevi tempore sit adaptus, et adhuc
 „ adolescens ad *Callixtum* III. Pont. Max. po-
 „ stea vero ad *Federicum* III. Imp. tunc Ro-
 „ mam euntem, ad *Alphonsum* Apuliae, Siciliae-
 „ que Regem, et ad *Paulum* deinde II. Ro-
 „ manorum Pontificem orator missus fuerit, et
 „ alias quoque publicas legationes suscepit.
 „ Inter haec studiis etiam diligenter incumbens,
 „ libros plures composuit: tres in prima ado-
 „ lescentia sua patrio sermone conscriptos, quos
 „ *Civilem Vitam* vocavit. Sermone deinde la-
 „ tino *Nicolai Acciajoli* vitam paene depinxit;
 „ post haec bellum, in quo Pisae sunt a Flo-
 „ rentino populo captae, disertissime scripsit.
 „ Ordinem temporum ab *Adam*, atque mundi
 „ principio, usque ad suam aetatem uno tan-
 „ tum libro ordinatissime demonstravit. Ora-
 „ tiones praeterea, Epistolaeque eleganti stilo
 „ conscriptas reliquit. Honestis moribus, vita
 „ civili, atque modesta, humanissimus vixit, et
 „ civibus omnibus suis adprime carus. Statura
 „ corporis longa fuit, et supra ceteros alta,
 „ atque elevata, habitudine, carnositateque me-
 „ dia inter tenuem, et crassam; validudine,
 „ firma usque ad senectutis principium: post-

ea vero. longa interdum febris vexatus usque
ad mortis periculum laboravit : vixit annis etc.
Hae *Leonardi Datbi Expositiones in Civitatem Vi-*
tae Matthaei Palmerii adservantur in Codice
membranaceo Bibliothecae *Laurent.* et alibi .

(13) *Io. Andronici Theſalonicenſis* vita descri-
bitur ab *Humphreio Hodso* Lib. II. Cap. III. de
Graecis Illuſtribus . Docuit is Florentiae graecas
litteras, quarum tanta polluit peritia, ut pro-
ximus a *Gaza* fuiſſe hac laude, immo aliorum
iudicio ſuperaiſſe eum dicatur a *Voffio* de Hiſt.
Lat. Lib. III. p. DCXXVIII.

(14) *Iulium Pomponium Laetum Sanſeverina*
inuſtri familia in Picentinis natum ferunt .
Vallae praeceptoris, aequata eruditionis opi-
nionem, locum exceperat, ſed eum mox *Paulli*
II. iniuria percelebrem fecit, quum litteratos
quosdam, et in his *Platinam*, atque *Callimacbum*,
tamquam impios, atque maleficos, tormentis
excruciaſſet . Nam Venetiis ad dicendam cauſam
Romam pertractus, perpetua vitae inno-
centia tutus, ita terreri non potuit, ut potius
alacri conſtantique animo indigna quaecumque
eſſet paſſurus . Veterum enim ingeniorum inlu-
ſtria nomina ſibi ipſis indiderant, quum in coetu
ſodalium laureati Muſas colerent . Ea nominum
novitate, Pontifex elegantiae litterarum im-
peritus, ſuſpicioſuſque, vehementer offende-
batur, quaſi id eſſet occulta coniurantium
teſſera ad inſigne aliquod facinus obeundum .
Xyſto demum, *Innocentioque* faventibus, incre-
dibili nominis auctoritate, auditorumque con-
curſu in Gymnaſio publice docuit . *Floridus Sa-*
binus in Apologia adverſus calumniatores, eum
in ſcribendo infra neminem recentiorum purum,
can-

candidumque adpellat : quemadmodum etiam ,
Erasmi testimonio in *Ciceroniano* , et *Auberti*
Miraei in *Austario de Script. Ecclesiast.* Anti-
 quitatis scrutator diligens , et purae dictionis
 amator dicitur ab *Paullo Frebero* , et a *Paullo*
Iovio in *Elog. Ludovicus Vives* refert , eum adeo
 Romanae linguae deditum fuisse , ut Graecam
 attingere non ausus fuerit , ne qua peregrinitate
 latinam contaminaret . Scripsit *Compendium Hi-*
storiae Romanae , librum de *Mabomete* , de *Magi-*
stratibus Romanis . Obiit septuagenario maior .
 Vide *Nicolaum Reusnerum* in *Iconibus Doctorum* ,
 Io. Andr. *Quenstedt* in *Dialog. de Patriis Illustr.*
Vir. et Abrahamum Bucholtzerum in *Indic. Chron.*

(15) Sordido et obscuro loco natus est in
 Italia *Campanus* , quem mater inops rustica sub
 lauro enixa est ; postea Parocho in famulatum ,
 et disciplinam tradidit . Hic in studiis bonarum
 litterarum animum eius , ad Poesim praecipue
 inclinantem ita direxit , ut mox Neapolim eru-
 diendo nobili puero paedagogus mercede con-
 ductus fuerit . Tantos autem in studiis latinis
 quinquennio progressus fecit , ut Neapoli Pe-
 rusium demigrans , in Academia , bonos aliquan-
 diu auctores professus fuerit . Nec multo post
 a Perusinis Civitate donatus , *Pii II. Pont.*
 gratiam studiorum similitudine promeruit , a quo
 virtutis honore Interamnatium Praeful est
 creatus , et a *Paullo* successore locupletatus .
 Sed postremo eum *Xystus* immodice Tipherna-
 tium tyrannis faventem , quum multis urbibus
 integra nominis auctoritate praefuisset , in exi-
 lium egit . Fato functus est apud Senas , in-
 vidente non plane seni longiorem vitam comi-
 tiali morbo . *Fonsius* in *Annalibus MSS.* ad

A. mccccxv. ait - His temporibus doctrina, et ingenio clari erant *Campanus* Romae, *Pontanus* Neapoli, *Baptista Albertus*, et *Landinus*, et *Scula* Florentiae. - Multas reliquit orationes et multiplicis stili opera, quae exstant. Vid. *Iovium*, *Freherum*, et *Reusnerum* in Elog.

(16) De celebri *Augustino Datbo* Senensi eruditissimum Commentarium publici iuris fecit Romae mccccxxiii. Io. *Nicolaus Bandiera*.

(17) *Lucas Pulcius Bernardi* et *Aloysii Frater* Florentinus A. mccccclxx. floruit. Poesim maxime excoluit, primusque poemata stilo, ut aiunt, *Romanzesco* conscripsit. Exstat Poema, cui titulus, *Il Ciriffo Calvaneo*, cui nonnullos adiecit libros Io. *Baptista Iambullarius*. Florentiae prodiit ex *Iunctarum* officina in rv. A. mdlxxii. Variæ eius leguntur Epistolæ Flor. a *Barptolemaeo Miscomino* A. mccccclxxxviii. et ab *Iunctis* A. mdlxxii. impressæ. *Laurentii Medicei* equestres ludos *Thusco* carmine descripsit, quod una cum memoratis Epistolis exstat. Vid. *Pocciantium*, et *Nigrium* in Catal. Script. Flor. Io. *Marium Crescimbenium* Lib. I. Hist. Vulgaris Poeseos, et Tom. I. Commentariorum; Auctores Vocabularii *Furfurei*, *Franc. Redium* in Notis ad *Dithyrambum* etc.

(18) *Barptolemaeum Platinam*, qui PP. Romanorum gesta collegit, multum iuvit *Laurentius*, cui opusculum inscripsit *De Optimo Cive*,

§. XXXIII.

EX memorato autem doctissimorum virorum coetu, nonnullos *Platoni* magis addictos selegit *Laurentius*, quorum ope *Academiam* ipsi *Platoni* sacram, quam antea *Cosmus* alta mente conlegerat (a), renovaret. *Georgius* enim *Gemistius*, qui et *Pletbo* dicitur, vir graecae, praesertim *Platonicae*, Philosophiae peritissimus, primus, Florentino Concilio, quum adesset, Alexandrinorum *Platonismum*, quem nemo fere inter Latinos, praeter *Io. Scotum Eriugenam*, pernoverat, apud Italos in lucem extulit, et occasionem praebuit *Platonicam* sectam post tot rerum vicissitudines resuscitandi. Plurimum itaque diligentiae magnanimus *Laurentius* in id. contulit, ut *Christophorus Landinus*, *Marsilius Ficinus*, et *Picus Mirandulanus*, in veterum *Platoniorum* libris vertendis, et explicandis, insudarent, omnesque tum discendi, tum

bene vivendi, cupidos ad Academiam *Platonicam* excolendam vehementissime hortabatur. Hic enim iuvenes, vel inter iocandum praecepta morum, vel inter ludendum industriam differendi, iucunde admodum, et facile consequabantur: hic viri etiam, rei tum familiaris, tum publicae, disciplinam abunde perdiscebant: hic senes pro mortali vita, vitam sperabant aeternam. In Academiae hortis Poetae sub lauris, canentem *Apollinem* audire, in vestibulo Oratores, *Mercurium* declamantem spectare; in porticu vero, et aula Iurisconsulti, civitatumque gubernatores, *Iovem* ipsum sancientem leges, iura dictantem, imperia gubernantem; in ipsis denique penetralibus Philosophi, *Saturnum*, coelestium arcanorum contemplatorem, agnoscere poterant. Vbi-que praeterea Sacerdotes, rerumque sacrarum Antistites arma reperiabant, quibus Religionem adversus impios strenue tutarentur. Huc igitur, huc omnes
ut

ut accederent, qui liberales colere vel-
 lent disciplinas, invitabat *Laurentius*, eos-
 que praesertim, qui adsequendae verita-
 tis, et consequendae beatitudinis amore
 flagrarent (a). Quas vero Academici hy-
 potheses foverent, referre prolixum es-
 set, quum nobis integrum *Platonicae* Phi-
 losophiae systema explicare in animo
 non sit (b). Hoc pronunciare libere pos-
 sum, eorum opiniones tenebrosas al-
 legoriarum involucris, et dicendi ge-
 nere plusquam poetico, qui omnium
 ferme Academicorum mos erat, fuisse
 absconditas: eoque id factum consilio,
 ut entusiasmo Alexandrino mirifice
 fervirent, et recentiorum *Platoniorum*
 somniis fidem certissimam facerent.
 Hanc ineptientis ingenii labem, et cre-
 dulitatem philosopho indignam, dete-
 stabili superstitione demonstrabant, qua
 horamatis, somniis, ominibus, mi-
 rum quantum tribuerent; maximas
 praeterea rerum civilium vices, nescio
 quibus imaginationis terribilamentis, si-
 gni-

gnificari, vel siderum positionibus, et
adparitionibus fuisse praemonstratas,
indigna viro docto ratione, plerique
contendebant. Quis enim sanae men-
tis Philosophus dicet (4) - *Laurentii Me-*
„ *dicis* animam expirantem lactum ae-
„ *therem* excepisse, grandiore stella in
„ *Laurentiana* tecta cadente, mirisque
„ *flammis* ex alto in Caregianis agris
„ *coruscantibus*? et biduo ante obitum
„ *Iovem*, rubente dextra sacras iacula-
„ *tum arces*, terruisse urbem, mox
„ *orbam* tanto patre futuram? - Quin
et abdita mysteria in veterum Scripto-
rum explanationibus investigare peni-
tus solebant, adeo ut nonnumquam
eorum ingenium, uberiori phantasia
abreptum, ita luxuriaretur, ut iure
merito in phanaticorum classem referri
mererentur. Mundum esse animatum
cum *Platonis* *Alexandrinis* credidere;
esse quasdam veluti escas, quibus ani-
mati Mundi, & Stellarum munera ad-
licere possint mortales, sibi que vindi-
care;

care ; inter Mundi animam , et corpus inesse spiritum , eumque necessario requiri , tamquam medium , quo anima divina , et insit corpori crassiori , et vitam eidem penitus largiatur ; hunc Mundi spiritum , sibi faventem reddendum ab eo esse , qui sanus esse cupiat . Alia , ne instituti mei limites excedantur , praeterimus , lectoremque ad Librum *Ficini De vita coelitus conservanda* remittimus , in quo auctor magno studio , eiusmodi ineptias vitavit . Tantum itaque addam , *Platonem* placita ita fuisse sectatos , ut Christiano , ac prudenti viro , sancitos fines audacter excederent .

(1) Ita *Ficinus* in Praef. ad *Plotinum* ; renascentis *Platonismi* originem , et progressus , enarrat - Magnus *Cosmus* S. C. Patriae , Pater , quo tempore Concilium inter Graecos , atque Latinos , sub *Eugenio* Pontifice , Florentiae tractabatur , Philosophum Graecum , nomine *Gemistum* , cognomine *Platonem* , quasi *Platonem* alterum , de Mysteriis *Platonici* disputantem , frequenter audivit .
 „ E cuius

„ E cuius ore ferventi, sic est adflatus protinus, sic animatus, ut inde Ac demiam
 „ quamdam alta mente conceperit, hanc oportuno primum tempore pariturus. Deinde
 „ cum conceptum tantum magnus ille *Medices*
 „ quodammodo parturiret, me electissimi Medici sui *Ficini* filium, adhuc puerum, tanto
 „ operi destinavit, ad hoc ipsum educavit in dies; operam praeterea dedit, ut omnes,
 „ non solum *Platonis*, sed etiam *Plotini* liberos Graecos haberem. Consule *Nic. Valortum* in *Vita Laurentii Medicei*.

(2) Iisdem ferme verbis *Laurentium* adlonitur *Mars. Ficinus* in Praef. *Platonis*. Consule *Nic. Valortum* l. c. ubi de Academia loquitur.

(3) Consule *Cl. Iac. Bruckerum* P. iv. T. I. Period. III. Part. I. Lib. I. Cap. II. de Restaurat. *Philosophiae Platonicae*.

(4) Ita legitur in Praef. ad *Plotinum*.

(5) Confer *Georg. Schelbornium Amoenit. Litter. Tom. I.* et *Cl. Bruckerum* l. c.

§. XXXIV.

Quvum vero animadvertissent, *Platonem*, annos natum LXXXI. VII. Idus Nov. quo die ortus fuerat, in convivio discumbentem, remotis dapibus, exspirasse, eumque diem, quo et Natalitia, et Anniversaria *Platonis* pariter con-

continebantur, *Platonis* omnibus ad *Plotini*, et *Porphyrii* tempora sacrum, religiosumque fuisse; idcirco solemnes eiusmodi dapes, quae per MCC. annos fuerant praetermissae, cereali pompa, convivio opiparo, ac convocato doctorum hominum coetu, renovare, regia prorsus munificentia, voluerunt. Id negotii Florentiae suscepit *Franciscus Bandinius*, vir ea tempestate litteratissimus (1); ruri autem *Laurentius Medicus*, Academiae patronus beneficentissimus. Sermones iis in epulis habiti, fusc recensentur in Prolegomenis, *Platonis Convivio* a *Marsilio Ficino* praemissis; ubi convivii cuiusdam, VII. Idus Nov. in agro Caregiano celebrati, pompa describitur; aderantque IX. illius aevi in litteris principes viri, *Antonius Allius*, Canonicus Florentinus, deinde *Faefulanus Antistes* (2), *Ficinus Medicus* (3), *Christophorus Landinus*, *Bernardus Nutbius* Rhetor (4), *Thomas Benecius* (5), *Io. Carvalcantes* (6); *Marsilius Ficinus*,

cinus, Christophorus, et Carolus Marsup-
pini fratres, Caroli poetae filii (7). Re-
motis dapibus, Bernardus Nutbius, Pla-
tonis opera prae manibus habens, ex
iis Convivium, quod *De Amore* inscri-
bitur, selegit elucidandum, atque
convivas, ut orationes singulas expo-
nerent, exoravit. Iactis itaque sorti-
bus, suam quisque disputationem ad-
gressus est. Prima *Thaëdri* oratio, Io. Ca-
valcanti; *Pausaniae*, Antonio Theologo;
Oriximachi, Ficino Medico; Poetae *Aristo-
phanis*, Christophoro Landino Poetae; *Agar-
thons* denique adolescentis, Carolo Mar-
suppino iuniori contigit exponenda (8).

(1) Inter *Marsilii Ficini* Epistolas, haec
Lib. I. legitur - *Marsilius Ficinus* Jac. Bracciolino,
„ *Poggii* Oratoris Fil. paternae artis heredi S. D.
„ *Platonis* veteres urbana *Platonis* natalitia,
„ quorannis instaurabant: novi autem *Plato-
nis*, *Bracciolini*, et urbana, et suburbana,
„ nostris temporibus celebrarunt. Suburbana
„ quidem apud Mag. *Laurentium Medicum* in
„ agro Caregio: cuncta in libro nostro *De A-
more* narrantur. Urbana vero Florentiae sumtu
„ regio celebravit *Franc. Bandinus*, vir ingenio,
magni-

„ magnificentiaque excellens; ubi Tu, et Bin-
 „ ducius Ricafolani, et Io. Cavalcantes nostri,
 „ aliique Academici multi discubuerunt: ego
 „ quoque interfui. Atque ex multis, et va-
 „ riis, quae in eo convivio disputavimus, illud
 „ imprimis mecum ipse saepe meditator, ac
 „ tibi libenter hodie recensebo, quod ante
 „ epulas, de animae natura conclusimus. I-
 „ dem in Comment. ad *Convivium Platonis* Cap. I.
 „ Plato Philosophorum pater, annos unum, et
 „ octoginta aetatis natus, septimo Novembris
 „ die, quo ortus fuerat, discumbens in con-
 „ vivio, remotis dapibus expiravit. Hoc au-
 „ tem convivium, quo et natalicia, et anni-
 „ versaria *Platonis* pariter continentur, prisci
 „ omnes *Platonici*, usque ad *Plossini*, et *Por-*
 „ *phyrii*, tempora quotannis instaurabant. Post
 „ vero *Porphyrum* mille, ac ducentos annos,
 „ solemnes hae dapes praetermissae fuerunt.
 „ Tandem nostris temporibus vir clarissimus
 „ *Laurentius Medices*, *Platonicum* convivium in-
 „ novaturus, *Franciscum Bandinum* Architrachinum
 „ constituit, Quum igitur vii. Novemb. diem
 „ colere *Bandinus* instituisset, regio adparatu
 „ in agro Caregio, novem *Platonice* accepit
 „ convivas etc.

(2) *Antonius Allii* vitam Italice scripsit *Ves-*
spasiani Philippi F. librarius Florentinus au-
 ctor synchronus, quam Latine edidit *Vghe-*
lius in *Italia Sacra*. Huius meminit Frater *Dom-*
nicus Ioannis, Theologus Flor. Ord. Praed. Libe-
 III. Sacri Operis *Theorocon* ad *Petrum Medicem*
 Illustrum Civem Flor. *Antonius Allii* Epistola ad
Petrum Cosmae F. legitur in *Collect. Cosmianis*
Bartholemaeo Scalae.

(3) *Ficinus Marfilii* Pater artem Medicam laudabiliter exercuit. Opus de Pestis natura, effectibus, ac remediis, ipsi a *Nigrio* tribuitur. *Nicolaus Angelus* Bucinensis, *Augustini Duti* discipulus, humaniorum litterarum in Senensi primum Lyceo, deinde adnitente *Iacobo Salviato*, in Florentina Academia publicus Professor, haec habet in Epistola *Laurentio Medici Flor. Resp. Optimatum Cl.* praefixa editioni *Plauti*, factae Florentiae per heredes *Philippi Iuntae* MDXIV. - *Cosmus*, ne res alius repetatur, „Tibi abavus, quem natura finxit ad honestatem, gravitatem, temperantiam, magnitudinem animi, iustitiam, ad omnes denique virtutes, magnum hominem, et excelsum, quem Florentia, una Patrum, et populi voce, Patrem Patriae, Lacedaemonio maiore inscripsit, *Marfilium Ficinum*, pueritiam adhuc agentem, a patre eius ad se forte adductum intuens, ac pueri indolem probans, ut fuit ille divino iudicio, ac sapientia vir, quaerit de patre, quod vitae iter puer ingrederetur. Si fortunae nostrae volent, inquit, cupio erudiri disciplinis. Tum *Cosmus*, tu corporum (Chirurgus enim erat) alienis impentis, hic vero animorum vulnera, ut spero, curabit. -

(4) Annum circiter MCCCCLXX. floruit *Bernardus Nutius* Rhetor Florentiae insignis, et inter oratores sui aevi excellentissimos merito relatus. Et profecto si nullum aliud nobis de eo monumentum suppeditaret vetustas, praeter *Marfilii Ficini* testimonium, non video quid a nobis desiderari posset. Haec enim in quadam citati auctoris Epistola leguntur - *Tullium iam*

u pri-

„ pridem noster *Nutbius* ebibisse, et concoxisse
 „ videtur: in oratione eorum, mira quaedam
 „ vicissitudo perspicitur; nam illic et *Nutbius*
 „ *Tullianus* est, et *Tullius Nutbianus* adparet -
 Et paullo post - Persevera igitur in *Bernardi*
 „ nostri familiaritate; hic enim clarus est
 „ Rhetor, adde et optimus; quae enim per-
 „ suadere docet, sibi ipsi iam persuasit - In
 alia praeterea eiusdem *Marsilii* Epistola Lib.
 XI. tum in ea ad *Martinum Vranum* Germa-
 num missa; nec non in Opusculo MS. in
 Bibl. *Laurentiana*, de quo T. I. p. ccrv. ver-
 ba fecimus, honorifica semper de eo facta men-
 tio occurrit. *Marsilii* laudibus aliquid detrahit,
Barptolemaeus Fontius, eius discipulus, qui Lib.
 III. Epistolarum MSS. Ep. XI. data Florentiae
 Kal. Martii MDXIII. ad *Bernardum Oricella-*
rium, se parvi praeceptorem suum facere, his
 verbis ostendit - Quum audirem *Bernardum Nu-*
 „ *tbius*, *Ciceronis* Rhetoricos libros interpretan-
 „ tem, cum *Horatii* Epistolis, adverteremque
 „ eum scribendo, ac dicendo non excellere etc.
 Scripsit, teste *Pocciano* in Catalog. Orationes
 nonnullas incredibili audientium plausu.

(5) *Thomas Bencius* discipulus *Marsilii Fi-*
cini fuit, ut patet ex huiusce Epistola ad
Martinum Vranum Germanum Lib. II. Epp. Hic
 e Latino in Tuscum sermonem transtulit *Mer-*
curium Trismegistum, Florentiae a *Ficino* impres-
 sum, quemadmodum et ipsiusmet *Ficini* Epi-
 stolas.

(6) De *Io. Cavalcante* vide quae diximus
 T. I. p. clxx. quibus adde, hunc e nobili, ac
 vetusto, sanguine progenitum, maximos in phi-
 losophia, ac litteris progressus fecisse sub

Tom. II.

E

Mar-

Marsilii Ficini disciplina, cuius Academiae immortale decus attulit. Singulari verecundia, ac modestia ditatus erat, eiusque suasu *Marsilius* Libros *De Amore* conscripsit, ut iuventutem ad caelestem pulchritudinem adpetendam, adliceret. Commendantur a *Ficino* eius Commentaria in Divi *Augustini* Soliloquia, quae numquam vidi. Honorificam de eo mentionem faciunt *Pocciantius*, et *Niger* II. cc. *Antonius Possevinus* Tom. II. Apparatus Sacri, *Marsilius Ficinus* pluribus ad ipsum datis Epistolis Lib. VIII. et XII. Epp. In Epistola vero ad *Martinum Vramum* Lib. II. inter selectiores discipulos cum enumerat. Vide *Eugenium Gamurrinium* Part. III. Nobilium Familiarum Tusciae et Umbriae, in Familia *Puccia*, et *Cavalcantia*.

(7) *Christophorus*, et *Carolus Marsuppini*, Poetae *Caroli* filii, de litteris optime meriti exstiterunt.

(8) Vid. *Ficinum* in Comment. ad *Convivium Platonis* Cap. I.

S. XXXV.

Atque ut doctissima reliquorum conloquia omittamus, animadvertere tantum subficiat, *Landinum* nostrum obscuram, et implicitam *Aristophanis* sententiam enucleasse (1). Illam enim verbis obscurissimis involuta, in-

lu-

lustrationem adhuc , lucemque requi-
 rebat. Quod ut facilius adsequeretur
Landinus, cum *Aristophane*, Amorem
 prae ceteris Diis generi humano bene-
 ficum, curatorem, tutorem hominum,
 et medicum saluberrimum esse con-
 tendit; tum qualis quondam homi-
 num natura fuerit, naturaeque adfe-
 ctus, sedulo perquisivit. Principio tria
 hominum genera posuit; non solum
 enim marem, et feminam, sed ter-
 tium quoddam ex utrisque compo-
 situm constituit. Praeterea cuiusque ho-
 minis speciem integram fuisse, atque
 rotundam voluit, dorsum, et latera,
 circuli instar, habentem, manus quat-
 tuor, et paria manibus crura, vultus
 item duos, tereti cervice connexos, et
 omnino consimiles: masculinum genus
 Sole genitum, femininum Terra, Lu-
 na promiscuum; unde elato robustoque
 corpore homines procreati, cum Diis
 ipsis pugnare, caelumque adscendere non
 pertimuerint; adeo ut *Iuppiter* singulos

in longum diffecare, duosque ex uno facere coactus fuerit. Divisa hoc pacto natura hominum, quemque sui dimidium cupisse tradit. Concurrebant igitur, iactisque brachiis, se invicem complectebantur homines, redigi in priorem habitum adfectantes: quapropter fame, et torpore defecissent, nisi Deus congressui modum imposuisset. Hinc utique in hominibus innatum fuisse amorem, priscae naturae conciliatorem, fabulatur. Est enim, iuxta illius placita, quisque nostrum, dimidium hominis, utpote sectus, non secus ac pisciculi quidam Psettae, et Auratae, nuncupati, qui scissi, ex uno, duo, ut fama est, efficiuntur. Quoties itaque dimidium suum alicui, cuiuscumque sexus avidus sit, occurrit, vehementissime concitatur, ardenti inhaeret amore, ac ne momentum quidem ab illo seiungi patitur. Totius itaque reficiendi cupido, nixus, amoris nomen adcepit, qui nos
in

in praesens summopere adiuvat, dum in sui dimidium olim amicissimum, quemque conducit; et in posterum spem summam iniicit nobis Deum pie colentibus, in veterem figuram restituendo, medendoque, se nos beatissimos effecturum. His itaque fuse expositis a Landino, alii, iuxta fortem, reliquas orationes inlustrare adgressi sunt.

(1) *Marsilius Ficinus* verba haec ante orationem Landini praemiit. - His dictis, familiaris noster verbis finem imposuit. Eum *Christophorus Landinus*, vir doctrina excellens, quem potissimum cognovimus nostris temporibus *Orphicum*, *Platonicumque* Poetam, sequutus est in hunc modum - Oratio haec MS. occurrit inter nonnulla Landini scripta, cum hoc titulo apud nos - *Orazione di Cristofano Landini, dubitando l'oscura, et implicata sentenza di Aristofane, celebrata da Lui nel Convitto Platonico, fatto, et rinnovato dal famosissimo Sig. Lorenzo de' Medici nella sua regia Villa di Careggi l'Anno a 7. Novembre, alla presenza del medesimo Sig. Medici, et altri Platonicis, compresi l'oratore, cioè Mes. Antonio degli Agli Vescovo di Fiesole, Marsilio Ficino Medico, Bernardo Nuti Rettorico, Tommaso Benci, Gio. Cavalcanti chiamato l'Eroe,*

Cristofano di *Mes.* Carlo Marsuppini, Carlo di *Mes.* Carlo Marsuppini, e Francesco Bandini.

Dove si pone il testo di Platone della antica *Natura degli Uomini*. Cap. I. Benchè Gio. Cavalcanti per diligenza di sua disputazione ci ha liberati in parte di lunghezza di trattare ec. Haec quoque impressa legitur in libello edito A. MDXXXIV. cum titulo: *Il Convito di Platone*. *Platonicum* deinde *Convivium* ex Latino textu *Marsilii Ficini*, iterum in *Thuscum* sermonem transtulit *Cosmus Bartolus*, una cum *Platonis* Convivio A. MDXCIV.

S. XXXVI.

QVi vero fuerint reliqui inlustres *Platonicæ* *Academiae* focii, ex Epistola *Marsilii Ficini* (*) *Martino Vranio* missa deprehendimus, in qua omnium, qui in eodem ferme philosophandi genere versabantur, catalogus exhibetur. Sed Epistolam ipsam proferamus, quae est huiusmodi - *Marsilius Ficinus* Flor. *Martino Vranio* Amico Vnico S. D. Nihil a me iustius postulare poteras, quam quod per *Ioannem Straeler* congerma-

,, num

„ num tuum ; iam saepe requiris ,
 „ amicorum videlicet nostrorum ca-
 „ talogum , non ex quovis commer-
 „ cio , vel contubernio confluentium ,
 „ sed in ipsa dumtaxat liberalium
 „ disciplinarum communione conve-
 „ nientium . Quum enim absque a-
 „ micorum meorum praesentia esse
 „ nusquam aut debeam , aut velim ,
 „ ipseque sim , non in Italia solum in
 „ me ipso , sed in Te etiam in Ger-
 „ mania , merito amicos hic meos ,
 „ illic etiam mihi adesse desidero .
 „ Omnes quidem ingenio , moribusque
 „ probatos esse scito : nullos enim ha-
 „ bere umquam amicos statui , nisi
 „ quos iudicaverim litteras , una cum
 „ honestate morum , quasi cum *Iove*
 „ *Mercurium* , coniunxisse . *Plato* enim
 „ noster in *Epistolis* , integritatem vitae
 „ veram inquit esse Philosophiam ; lit-
 „ teras autem , quasi externum Philo-
 „ sophiae nuncupat ornamentum . Idem
 „ in *Epistolis* ait , philosophicam com-

munionem, omnia alia non solum benevolentia, sed etiam necessitudine praestantiorē stabilioremque existere. Sed ut mox veniam ad catalogum, cunctos summam amicos ita laudatos adscipito. At si proprias cuiusque laudes singulatim narrare voluerō, opus inceptaverō longē prolixum; si quos praetermiserō, non aequē laudatos, prorsus invidiosum. Omnino vero absurdum fuerit, si dum amicos ordine disponere tento, interim comparationibus omnia perturbaverō, odium pro benevolentia postremo reportans. Primum summumque inter amicos locum patroni nostri *Medices* iure optimo sibi vindicant, *Magnus Cosmus*, gemini *Cosmi* filii, viri praestantes, *Petrus*, atque *Ioannes*, gemini quoque *Petri* nati, magnus *Laurentius*, et inclitus *Iulianus*; tres *Laurentii* liberi, magnanimus *Petrus*, *Ioan.* Cardinalis plurimum venerandus, *Iulianus* egregia indole praec-

„ praeditus. Praeter Patronos, duo sunt
 „ nobis amicorum genera. Alii enim,
 „ non auditores quidem omnes, nec
 „ omnino discipuli, sed consuetudine
 „ familiares, ut ita loquar, confabu-
 „ latores, atque ultro, citroque con-
 „ siliorum, disciplinarumque liberalium
 „ communicatores. Alii autem, prae-
 „ ter haec, quae dixi, nos quandoque
 „ legentes, et quasi docentes audive-
 „ runt, etsi ipsi quidem quasi disci-
 „ puli, non tamen revera discipuli;
 „ non enim tantum mihi adrogo, ut
 „ docuerim aliquos, aut doceam,
 „ sed *Socratico* potius more sciscitor
 „ omnes, atque hortor, foecundaque
 „ familiarium meorum ingenia, ad par-
 „ tum assidue provoco. In primo ge-
 „ nere sunt *Naldus Naldius*, e tenera
 „ statim aetate mihi familiaris, post
 „ hunc in adolescentia nostra *Teregri-
 „ nus Allius*, *Christophorus Landinus*, *Ba-
 „ ptista Leo Albertus*, *Petrus Pactius*, *Bene-
 „ dictus Accoltus Arretinus*, *Bardolemaeus*
 „ Va-

„ *Valor, Antonius Canisianus*, paullo post
 „ *Io. Carvalcantes, Dominicus Galeſtus, An-*
 „ *tonius Calderinus, Hieronymus Roſſius, A-*
 „ *merigus, et Thomas*, ambo *Bencu, Cheru-*
 „ *binus Quarqualius Geminianenſis, Anto-*
 „ *nius Seraphicus, Michael Mercatus*, am-
 „ bo *Miniatenſes, Franciſcus Bandinus,*
 „ *Laurentius Lippius Collenſis, Bernardus*
 „ *Nuthius, Comandus, Baccius Vgolinus,*
 „ *Petrus Fannius Presbyter.* Horum pluri-
 „ mi, exceptis *Landino, et Baptiſta Leone,*
 „ et *Benedicto Accolto*, primas lectiones
 „ noſtras nonnumquam audiverunt. In
 „ aetate vero mea iam matura familia-
 „ res, non auditores, *Antonius Allius, Ric-*
 „ *ciardus Anglarienſis, Barptolemaeus Fla-*
 „ *tina, Oliverius Aiduinus, Sebaſtianus*
 „ *Salvinus Amitinus noſter, Laurentius*
 „ *Bonincomrius, Benedictus Eliottus, Geor-*
 „ *gius Ant. Veſpuccius, Io. Baptiſta Bo-*
 „ *ninſegnus, Demetrius Byzantius, Io.*
 „ *Victorius Soderinus, Angelus Politianus,*
 „ *Pierleonus Spoletinus, Io. Picus Miran-*
 „ *dula.* In ſecundo genere ideſt in

„ or.

„ ordine auditorum, sunt *Carolus Mar-*
 „ *suppinus*; *Petri* quinque, *Nerus*, *Guic-*
 „ *ciardinus*, *Soderinus*, *Compagnius*, *Paren-*
 „ *tus*; *Philippi* duo, *Valor* scilicet, et
 „ *Carduccius*; *Ioannes* quattuor, *Canaccius*,
 „ *Nesius*, *Guicciardinus*, *Rosatus*; *Bernar-*
 „ *di* quattuor, *Victorius*, *Medices*, *Ca-*
 „ *nisianus*, *Micheloctius*; *Francisci* quat-

„ tuor, *Berlingberius*, *Rimicinus*, *Gaddus*,
 „ *Petrasantia*; *Amerigus* *Cursinus* (1), *An-*
 „ *tonius* *Lanfredinus*, *Bindaccius* *Ricasu-*
 „ *lanus*, *Alamannus* *Donatus*, *Nicolaus*
 „ *Micheloctius*, *Matthaeus* *Rabatta*, *Ale-*
 „ *xander* *Albitius*, *Fortuna* *Ebraeus*, *Se-*
 „ *bastianus* *Presbyter*, *Angelus* *Carduccius*,
 „ *Andreas* *Cursus*, *Alexander* *Borcius*,
 „ *Blasius* *Bibienius*, *Franc.* *Diacetus*, *Ni-*
 „ *colaus* *Valor* - Quibus addendi sunt
Franciscus *Marescalcus* (2), *Locterus* *Ne-*
 „ *ro* (4), *Io.* *Aurelius* *Ariminensis*, *Io.*
Petrus *Cortusius* (5), *Franciscus* *Berlingbe-*
 „ *rius* *Nicolai* *filius* (6), *Petrus* *Leo* (7), *Do-*
 „ *minicus* *Benivieni* (8).

(1) Lib. XI. Epistolar.

(2) *Americi Cursini*, cuius nulla exstare scripta *Nigrius* testatur, in nostra Bibliotheca Poema in duos libros divisum adservatur De Laudibus Magni *Cosmi*. Legitur primo *Americi* Epistola ad Magnanimum *Laurentium Medicem*, inde sequitur *Compendium Amerigi Cursini in vitam Cosmi Patris ad Laurentium Medicem utrum magnanimum*: tum Poema incipit: *Candida lux nunda, vatum sanctissime custos*.

(3) Illum conphilosophi titulo compellat *Ficinus* Lib. III. Epp. p. DCCXXXVIII. Lib. VI. p. DCCCXXV. DCCCXXXVI. et DCCCLVII.

(4) Eiusdem *Ficini* vide Lib. VI. Epp. p. DCCCXXV. DCCCXXXVI. et DCCCLVII.

(5) *Ficinus* Lib. IV. Epp. p. DCCCLIV.

(6) *Ficinus* Lib. VI. Epp. p. DCCCXXXII.

(7) *Ficinus* Lib. VIII. Epp. p. DCCCLX. DCCCLXIV. DCCCC. DCCCCIII. DCCCCVIII. DCCCCXIV. DCCCCXX. DCCCCXXV. DCCCCXXVIII.

(8) *Ficinus* Lib. VIII. Epp. p. DCCCLXXIII.

S. XXXVII.

Satis itaque exposito Academiae *Platonicae* statu, dum vitam ageret *Laurentius*, videamus nunc, eo vita functo, quid ipsa fati subierit. *Bernardus Oricellarius* (a), vir nostrae urbis, non tam bonis illis, quae a fortuna pro-

profluunt ; quam iis , quae a natura proficiscuntur , inlustris , celeberrimum hunc litteratorum coetum , fautore beneficentissimo orbatum , in hortos suos , ad disputandum mirifice idoneos ⁽¹⁾ , summa humanitate , ac munificentia exceptum transduxit : quam quidem praeclarissimam de rebus omnibus disferendi consuetudinem deinceps filii eius , *Petrus* ⁽²⁾ , *Cosmus* ⁽³⁾ , *Tallas* ⁽⁴⁾ , *Ioannes* ⁽⁵⁾ , et alter *Cosmus* ⁽⁶⁾ , memorando exemplo sequuti , plurimum adiuvare .

(1) *Bernardus Oricellarius* , *Ioannis Pauli F.* et *Pandolphi* frater , Historicus percelebris fuit , ideoque dignus , ut a *Vossio* inter Latinos Historicos Lib. III. De Histor. Latin. referretur . Consulenda est Editio Epistolarum *Petri Delphini* , Ordinis Camaldulensium Generalis , impressa in fol. Venetijs arte , et studio *Bernardini Benaldi* MDXXIV. ubi libri VI. Epistola XL. scripta est *Bernardo Roscellario* Florentino , qui procul dubio noster *Bernardus* est . In Lib. VII. Ep. XLV. legitur , *Leonardo Lauredano* Duci Venetiarum data ex Fonte Bono 1x. Kal. Dec. MDXII. quae incipit - *Bernardus Oricellarius* Civis Flor. vir gravis , et eruditus etc. Lib.

Lib. quoque X. Ep. xxviii. Data ex Muso-
lea v. Kal. Octob. mdx. scripta est *Bernardo*
nostro *Oricellario*. Historiarum plura volumina
posteritati reliquit, adeo ut ab *Erasmo* huius-
modi elogium meruerit Lib. VIII. Apophthegm.
p. lccvii. - Novi Venetiae *Bernardum Oricel-
larium*, (lege *Oricellarium*) cuius Historias
si legisses, dixisses alterum *Sallustium*, aut
certe *Sallustii* temporibus scriptas - *Vgolinus Ve-
rinus* Lib. IV. de Illustrat. Urbis Flor. hono-
rificam de eo mentionem facit; et *Io. Nefius*
vir doctus in Libro De Moribus ad *Petrum Me-
dicem* MS. in Bibl. Mediceo - Laurentiana, haec
ait - Nam cum nudius quartus domum hanc
„ tuam venissem, Teque cum *Bernardo Oricel-
„ lario*, ac *Io. Cavalcante*, ingenio, et doctrina
„ praestantibus, de animorum perturbationibus
„ disputantem invenissem etc. - *Antonius Fran-
cinus* Varchiensis in Epistola *Pallae Oricellario*
Patricio Flor. scripta, ac praemissa Collectioni
Historicorum Lat. in viii. impressae Floren-
tiae opera, et sumtu *Philippi Iunctae* mdxvii.
haec de *Bernardo* habet - Quid enim dicam,
„ ut alios omitam, de *Bernardo* Patre tuo?
„ quis illo in scribendo facundior, quis in re
„ gerenda, vel publica, vel privata, pruden-
„ tior? ut iure optimo *Petrus Medicus*, qui
„ erat ingeniorum acerrimus pensitator, et
„ iudex, illum sibi in generum adsciverit. -
Ipsum, uti Historicum Cl. summis laudibus
prosequuntur *Paulus Cortisius* in Dial. De Ho-
minib. Doctis, *Marsilius Ficinus* pluribus eidem
datis Epistolis Lib. I. *Pierius Valerianus* Lib. II.
De Litteratorum Infelicitate, *Leander Albertus*
in Descript. Italiae, *Pocctantes*, *Niger*, ll. cc. Fer-
di-

dinandus Vgbellius Tom. II. Ital. Sacr. in serie Episc. Pis Laurensum, ubi de Franc. *Oricellario*, *Gammurrinus* in I. Vol. Familiar. Nobil. Thufciae, *Moretus*, et *Baylletus* in Iexico Historico-Critico, *Petrus Crinitus* De Honesta Disciplina Lib. IV. C. IX. Lib. V. C. XIV. Lib. VIII. C. V. Lib. X. C. X. Lib. XI. C. XII. Lib. XXI. C. IV. Lib. XXIII. C. XII. Idem in praevia Epistola Poetis Latinis ad *Cosinum Paccium* Episcopum Arretinum - In quo „ testes habemus locupletissimos, tum alios „ plures, tum *Bernardum Oricellarium*, cuius „ libri de Vrbe Romana facile probaturi sunt „ omnibus posteris, quantum illius diligentiae „ iure optimo sit concedendum in observandis, „ atque inlustrandis antiquorum monumentis. - *Franc. Cattanius* a Diacceto in Praef. ad Libros De Amore ad *Bindaccium Ricafolanum* - Quam „ (civitatem nostram) *Bernardus Oricellarius*, „ vir priscae eruditionis, ac gravitatis, veluti „ impiam novercam abominatus effugit. - Tum in Praef. ad Libros De Pulcro ad *Pullantem*, et *Io. Oricellarium*, haec inter alia refert - „ Multa me *Bernardo* obnoxium fecerunt, „ ingenii candor, benarum artium studia, „ multarum, magnarumque rerum peritia, „ inprimis autem morum nitor, ac gra- „ vitas plusquam prisca, quae ei viro in- „ paucis Dii dedere etc. - Idem etiam scribit Epistolam *Bernardo* nostro, quae incipit - *Franc. Cattanius Diaccetus Bernardo Oricellario etc.* - Alia praeterea eiusdem Epistola ad *Bernardum Oricellarium* legitur p. ccxlv. Operum eiusdem. Inter Epistolas ineditas *Philippi Redditi* MSS. in Cod. membr. Bibl. *Laurent.* Pl. XLVII. num.

num. XXI. Ep. VIII. et IX. scripta est *Bernardo Oricellario*. *Barptolemaeus* quoque *Fontius* plures Epistolas adhuc ineditas eidem misit, Libri nempe II. Ep. V. et Lib. III. Ep. V. et XI. De hoc *Bernardo* pluribus agit vir. Cl. *Ant. Magliabechus* in suis *Adversariis MSS.* in *Bibl. Maglab.* Cod. Chart. fol. num. IX. Class. IX. p. XXIII. seq. Ex nonnullis lo. *Cinelli* Schedis, quae MSS. ab *Apostolo Zeno* adservantur, Philosophiae Professore in *Pisano Athenaeo* fuisse colligimus. Denique minime praetereunda est eius effigies, quam nobis graphice delineatam exhibet *Scipio Ammiratus* Tom. II. Opuscul. p. cclvii. Exstat eius *Calumniae Triumphus*, inter Carmina vulgo *Carnescaleschi* impressus. Quae vero *Bernardo* nostro multum laudis peperere, ea sunt opera, partim publici iuris facta, partim in Bibliothecarum foris delitescencia; quorum hic numerum referimus. Sunt itaque:

I. Bellum Mediolanense in IV. quod in *Bibl. Stroziana* num. CCCCLXXVI. adservatur.

II. Bellum Pisenum, quod Londini typis *Gulielmi Bowyer* in lucem prodiit MDCCXXXIII. Huius meminit *Philippus Reddus* in Epistola ad *Bernardum Oricellarium* MS. in *Bibl. Maglab.* his verbis. Tu quoque posteros cogitans, „memorabilem illam *Pisanam Historiam*, ut audio, docte, sciteque perscripsisti, quae Te, „ut auguror, reddet immortalem - Oratio De Auxilio *Tiphernatibus* adferendo exstat post Bellum *Pisenum* in memorato volumine.

III. Bellum *Tiphernaticum*. In *Magliabechiana* exstat.

IV. Historia de *Caroli VIII. Gallorum Regis*

gis in Italiam adventu : quod opus in nonnullis MSS. exemplaribus titulum habet . *De Bello Italico*, et de *Bello Gallico*. In Bibliothecis *Laurentian.* et *Magliabech.* prostat : editum vero Londini fuit Anno superius citato .

V. *Historia Urbis Romae*. Haec olim sparsim legebatur, ut *Cinellius* in Schedis Litterariis testatur ; magno deinde volumine comprehensa a *Manfredo Maignio* adservabatur, cum ad eum ex hereditate pervenisset, ut accuratus *Salvinus* notat p. cccxvi. Fastor. Consular. Nunc autem in Cl. Subdecani *Risscardi* ditissima Codd. MSS. Bibliotheca prostat. Hoc de Urbe Roma *Bernardi* opus post exactos *Medices* confectum fuit, inscriptumque: *Collectanea Antiqq. Roman. ad Pallantem*. De hoc honorifice meminit *Crinitus* in Praef. Poet. Latin. de quo supra, et Lib. VIII. C. III. De Honest. Disciplina. *Marcus Antonius Placidus* in Epistola IV. ad *Laurentium Stroziam* Florentinum, praemissa Libello *Pomponii Guarici* Neapolitani De Sculptura, impresso Florentiae A. mdiv. vocat *Bernardum Oricellarium* Romanae Urbis instauratorem, his verbis - Cum ad nostras manus pervenisset hic *Pomponii Guarici* De Sculptura non iam libellus, sed qualem *Domitius Piso* oportere esse aiebat, Thesaurus, quod et ipse Romanae Urbis instaurator *Bernardus Oricellarius* focer tuus iudicavit etc. -

VI. Florentinorum etiam *Historia* ; si *Potciantio*, *Gammurrinio*, et *Nigrio* fides habenda est ; quamquam id nullis nixus argumentis *Apostolus Zenus* inficias eat Tom. xxxiii. pag. cccclii. Ephemerid. Litteratorum Venetorum : apud quem duae sunt *Bernardi* Epistolae Latine.

exaratae, quas nondum, quod sciam, publici iuris fecit.

Dignus quoque est *Bernardus Oricellarius*, ut inter Criticos sui aevi recenseatur; nam *Antonius Francinus* in Epistola ad *Pallantem Oricellarium Bernardi* F. de qua supra egimus, commemorat *Livii Decadas* a *Bernardo* patre castigatas, his verbis - Ego cum praeteritis diebus ad amplissimas, ac sane regias aedes tuas, suasu *Nicolai Angelii* Bucinensis, viri doctissimi, *Livii Decadas* a *Bernardo* tuo castigatas petitum veni..

Cum itaque tot, tantisque animi dotibus emineret, plures legationes obivit, et ad *Vexilliferatus* dignitatem A. mccccxxx. Mensibus Novembris, et Decembris effectus fuit. Vxorem duxit *Nanninam*, *Petri Medicei* filiam, ex qua filios suscepit, *Petrum*, *Cosmum*, *Pallantem*, *Ioannem*, et *Lucretiam*, quam A. mdui. connubio sibi iunxit *Laurentius*, *Philippi Strozze* F. ex eaque ortum duxit ille haud obscuri nominis vates *Io. Baptista Strozza*.

(2) De hortis istis pluries *Petrus Crinitus* mentionem facit, ac praesertim Lib. V. De Honestâ Disciplina, C. XIII. ubi ait - Legebatur nuper in hortis *Oricellarii* Historia de *Commodo Antonino* Imperatore, qui inter alia scelera, atque flagitia, ut traditur, etiam *Mythriaca* sacra homicidio polluit. Quo loco dubitatum est a quibusdam non indoctis viris, qui aderant, quaenam sacra haec forent, aut cui potissimum Numini dicata: quod a nobis exponendum est paullo copiosius pro nostro studio, atque diligentia in veterum disciplinis. Et, rursus Lib. XI. c. xii. Numquam

„ quam videor magis in otio, et honestis li-
 „ teris versari, quam eo tempore, quo cum
 „ *Ioanne Corseo*, et *Nigro*, de optimis studiis,
 „ atque omni antiquitate disseritur; quod qui-
 „ dem persaepe accidit, quum utriusque eru-
 „ ditio multiplex, et abunde elegans iure opti-
 „ mo censeri possit. Itaque nuper in hortis
 „ *Oricellariis* inter alia complura, quaesitum
 „ est de *Sedigito Volcatio*, deque eius iudicio
 „ etc. - p. rcccxxvii. exstat Ode eiusdem de
 „ hortis *Oricellariis* ad *Fauftum* de silva *Oricellaria*.
 „ Ipsemet *Bernardus Oricellarius* in memoratis
 „ MSS. Collectaneis Romann. Antiquit. hortorum
 „ suorum meminit his verbis. Et nos ipsi ha-
 „ bemus domi in hortis nostris monumentum
 „ Marmoreum e Graecia Pisas antiquitus deve-
 „ num, deinde Florentiam translatum, quo in-
 „ sculptus ludus equester cum piscibus *Neptunus*
 „ dicatus.

(3) *Petrus* adolescens immaturo funere
 sublatiis est.

(4) *Cosmus Petri Victorii* nepos primo ae-
 tatis flore quamquam invido fato praereptus,
 nonnulla tamen ingenii sui monimenta posteri-
 tati commendasse fertur. Obiit Anno circi-
 ter MD. Vxorē duxit *Ioannam Malaspinam* ex
 Marchionibus Fossae Novae. De hoc ita *Scipio*
Ammiratus l. c: Di un padre istorico uscirono due
figliuoli Poeti, *Cosimo*, e *Giovanni Rucellai*;
 ma il primo de' quali per la breve vita, che egli
 ebbe, sarebbe stato di picciol grido, se egli non
 fosse stato illustrato dagli scritti di *Niccolò Ma-*
chiavelli. Huic vero *Machiavellum* Sermones
 suos dicasse, falso adserit *Ammiratus*, ut aperte
 innuit Cl. *Apostolus Zenns* Tom. XXXIII. p.

ccclv. Art. VI. qui etiam probat, nullis prorsus argumentis, eidem tribui tragicum illud Carmen, *Rosmundo* vulgo dictum, et illud, quod obcurrit p. ccxxxviii. inter Rhythmos variorum Cll. Poetarum, Venetiis A. MDXLV. impressos; tum Eclogas, quas *Cosmo Alamannus* inscripsit. Quae omnia non huic nostro, sed alteri *Cosmo*, vulgo *Cosmino* nuncupato, de quo inferius, tribuenda esse manifeste adparet.

(5) *Pallas* ortus est A. MCDLXXIII. Kal. Iulii. Vnus hic fuit, qui maturiori aetate e vivis excesserit. Floruit enim tunc, cum A. MXXXVI. *Cosmo Mediceo* Florentinae Civitatis regimen, nostro miserabili fato, et excidio, traditum fuit. Is itaque, ut cum *Pocciano* loquar, bonis disciplinis cumulatissimus fuit, et ad quaecumque abditissima Philosophiae arcana respondere iugiter paratus. Eius nihil aliud extat, quam Epistola quaedam *Trissino* missa, dum illi Patris sui de Apibus Carmen inscriberet; nec non in MSS. Epistolis *Trissino* missis, tres ab ipsomet exaratae leguntur. Orationem quoque habuit, cum Legati munus A. MDXXIII. apud *Clementem* VII. sustineret una cum ix. aliis nobilibus Civibus, ut *Varchius* testatur initio II. Lib. Histor. Flor. Quamplurima tanti viri praeclare gesta, a *Varchio* praecipue, tum ab *Ammirato*, et *Gamurrinio* p. cclxxix. seq. recensentur. *Deiamantem*, *Petri Francisci*, *Ridolphi* F. in uxorem duxit, ex qua *Cosinum*, *Petri Victorii* discipulum, *Bernardum*, et *Clementem* filios habuit. Ex Libro, quem ei *Bernardus* Pater inscripserat, necnon ex Cod. membran. Inscriptionum Fr. *Iocundi* Veronensis, qui *Pallantis*

lantis fuit, MS. in Bibliotheca Magliab. Class. xxviii. num. v. in viii. maximo ingenio, et in antiquis monumentis investigandis sollicitum fuisse, conligitur.

(6) Io. Oricellarii vitam amplissimam nobis exhibet Cl. *Apostolus Zenus* T. XXXIII. Art. VI. l. c. Ortus A. mcccclxxv. obiit anno circiter MDXXV.

(7) Hic in sacro fonte *Bernardus* vocatus, *Cosmi* deinde nomen adcepit. Haud exiguos in litteris progressus fecit, quas egregie a *Franc. Cattanio Diacceto* doctus fuit, ut ait *Euprosynus Lapinius*, *Ang. Politiani* discipulus, a *Menckenio* omisus, in vita eiusdem - *Pallas*, „ inquit, et *Ioannes Oricellarii*, et *Cosmus* co-
„ rum nepos ex fratre; cuius immaturam mor-
„ tem Florentina Civitas flevit, nempe quae
„ Civem optimum, eundemque doctissimum,
„ deque *Thuscarum Musarum* eloquentia bene-
„ meritum amiserat. - Quod et *Varchius* in
eiusdem *Cattanii* vita commemorat, ubi ait -
Palla Rucellai, et *Mes. Giovanni suo fratello*,
che fu poi Castellano di Castel S. Agnolo, e *Cos-*
simo lor nipote, nel quale (essendo egli morto
ne' suoi più verdi anni) fecero la Città di *Fi-*
renze, e le *Muse Toscane*, danno, et perdita in-
estimabile - Emenso feliciter studiorum suorum
curriculo, itinera per Germaniam suscepit, ut
ex nonnullis verbis eruitur, quae inter *Epi-*
stolas MSS. variorum Trissino missas obcurrunt.
In hisce forsitan itineribus, lue Venerea in-
fectus fuit, quae adeo illum excruciauit, ut
vita tandem privarit, teste *Iac. Nardio* p.
clxxvii. *Histor. Flor.* Obiit autem circa An-
num MDXVIII. aut incunte MDXIX. ut auctor

innuit Ephemerid. Litterat. Venet. T. XXXII. p. ccxxxix. et seq. In Bibl. *Magliabech.* Codex exstat MS. saec. XVI. qui Equitis *Francisci Mar-
mii* V. Cl. olim erat, ubi Italica Epigrammata continentur, quorum nonnulla *Cosmi Oricellarii* nomen praeseferunt, sed *Cosmus* pater, an filius illorum auctor fuerit, incertum. *Aloysius Alamannus*, quanto amore *Cosmum* suum prosequeretur, IV. Eclogis ostendit, quibus eius deflet interitum, qui in Annum circiter MDXIX. incidit, uti ex his Eclogae III. verbis eruitur -

*Compie il terz' anno, che nel Ciel fulio
La ben nata alma (obime) del nostro Cosmo -*

et rursus -

————— *Gid d'un' anno è 'l mezzo ,
Cb' altro colpo mortal ci diè la morte ,
Quando ci tolse poi Menalca , e Mosso . -*

Vid. T. XXXII. Art. VIII. p. ccxxxix. Ephemer. Litter. Venet. Nic. *Machiavellus* sub *Cosmi* huiusce, ac *Zennii Bondelmonti* auspiciis, suos in *Livium* Sermones in lucem extulit.

S. XXXVIII.

ITaque sub *Oricellariae* domus auspiciis, paullo post se *Platonicae* Academiae comites coniunxere, *Iacobus Diac-*
cetius

cetus (3), Io. Canaccius (2), Io. Corsinius (3), Petrus Martellius (4), Franciscus Victorius (5), Franciscus Guidettus (6), Aloysius Alamanus (7), Zenobius Bondelmontius (8), Antonius Bruciolus (9), Nicolaus Martellius (10), Petrus Crinitus (11), alique, qui Platonis disceptationibus aliquantulum sepositis, de ea recondita dicendi arte, qua nostri sermonis instauratores, Dantes videlicet Aligberius, Io. Boccaccius, et Franciscus Petrarcha, usi fuerant, agendum sibi quoque proposuerunt (12). His sese adiunxit celebris ille Nicolaus Machiavellus, ex cuius eruditis sermonibus maximam doctrinae cognitionem Academici hauriebant. Ille enim, ut cum Varchio loquar, si summae doctrinae, atque intimae Politices cognitioni morum integritatem coniunxisset, cum veteribus doctissimis viris esset iure optimo equiparandus (13). Is igitur animadvertens, quanta inter se, et ceteros illos doctrina praestantes viros, consuetudo intercederet, Aloysio Ala-

manno, *Castrucci* vitam, *Bondelmontio* vero, et *Cosmo* *Oricellario*, suas in *Livium* animadversiones dicavit (14).

(1) De *Iacobo* *Diacceto* ita *Scipio* *Ammiratus* in *Familiis* *Florent.* loquitur - *Dei* *figliuoli* di *Lapo*, e di *Taddea* degli *Albizzi*, perciocchè *Francesco* di *Agnoletta* de' *Bardi* non ebbe figliuoli maschi, *Gio. Batista* si morì di peste l'anno *MDXXXII.* avendo prima veduto l'infelice fine di *Iacopo* suo figliuolo, il quale avendo per gli studi delle lettere umane, molta domestichezza con *Luigi* *Alamanni*, e con *Zanobi* *Buondelmonti*, i quali contra il Cardinal *Giulio* de' *Medici*, che fu poi *Clemente VII.* per diverse cagioni avevano congiurato, ancor egli si lasciò a quella congiura tirare - *Consule* *Nigrum* in verbo *Iacopo* *Diacceto* etc.

(2) De *Ioanne* *Canaccio* mentionem facit *Benedictus* *Varchius* *Lib. V. Histor.* sub *A. MDXXVII.* sub anno vero *MDXXVIII.* unus ex *Decemviris*, *Libertatis*, ac *Pacis* *Florentinae* *Reip.* conservatoribus, et deinde bis inter *Dominos* *Reip.* adscitus fuit, teste eodem *Varchio*.

(3) De *Io. Corsino* nihil, quod proferam, in promptu habeo.

(4) *Petrus* *Martellius* vir cultae litteraturae fuit, *Ebraicam*, *Graecam*, *Latinamque* linguam optime calluit. Verum summis vitae cruciatibus obnoxius, obiit ineunte saeculo *xv.* Scripsit libros quattuor in *Mathematicas* disciplinas, de quibus *Ephemeridum* *Litteratorum*, quae

quae Venetiis prodierunt A. mdccx. Scriptores, haec tradunt, ubi de *Petro Alcayonto* agunt - *A questa voce (cioè di plagiaro) diede gran fondamento un'altra, che se ne sparse, per testimonio del Valeriano De Infelic. Litt. cioè, che quattro libri Mattematici di Pier Martelli Fiorentino, i quali Baccio Martelli, suo figlio, aveva salvati, dopo la morte di lui, in Castel S. Angelo dalle mani de' soldati, caduti poscia in podestà dell'Alcayonto, erano stati levati dal mondo, senza che più in alcun tempo se ne fosse avuta notizia* - Epistolas quoque plures, et elegantes, nec non Epigrammata non pauca, et acutissima, exarasse, *Nigrius* testatur.

(5) *Franciscus Victorius* nobilissimo genere satus, quamplura Florentinae Reip. munera, et honorificas legationes obivit apud Galliae Regem, diversosque Pontifices, praecipueque cum Lateranense Concilium Romae celebraretur. Anno mdxviii. a Florentina Rep. ut Montis Feretri possessionem pro eadem caperet, missus est, ac duobus post annis, Praefidis titulo decoratus, eam regionem laudabiliter rexit, ac gubernavit. In negotiis administrandis cum esset summopere versatus, posteritati reliquit Sermones suos hunc titulum praeferentes - *Del governo della Città di Firenze dopo l'assedio patito, a Fr. Niccolò Arcivescovo di Capova* - Hi per multorum manus MSS. vagantur cum variis eiusdem Epistolis, atque exemplis ad instruendos Principes mirifice idoneis. Vide *Iacobum Gaddium* in Elogio, et *Nigrium* l. c.

(6) *Franciscus Guidettus* A. mccccxciii. lucem adspexit. De eo nullam mentionem facit

Ni-

Nigrius ; attamen iste in Poesi , ac Thufco eloquio instaurando plurimum valuit , Florentinamque Academiam Consul rexit , ac decoravit. Hunc tanti fecit *Arcostus* , ut illi Poema suum , vulgo l' *Orlando* , castigandum dederit , teste *Carolo Lenzenio* p. xxv. et xxvi. in *Dantis* Apologia , ubi ita *Gellium* loquentem inducit : *Di questa urbanità non s' ingannarono ancora nè il Sanpazzaro , nè l' Ariosto , che l' uno in Napoli aveva tanto piacere , e grazia , quanto egli poteva goderfi la conversazione , e i ragionamenti de' Fiorentini , da' quali trasse finalmente non poca utilità , e molto onorata : l' altro in Firenze , dove egli stette due anni a questo fine , se ne dolse più volte con Francesco Guidetti amicissimo suo , e nostro , e però invitò lui , e molti altri de' nostri Toscani alla correzione dell' opere sue . -* Hinc idem *Arcostus* Cantu xxxvii. Carm. xu. ita amicum suum *Guidettum* adloquitur . -

*Appressò a questi un Ercol Bentivoglio
Fa chiaro il vostro onor con chiare note ,
E Renato Trivulzio , e il mio Guidetto ,
E il Molza al dir di voi da Febo eletto . -*

quorum Carminum occasione *Simeon Fornarius* in prima parte Expositionis ad *Arcosti* Poema p. dcxxx. itade *Guidetto* loquitur - *Francesco Guidetti* essendo anch' egli buon compositore di *Toscane* rime , è degnamente dall' *Ariosto* annoverato tra gli altri buoni Poeti - idemque adfirmat *Io. Baptista Vbaldinus* in Historia familiae *Vbaldinae* , *Varchius* in suis *Italicis Disceptionibus* , *Io. Georgius Trissinus* in Dialogo , cui titulus : *Il Castellano* ; in quo de Thufco idiomate agitur ,

Fer-

Ferrariae A. MDLXXXIII. impresso. *Cosmas* denique *Bartolus* eundem loquentem inducit, in suis in *Dantem* Animadversionibus. Consule hac de re *Iacobum Rillium*, et *Salvinum Salvinum* in Annalibus Consulum Academiae Flor.

(7) Quanti nominis Poeta fuerit *Aloysius Alamannus*, neminem latere arbitror, quum egregia eius opera, tanti vatis nomen universae posteritati commendent. Hic e Florentina Urbe profugus, ad magnanimum *Franciscum I.* Galliae Regem, se contulit, cuius Principis favore, ac liberalitate, poemata, quae in omnium manibus versantur, feliciter elucubratus est. Eius vitam scriptis tradidere auctores *Ephemeridum Literat.* Venet. Tom. XXXII. Art. VIII.

(8) *Zenobium Bondelmontium Nardius* in *Histor.* Flor. et *Io. Maria Mazuchellius* socium huiusce Academiae fuisse, et in *Iulium Cardinalem Medicum* coniurasse adferit. Quod et innuit *Bernardus Segnius* his verbis Lib. II. *Histor.* Flor. - *Era in Firenze allora Luigi Alamanni, giovane di nobil famiglia, e di costumi virtuosi adornato, e di lettere: costui pochi anni innanzi nel MDXXII. quando Giulio de' Medici Cardinale, che fu poi Papa Clemente, governava in Firenze, gli aveva congiurato contra con Zanobi Buondelmonti, e Batista della Palla, e certi altri, per cagione, come io stimmo, di ridurre la Città a viver più libera; fu la congiura scoperta, ed essi appena campati dal furor del Principe, furono mandati in esilio.*

(9) *Antonius Bruciolus* magno ingenii acumine, linguarumquae peritia praeditus fuit. Scripsit autem Biblia Italice ex Ebraica, et Graeca veritate translata, quorum prima editio hunc praefert titulum. -

La Bibbia, che contiene sacri libri del Vecchio Testamento, tradotto nuovamente da la Ebraica verità in lingua Toscana per Antonio Brucioli, con divini libri del Nuovo Testamento tradotti da Greco in lingua Toscana per medesimo, con privilegio de lo inclito Senato Veneto, et lettera a Francesco I. Rege Cristianissimo: in fol. Venetiis Lucae Antonii lunctae MDXXXII. Mense Maio. -

In Indice librorum prohibitorum iussu Concilii Tridentini confecto, inter auctores primae classis notatur *Bruciolus*, et in Indice Expurgatorio ab *Ant. de Sottomaior* anno MDCXL. recognito additur - *Ant. Bruciolus* Italus, qui Italice utrumque Testamentum vertit, et alia in Scripturam commentaria italice edidit apud *Lucam Ant. lunctam* MDXXXII. MDXXXIV. MDXLVI. MDXLVII. Ille vero cum Ebraicam linguam, non egregie calleret, Latinam *Sanctis Pagnini* versionem exscripsit, et in errorem interdum lapsus est, quod verborum huiusce obscurae versionis sensum non fuerit semper adsecutus; quin etiam stilum *Pagnini* rudem, et barbarum imitatus est. *Richardus Simon* Histor. Crit. V. T. Lib. II. Cap. XXII. Verum diversas huiusce operis editiones fuisse, et erudite recenset *Iacobus Le Long* in Bibliotheca Sacra Tom. I. Art. II. Reliqua eius opera sunt -

Dialoghi della Naturale Filosofia sopra i libri della Filosofia di Aristotele con i suoi commentari In Venezia MDXLIII. et MDXLIV.

Dialoghi della Filosofia Morale sopra i libri della Morale di Aristotele. Ibidem.

Dialoghi della Metaffisica Filosofia.

Dialoghi Faceti MDXXXV. Venetiis.

Libri tres Hymnorum, Canticorum, et Psalmodum, Modo

Modo di far Danari, usato dalle Repubbliche, Re, Imperadori antichi, e moderni; estratto da autori Greci, e Latini, a Cosimo Medici Duca di Fiorenza. MS. adservari in Bibliotheca Mediceo-Palatina dicitur.

Del governo dell' ottimo Principe. In multorum manibus vagari MS. testatur *Niger*.

Dell' Amore Divino, e Cristiano MS.

Iosias Simlerus in Bibliotheca, verbo *Antonius Bruciolus*, adserit scripsisse Commentarium novum in Acta Apostolorum, Venetiis MDXLVII. Piam explicationem Decalogi, et Orationis Dominicae, Venetiis eodem anno; Epistolam contra pertinaciam Iudaeorum, eodem anno; sed omnia Italice.

(10) *Nicolaus Martellius* Nobilis Florentinus ortus A. MCCCXCVIII. maximum decus Patriae adtulit ingenio suo foecundo, et hilari. Plurima eius impressa, et MS. Poemata, et Epistolae recensentur ab *Iacobo Riisio* l. c. et *Salvino Salvini* Canonico Florentino in Fastis Consularibus Academiae Florentinae. Parisiis studiorum gratia plurimum commoratus est, ut patet ex eius Epistolis, Florentiae impressis A. MDXLVI. unde eius scriptis vitio vertit *Ant. Franc. Donius* in Libro I. suae Bibliothecae; quod nonnulla verba, quae Florentinam eloquentiam minime redolent, quandoque usurpaverit. cc. Tuscanica Epigrammata De nonnullis amicis suis *Catbarinae Mediceae* Galliarum *Delpbiniae*, c. Duci Florentiae, aliaque de amoribus agentia Duci Aurelianensium, dicavit. In Bibliotheca *Stroziana* varia eius poemata. MS. adservantur in codice CLXXVIII. et in Cod. DCCXXXIX. sunt plurimae eius Epistolae, quas

quas in unum conlegit, ac *Sylviae* summae Balnei Comitissae misit. De eo agunt *Gbillinus* in *Theatro Virorum Illustrum*, *Io. Marius Crescimbenius* Lib. IV. *Histor. Vulgaris Poetecae*, *Pocockantes*, et *Nigrius*, in *Catalog. Scriptorum Florent.*

(11) *Petrus Crinitus* iucundo, eruditoque ingenio iuvenis, cum a crispa Patris coma Etrusco nomine *Riccus* vocaretur, idque nomen fastidiret, *Crinitus* adpellari maluit. Is non in quo iudicio habitus est inter *Politiani* discipulos disertissimus. Exstant enim praeter elegantissima Poemata, libri De Honesta Disciplina supra xx. peramoena, et copiosa varietate delectabiles, in quibus pluries de Academia nostra mentionem facit, ac item quinque de Poetis Latinis laboriose, eruditeque perscripti: quae omnia *Io. Andr. Quenstedt* in *Dial. De Patriis Illustr. Viror.* plurimi facit. Verum in Scandiciana *Petri Martelli* villa post hilarem coenam, cum petulantis convivae manu, inter iocosam rixam, frigidae cantharo perfusus obriguisset, insolentis iniuriae dolore faucium, paucis post diebus interiisse tradunt, cum nondum xl. aetatis annum attigisset, ut ait *Paullus Iovius* in *Elogiis. Barptolemaeus Fontius* Lib. III. *Epistolarum MSS.* Ep. VI. *Francisco Zeffio* data III. Idus Sept. MDX. *Crinitum* commemorat, eidem *Landinum*, *Picum*, *Nesum*, aliosque viros doctissimos, adiungens his verbis. Nam *Politano*, *Ficinoque* exceptis, quos belle adducis, longe alia fuit ratio *Scalae*, *Landini*, *Pici*, *Nesi*, et *Criniti*, qui dare in lucem, quae poterant, etiam debebant, nulla religione impediante.

(12) Io. Bapt. Gellius in Sermone, quem cum Cosmo Bartolo habuit - Della difficoltà di ridurre a regola la nostra lingua - p. x. et p. xxxiii. ita ad rem nostram. -

Que' dotti Uomini non potevan lasciar di maravigliarsi di alcuni litterati poco avanti la loro età, che avevan composto in verso, et in prosa di questa lingua senza alcuna osservazione, parendo loro impossibile, che avendo pur veduto gli Scritti di que' tre famosi, e non avessero aperto gli occhi alle loro osservazioni, et non si fossero accorti in quanta corruzione fosse incorsa la bellissima lingua, che noi parliamo. Da costoro avventiti Cosimo Rucellai, Luigi Alamanni, Zanobi Buondelmonti, Francesco Guidetti, et alcuni altri; i quali praticando con esso Cosimo si trovavano spesso all'orto, con que' più vecchi, cominciarono a cavar fuori le dette considerazioni, et a metterle tanto in atto, che la lingua n'è poi tornata in quel pregio, che voi vedete. -

(13) Lib. II. Histor. Flor. Varchius de quadam Machiavelli legatione ad Franciscum Guicciardinum agit, atque haec de eo sentit - Il qual Niccolò, se all' intelligenza, che in lui era de' governi delli Stati, ed alla pratica delle cose del Mondo avesse la gravità, e la sincerità della vita aggiunto, si poteva per mio giudizio più tosto con gli antichi ingegni paragonare, che preferire ai moderni. -

(14) Vita Nicolai Machiavelli a nobis scripta legitur in Prolegomenis nostrae Collectionis Veterum Monimentorum.

§. XXXIX.

Florentina interim Civitas in duas partes scindebatur, in Piliferos scilicet, qui *Mediceis* Principibus favebant, et Populares, qui publicam libertatem adferebant, ac pro viribus tutabantur. Cumque ab excessu *Leonis* X. Pontificis Maximi, *Iulius* Cardinalis *Mediceus* tyrannidem urbis exercere adgressus esset, quam funestissimo deinceps, ac deplorabili fato, nec sine plurimo Optimatum sanguine constitutam, ad nostram usque aetatem, tamquam pestilentem morbum, *Cosmus* propagavit; nonnulli magnanimi, ac cordati animi iuvenes, publicae libertatis praedoni invicta pectora pro Patria obii-cere non timuerunt. Inter praecipuos itaque publicae quietis adsertores recensendus est *Iacobus Diaccetus*, qui id temporis in Florentino Atheneo Rhetoricam profitebatur. Hic magnanimos

mos iuvenes hortatus est, ut hominem illum nefarium, ac perniciosum, patriam in servitutem redigere conantem, e medio tollerent, atque interficerent ⁽¹⁾. Quod profecto faustis ominibus evenisset, quum praesertim iste in nonnullos Academiae Socios, et praecipue in *Aloysium Alamannum* se inique gessisset ⁽²⁾, nisi coniuratione detecta, A. circiter MDXXIII. in carcerem detrusus fuisset *Diacetus*. Quo consilio admonitus *Antonius Bruciolus*, metuens, ne quid simile sibi contingeret, *Aloysium Alamannum*, amicum suum, tunc ad Sanctum *Carbonem*, supra Figlinensem agrum, una cum *Ioanne Serristorio*, rusticantem, adiit, eumque, ut saluti suae sine mora consuleret, enixe rogavit. Quo nuntio audito, tantus in eum timor inrepsit, ut sociorum salutis immemor, fuga se in tuto conlocarit ⁽³⁾; quod utinam et alii fecissent, quorum obitum Pastoralis Carmine deflevit *Aloysius*, ⁽⁴⁾;

S. XLII.

MAXIMA doctrinarum omnium cognitione *Landinus* mirabiliter instructus; quum eius nominis magna non solum laus, verum etiam esset auctoritas, Epistolam *Paullo Guinigio* Lucensi conscripsit, qua multis ipsum, validisque rationibus redarguit, quod *Guelpham* partem, quae Pontificem sequebatur, palam in sacris Sermonibus nimis acriter, et audacter insectaretur (1). Ex hac quoque *Landini* existimatione factum est, ut *Alphonsus* (2), Siciliae Rex invictissimus, auctor ei fuerit *Pliniana*e Historiae e Latino in Thuscum sermonem transferendae. Quod quidem sibi munus impositum, incredibile est, quanto animi studio, ac sollicitudine exegerit. Tantum igitur Opus magnificentissime impressum prodiit in folio A. MCCCCLXXIII. (3) *Alphonso* Regi iure optimo nuncupatum (4):

Tom. II.

H

In

In hoc enim Rege, qui primus Hispanici sanguinis stirpem, ut in ea diu regnaret, Italiae inseruit, nulla civilis, bellicaeque virtutis ornamenta defuerunt. Vigebat in eo perpetuum parandae laudis studium, quam singulari, vereque regia in omnes beneficentia, totiusque aulae splendore incomparabili consequebatur. Quoad porro vixit (vixit autem propter adsidua ferre bella laboriosissime) nullam se maiorem, gratioremque (quod certe in homine Hispano mirum videri possit) voluptatem capere praedicabat, quam cum virorum insignium, qui ceteris una praecipue eruditionis commendatione praecellerent, caetus, ac conloquia celebraret. Quapropter condita Bibliotheca sumtuosissimae supellectilis Graecorum, Latinorumque scriptorum, rem litterariam, paene intermortuam; non excitare solum, verum etiam locupletiolem reddere, mirum in modum nitebatur (5); utpote qui

Ca-

Castrensis vigiliis summum decus in bello adeptus, in ocio quoque, ac per intervalla incertae pacis, uberrimam ex litteris laudem lectitando, audiendoque semper adpeteret. Fato concessit non plane senex, febris conreptus, in quam incidit propter assidua falconum aucupia, apud Nolanos campos, Sarnensium paludum insalubri caelo subiectos, quum regnasset annos xxii. (6). Et de hoc quidem satis. *Landinus* interim quum in morbum incidisset, *Stephanus* Mediolanensis ex *Turria* familia, in Pisano Gymnasio Medicinae Professor, A. mccccclxxiii. ut eius saluti consuleret, aditus fuit, ut patet ex duplici Curatorum Academiae benigna concessione, quarum altera vi. Kal. altera iii. Nonas Iulii eiusdem Anni data legitur (7). Quo quidem ex morbo ubi convaluit, ad pristina studia capeffenda rursus animum convertit. Praeter *Plinianae* Historiae versionem, etiam *T. Livii* Decadas Italice reddidisse *Christo-*

phorum, fidem faciunt Io. *Albertus Fabricius* (9). *M. Anton. Sabellicus* (9), & *Franc. Floridus* (10); verum ex istorum simplici mentione nequaquam eruitur, alterum hoc eius Opus in lucem prodiisse; quod magna licet diligentia peruestigarim, reperire tamen nondum mihi contigit.

(1) In quodam Cod. Chart. *Ant. Maria Biscioni* V. Cl. Epistola legitur, hoc prorsus modo exarata. *Messer Christophoro Landino a Maestro Paolo Guinigi da Lucca S. dice, fatta del mese di Marzo MCCCCLXXI.*

Intesi da molti, che riprendendo tu nelle tue prediche le sette, le quali nelle Città per sedizioni, e gare di Cittadini nascono, etiam la parte de' Guelfi acerbamente dannasti, il perchè se cerchi spegnere nelle Rep. non solamente le discordie civili, ma etiam le vestigie di quelle, commendo sommamente el tuo buon proposito, perchè è proprio officio di chi predica lo Evangelio, da quello non si partire, nel quale l'autore della nostra salute afferma, che ogni Regno diviso in se, rimarrà dissolto, e l'una sopra l'altra casa caderà. Preterea dovendo noi sopra ogni altra virtù amare la carità, senza la quale etiam che tutte l'altre virtù possedessi, niente di meno confessa l'Apostolo niuno essere, che non veda, nessuna cosa essere tanto contro alla carità, quanto la discordia, e massime tra' Cittadini: il che può essere notissimo, e per l'autorità di Salustio, affer-

fermando lui, che come per la concordia le cose piccole crescono, così per la discordia le grandi rovinano; per la qual cosa, che tu abbi in abominazione le parti, e le sette nelle Rep. lodo, come è detto el proposito, e il consiglio tuo, ma che vituperi la parte de' Guelfi mi duole assai Rev. Padre, che tu sia male informato di quello, il che se ti fusse manifesto, non dubito, che essendo tu uomo veramente buono, e di somma dottrina ornato, e molto religioso, saresti di diversa opinione. Tu danni quella cosa, della quale se l'origine, se il progresso, se il fine ti fussi noto, con ogni generazione di lode alzaresti al Cielo. Tu dici che in una Rep. non debbono essere diverse parti, il che io volentieri ti confermo, ma, non per questo ti concedo, che ogni parte meriti di esser dannata etc. Ma ritorno a Guelfi, e in brieve parole udirai l'origine loro. Fù in tempo, nel quale la crudele, e empia casa de' Barbarossi, la quale lo imperio non reggieva, ma opprimeva, si levò contro Iddio, e il suo Cristo, el proposito della quale era l'Apostolica sedia, et il successore di Piero, e Vicario d'Iddio mandare in ultimo estermínio: in forma che i Sommi Pontefici di quei tempi furono costretti pigliare le pietose armi contro la dispietata, e crudelissima tirannide, e colla forza reprimere la forza. In questi tempi, come il più delle volte interviene nelle cose umane, tutta Italia in due parti si divise, l'una al Sommo Pontefice, l'altra al falso Cesare favoreggiando. Imperocchè essendo in tutte le Città d'Italia molti per ricchezza, nobiltà di sangue, e seguito superbi, e quali molto più la pecunia, che la libertà amavano, facilmente si persuasero potere con favore dell'Imp. occupare la tirannide, nella

nella loro patria , et in questo messono ogni loro cura , e chiamaronsi Ghibellini . Un'altra parte d'umini era , e quali desideravano , che e nelle loro Rep. vivesse la giustizia , e l'equità ; e nella Cattolica Ecclesia el principato , e somma potestà fusse nel Vicario di Dio . Questi con ogni industria , e forza la volontà del Sommo Pontefice seguitarono , e furono e Guelfi chiamati . Ma lasciando gli altri al presente , solo de' Fiorentini tratteremo . Questi adunque da crudeltà , e perfidia de' Ghibellini cacciati dall' antica patria con gran prudenza , e franchezza d' animo , la loro avversa fortuna vinsono , lascio quante nobili pruove in Bologna , quante in Parma , quante in Reggio feciono ; ma finalmente in Puglia bene a punto d' arme , e di cavalli arrivarono , dove con gli eserciti del Pontefice accozzati , potissima cagione furono col senno , e con la spada , che Manfredi inimico di Cristo , e del grembo della Chiesa cacciato , insieme con tutto l' esercito perisse , e tutta l' Apostolica Sedia l' antica sua dignità , e iurisdizione recuperassi , la qual cosa tanto grata fu al Sommo Pontefice , el quale era Clemente , che nella presenza del Collegio de' i Cardinali , con somme , e immortali lodi commendò e Fiorentini Guelfi , e a quelli le proprie insegne donò , le quali sono un Aquila rossa sopra un verde drago , concesse loro molti privilegi , volle , che la parte de' Guelfi fosse chiamata Cattolica , e Cristianissima . Hai dunque l' origine della cosa , etc . Chi non sa quanto sangue per la difesa della libertà , e dell' Apostolica Sedia , e della loro Rep. sparsero e Fiorentini Guelfi , in forma che tutti e Guelfi , che virilmente combattendo , nella battaglia morirono , benemerito , martiri si possono chia-

chiamare. Ma procediamo avanti. Tornarono con sommo trionfo in Firenze e Guelfi, e la Patria già più anni oppressa da crudel Tirannide nella pristina libertà ridussero: e costituito el domicilio, dove e Capitani de' Guelfi faceffino residenza, la rabbia de' Ghibellini ripressono. Molti di quelli, che maggiori delitti avean commesso, furono condannati, ma con somma clemenza, e maravigliosa mansuetudine. Imperocchè excepto e capi, e principi di quella setta, e quali erano stati crudelissimi, a tutti gli altri infra pochi anni, fu perdonata ogni colpa: et a poco a poco con successo di tempo non solamente nella Città richiamati, ma ancora a' magistrati, e all'altre pubbliche onoranze assunti; in forma che ne' nostri tempi nessuno per Ghibellino è conosciuto, ma tutti nel grembo de' Guelfi ricevuti, di tutte le dignità insieme con quelli partecipano. Imperocchè sempre offervò questa inclita parte quello che per somma laude a Romani Virgilio attribuisce, il che è in somma perdonare a chi si sottomette, e con franco animo levarsi contra a' superbi. Potrei molte altre cose riferire de' loro ottimi instituti, ma questo è tra' primi, che qualunque quel Magistrato piglia, con solenne sacramento giura, che l'Apostolica Sedia sempre avranno in reverenza, le vedove, i pupilli, e tutti gl' uomini men potenti difenderanno, favorreggieranno la giustizia, viceranno le rapine, l'uuione, e la concordia nella Rep. nutriranno, e che e tempi di Dio, de' quali molti hanno in tutela, siano nelle cose divine, e umane bene amministrati, cureranno colle sue ricchezze, le quali già furono molte, e spesse volte alla Rep. sovvenne la Guelfa parte, e inverso de' poveri sem-

sempre è stata liberalissima ; e in questi tempi gran parte ne' pubblici Navigi se ne spende , e tanto gli rimane , quanto alle spese necessarie basti , e niente di meno : se alcuna cosa avanza , pietosamente si dispensa . Vive del suo quest' inclita Casa , a nessuno toglie , niuno offende , a molti giova , e quelli che la servono , colle sue entrate paga , in forma che molti buomini , con le moglie , e con i figliuoli sostenta la Città in molte cose , onora per lei , l'amicizia di molti principi , e popoli si mantiene , molti Cittadini co' suoi Magistrati consola , e quali senza quelli si stimerebbero forestieri . Ma potresti dire , che non ti piacesse in una libera Rep. il nome di parte , resti , ne a me piacerebbe , se questa fosse tal parte nella Città , che il popolo in due sette si fosse diviso : Ma tutto il popolo d' un animo , e d' un volere fa professione essere quella parte de' Cristiani , la quale sia sempre pronta , secondo e precetti de' suoi antichi , difendere l' autorità della Sedia Apostolica , e la propria libertà , il perchè mentre che questo glorioso Seggio durerà , sarà sempre ottimo exemplo , che el Popolo Fiorentino seguiti le vestigia de' preclarissimi fondatori di quello . Voglio adunque tutte queste cose ti sieno note , acciocchè per la tua prudenza , et equità muti l' opinione , la quale della cosa de' Guelfi avevi etc. Bene vale , e nell' orazioni ricordati di me , il quale te , e perchè sei uomo , et buono uomo , amo , e perchè sei dotto , t' è in riverenza , e perchè sei molto religioso , come Rev. Padre ti onoro . -

(2) *Quum ille Princeps litteratissimus esset , nostraque in urbe ea tempestate viri doctissimi quamplures florent , non poterat non in*

in deliciis habere Florentinos *Alphonsus*, plurimisque eos beneficiis cumulare; praecipue quum, et ipse a Florentinis praesidii non parum adceperet, ut patet ex Epistola quadam *Io. Lanfredini*, autographa in nostra Bibliotheca, quam publici quoque iuris fecimus in nostra Veterum Monumentorum Confectione.

(3) Impressum fuit Romae in Aedibus *Maximi* cum hoc titulo - *Istoria di Caio Plinio secondo delle Cose Naturali tradotta da Cristoforo Landino* - Vide *Biblioth. Italicam Praefulis Iusti Fontanini*. Doctissimus Marchio *Scipio Maffei* in Libro cui titulus: *Traduttori Italiani, o sia notizia de' volgarizzamenti di antichi Scrittori Latini, e Greci, che sono in luce*: pag. VII. Opus hoc, hisce verbis indicat - *Plinio da Cristoforo Landino Ven. mcccclxxvi. per Niccolò Ienson con la magnificenza, e pulitezza di quelle stampe. Professa il Landino nella Dedicatoria a Ferdinando Re di Napoli di aver tradotto per comando di esso Re* - De reliquis operis huius editionibus tum verba faciemus, cum *Landini* Operum Catalogum in calce Libri exhibebimus. Animadvertere tantum sufficiat, de admirabili hoc opere obloquutum fuisse *Anonimum Vtapiensem* in Libello, vulgo inscripto: *La Sferza degli Scrittori*, pag. XVII. a tergo, hisce verbis - *Ma che vi pare di questo Cristofano Landino, il quale nel tradur Plinio, fece dce. falli notati per difetto della sua stomacosa impresa dal Poliziano, e dal buon Pico?* - Quod et observavit *Ioseph Mannuccius* pag. LXVII. *Delle giunte alle glorie del Clusentino*.

(4) Ut id eo magis confirmem, ipsissima
I Lan-

Landini verba adferam , quae ita sese habent in Prooemio Operis - *Di nessuna cosa , Serenissimo , et invittissimo Re Ferdinando ec. inferius - Chi non intenderà , quanti siano i meriti di Caio Plinio secondo inverso quegli , i quali hanno cognitione delle Latine lettere , havendo lui in sei et trenta libri tutto questo ordine compreso ? Ma senza dubbio alcuno in nessuna parte si dimostra minore la liberalissima tua elementia , invittissimo Re Ferdinando , el quale conoscendo gran parte degli uomini essere ignari delle Latine lettere , hai voluto ancora in questa parte sovvenire a quegli , e dare opera , che Plinio di Latino diveni Toscano , et di Romano Fiorentino , acciocchè essendo scripto in lingua comune a tutta Italia , et a molte externe nationi assai famigliare , l'opera tua giovi a molti etc. Memoratis deinde Principis rebus gestis , ita subdit - Et al presente intendendo quanto sia utile , et gioconda la cognitione delle cose scripte da Plinio per farle comuni a quelli , che non fanno le Latine lettere , hai voluto , che io in lingua Fiorentina le trasferisca . Il che se non ho fatto con quella celerità , desiderava la Tua Sacra Maestà , perdonerà alle occupationi mie , imperocchè quando questa provincia mi imponessi , non havevo ancora condotto al debito fine i IV. Libri Latini in Dialogo Latino , intitolati al mio Cesareo , et Invittissimo Federigo Principe degli Urbinati , le cui credibili , stupende , innumere , et varie virtù , et l'Alessandrina liberalità verso di me , mi infiammano ogni giorno più a celebrare le sue laude . Dipoi finito questo libro , niente di tempo intermessi , infino che si lunga , et varia opera conduffi a fine .*

(5) *Theophilus Spizelius* in Dissertatione Praeliminari ad Sacram Bibliothecam, Augustae Vindelic. A. MDCLXVIII. ait - Eadem erga litteras propensione, atque in MSS. Codices existimatione, *Alphonfus* Aragonum Rex, de exstruenda Bibliotheca admodum sollicitus, recepit a *Cosmo Medice* Florentino Principe, quas dono obferebat, *Livii* Decadas - Egregium hic *Alphonfi* facinus, quoniam de eo sermo incidit, referendum putavi, ex *Petri Criniti* Libro XVIII. De *Honestâ Disciplina*, Cap. IX. desumptum, cui sequens ab eo praefigitur titulus - Egregie factum a Rege *Alphonso* in legenda *Livii* Historia contra imperium Medicorum, et de similitate inter eum, et *Cosmam Medicem*.

„Minus indignum fore putamus, neque improbandum ab iis, qui paullo humaniores sunt, si et eorum exempla in litteras referamus, quibus maiores nostri etiam viventibus plurimum concesserunt. Solent enim quidam sic in omnes antiquitatem admirari, ut ingenium, resque gestas, iuniorum prorsus despiciant. Sed aetate quidem superiori exstiterunt viri aliquot magno animo, et egregia prudentia, cuiusmodi habiti sunt, *Alphonfus* Rex Neapolitanus, *Franciscus Sforzia*, *Othomanus* Turcarum Princeps, et *Cosmas Medices*: de quibus si quando incidit, nonnulla a nobis relata sunt. Sed illud celebre *Alphonfi* Regis de *Liviana* Historia visum est, quod hoc loco legeretur. Nam quum inter *Cosmam Medicem*, maximae auctoritatis virum, et *Alphonsum* Regem, suborta similitas crederetur, misit muneri *Alphonso* *Cosmas T. Livii*

„ Commentarios: librum quidem, ut par est,
 „ quam ornatissimum: quoniam Rex idem *Li-*
 „ *vianae* Historiae maxime fuit studiosus. Id
 „ autem quum Medici Regis, qui aderant, in-
 „ telligerent, statim *Alphonso* imperant, ut cau-
 „ tim agat cum Flor. ingenio, neque ullo
 „ modo librum adtingat, librum illum ab ho-
 „ ste missum, in eoque venenum obcultiari
 „ posse, atque inter legendum contrahi. Qui-
 „ bus auditis, *Alphonfus* adtentior factus est,
 „ quasi adsentiri monentibus videretur. Sed
 „ ecce interim *Livianum* opus in medium ad-
 „ fertur: quod ubi Rex caepit adspicere, no-
 „ lentibus Medicis aperuit, legit, evolvit:
 „ simulque, ut homo summi spiritus, Inepri-
 „ re, inquit, desinite: nam Regis animus haud
 „ privati cuiuspiam regitur arbitrio: nec enim
 „ de nihilo dicebat *Homerus*, sub *Iovis* cly-
 „ peo, ac patrocinio versari Principes. Itaque
 „ *Ioannes* Roman. Pont. in Ep. ad Imp. *Iusti-*
 „ *nianum* vetus illud ex Historia Sacra mutua-
 „ tus est: *Cor Regis in manu Dei*.

(6) Ita *Paulus Iovius* in Elog. Vide etiam
Barptol. Facium De Viris Illustr. p. LXXVI.

(7) Consule Cl. *Stephanum Mar. Fabbruc-*
cium in Recens. Conduction. p. LIX. §. X. et seq.

(8) *Fabricius* ad *T. Livium*: - Italice pri-
 „ dem vertit praeter *Christophorum Landinum*,
 „ *Rugerus Ferrarius*, ut notatum a *Lambecio*
 „ Lib. II. Bibl. Vindob. pag. DCDXLVII. Prodiit
 „ eius *Livius* Romae MCCCCLXXVI. fol. III. Vol.
 „ atque exinde Venetiis -

(9) *Sabellicus* in Dialogis *De Linguae Lati-*
nae Reparatione.

(10) *Franciscus Floridus Sabinus*, pueriliter
 post

post Quaestionum Camaldulensium inrisionem, haec habet in Lectionibus Subsecivis - In frequenti ociosarum mulierum concione, quibus ne deesset, quod ante focum bene potae garrirent, T. Livium, maioremque Plinium, gravissimos, et elegantissimos auctores, in vulgarem linguam convertit, ut inter lanas de antiquorum gestis differere, et Orbis situm, Solisque, ac Lunae meatus fufis in cinere describere possent - Ad Landini gloriam labefactandam adcedit Raphael Volaterranus Commentar. Urbanor. Lib. XXI. his verbis - *Christophorus Landinus*, quamquam ingenio supradictis (scilicet *Ficino*, et *Politano*) inferior, iuventuti tamen Florentiae, Latina docendo, admodum profuit, nec Graeca penitus ignoravit - Cl. Marchio *Scipio Maffei* in Libello citato p. LXXX. ita de huiusmodi versione sentit.

T. Livio

Terza e quarta Deca, senza nome, Roma MCCCCLXXVI. Ven. MCCCCLXXVIII. MCCCCLXXXI. Alberto Fabrizio ne crede autore Ruggero Ferrari sottoscritto a un Codice Cesareo del MCCCCLXVIII. presso il Lambecio; ma quella mi parrebbe nota anzi di trascrittore, che di traduttore. Altre ne citano il Salviati, e il vocabolario. Una delle vecchie versioni della prima Deca fu creduta dal Bembo opera del Boccaccio. Si trova ancora. Ven. MCCCXCIII. quasi intero. Le Decche emendate, ed eziandio in molti luoghi ritradotte, aggiunto il terzo libro, e la quinta Deca, Ven. MDXXXV. in iv. Da Iacopo Nardi: l'edizione terza MDLIV. fogl. fu migliorata dall'autore: In quella del MDLXXV. si dice, che il supplemento della seconda Deca, è di Francesco Turchi. Fu anche

trasportato da Cristoforo Landino, lasciando le fatiche del Segretario Fiorentino, e di altri sopra questo autore. Mannuccius quoque p. LXVII. Lib. cit. haec habet, Tradusse in nostra lingua Tito Livio; per quello asserisce il Sabellico nel Dial. De Ling. Lat. reparat. ove in qualche cosa lo loda, e in qualche altra lo biasima, della qual traduzione non ne fa menzione l'allegato Poccianti. -

§. XLIII.

TAntorum itaque Principum favore, atque patrocinio subfultus, Anno circiter MCCCCLXXX. magnum aliud opus meditari caepit *Landinus*; nam quum abdita *Maronis* sensa Dissertationibus Camaldulensibus, ac locupletissimo commentario inlustrasset, amici illum, ut *Dantis* quoque, qui *Maronem* in suo volumine ducem sequitur, easdem prosequeretur allegorias, enixe rogarunt ⁽¹⁾: praecipue quum in Florentino Atheneo doctissimas in Poema illud disceptationes iam elucubrasset ⁽²⁾. Nam quum multa in eius libris deprehendantur, quae
et

et sapientissime excogitata , et distincte conlocata sunt , a plerisque tamen nostrorum civium ignorata , placuit , iis , qui neque Graecis , neque Latinis litteris satis instructi essent , sapientiae simul , et eloquentiae vim in propatulo conlocare (3). Et profecto , divino prorsus numine tantum opus absolvit , illudque habita oratione (4) Florentinis Civibus consecravit Anno MCCCCLXXXI. (5). Ex eo patriam historiam agnoscere possumus , descriptiones temporum , Haeresiarcharum seriem , Sacrorum iura , domesticam , et bellicam disciplinam , sedem plurium regionum , et locorum , denique omnium fere divinarum , humanarumque rerum nomina , genera , officia , et causas . Cum *Dante* enim , mare , terras , caelumque conlustrat , et ad superos paullatim adscendens , quidquid in Lunae , quidquid in Mercurii , quidquid in Veneris sit orbibus , iuxta illorum temporum sententias , demonstrat : am-

bitum Solis ingressus, magnitudinem, aeternamque eius lucem admiratur. Atque haec singula tam clare profequitur, ut quibus inde nos igniculis ad beatam vitam adsequendam incendamur, non mentibus solum nostris, verum oculis quoque subiiciat. Ad supremas denique Caelestium sedes penetrat, et ad Dei thronum sempiternum adscendit. Apologiam, in qua Florentinos ab obrectatorum calumniis vindicat, tanto operi praemisit auctor (8): tum Poetae ipsius gesta brevi commentario persequitur. *Marsilii* deinde *Ficini* Epistola quaedam impressa legitur, in qua Florentia iamdiu maesta, sed tandem laeta, *Danti* suo *Aligherio* post duo ferme saecula iam redivivo, et patriae restituto, ac denique coronato gratulatur (9). Splendida est editio, nitidissima charta, et perquam elegantibus typis excusa, lectorisque oculos ea iucunditate adficit, ut parum absit, quin de hac editione dici posse

posse existimem, quod de *Iosephi*, et *Thilonis* operibus, in Gallia, et Germania excusis, pronunciavit *Michael Neander* (9); ea scilicet scripta adeo pulcris typis esse expressa, ut si Angelis tales litterae pingendae essent, non sint picturi pulciores. Quanti tantum opus ab omnibus factum fuerit, praeter diversas, tum synchronorum, tum recentiorum sententias, quarum nonnullas referre, haud supervacaneum putavi, ex eo etiam conijci potest, quod Florentina Civitas ea occasione *Dantem* perpetuo exilio damnatum, publico decreto, post duo ab eius obitu saecula, maximo omnium plausu, revocaverit (10); statuit enim, ut in Templo D. *Ioannis*, eius simulacrum laurea corona donaretur; quemadmodum sibi in XXV. Paradisi Cantu, multo ante praedixerat (11): Quod quidem Florentinae Civitatis gaudium eleganter, et, ut ita dicam, graphice a *Marsilio Ficino* Epistola supra

pra relata, quae etiam inter *Ficini* Epistolae legitur, ad perpetuum tam praeclari honoris monumentum impressa, describitur. Omnes denique litterati viri tam insigne *Landini* opus ad caelum usque summis laudibus extulerunt ⁽¹⁾, eoque plurimum, et ii, qui *Dantem* postea novis animadversionibus inlustrarunt, veluti acutissimi interpretis testimonio, usi fuere.

(1) En *Landini* verba in Epistola nuncupatoria ad *Petrum Medicum*, praemissa Interpretationibus *Virgilianis* - Sed de sensu illo interno, quod ego iudicarem, a nobis in duobus ultimis libris, qui sub titulo *Caldulensium Disputationum*, in lucem venerunt, pro viribus ingenii, ut paullo super pra diximus, demonstratum est. Quos Libros cum edidissem, rogarunt me amici tui, ut *Dantis* quoque Florentini, qui *Maronem* in suo volumine ducem sequitur, easdem prosequer allegorias - Anno vero MCCCCLXXX. *Dantis* Poema sese inlustrasse iis innuit verbis, quae in C. I. Inferni, versu *El Sol montava ec.* adnotavit; ita enim inquit - *Ma nel presente anno MCCCCLXXX. el Sole entra di Marzo nell' Ariete* - Et inferius versu - *Risposemi non uom ec.* - de *Virgilii* die natalitio agens - *Sono adunque anni MDXXII. in quest' anno MCCCCLXXX.* -

(2)

(2) Prima Landini oratio habita in publico Lyceo MS. exstat in memorato Cod. Chartac. in iv. apud Cl. Antonium Mariam Biscionium, quae ita incipit - *Avendo con tempo per mio giudicio, prestantissimi Cittadini, quanto per consiglio di chi nè di prudenza manca, nè d'autorità messomi a tale impresa, quale a ogni docto onorificentissima, ma a me nè di doctrina, nè di eloquenza ornato non vacua di temerità forse imputare si potrebbe; ho giudicato, nè all' ufficio mio essere alieno, ne agl' orecchi vostri non giocondo, se innanzi che alla esposizione di questo preclarissimo, e divino Poema di Dante mi conduce, con quanto più posso brevi parole vi dimostri, non solamente che cosa sia poesia, onde abbia sua origine, onde sia detto poeta etc.* - ita vero explicat - *Ma la brevità del tempo, e le vostre molte occupazioni m' ammoniscono, che più tosto a voi volgendomi, con quanto più posso onorificentissime parole infinite grazie vi renda, che colla vostra autorità, e presenza vi sete degnati questo mio primo ingresso, e principio onorare: della qual cosa tanto obbligato vi resto, quanto più tosto coll' opere, che colle parole dimostrarvi desidero. Adunque imponendo quel fine, la esposizione del testo nel seguente di si trasferisca.*

(3) Id noster testatur in Prooemio ad Interpretationes Horatii ad Guidonem Feltrium, et in Prooemio Dantis operi praemisso.

(4) Edita exstat Oratio sine ullo anni indicio cum hoc titulo - *Orazione di Messer Christophoro Landino Fiorentino havuta alla Illustrissima Signoria Fiorentina, quando presentò el Comento di Dante* - Incipit - *Dimostrano tutti e Filosofi, Ezcelsti et Illustrissimi Signori nostri ec.*

(5)

(5) In fine operis legitur.

FINE DEL COMENTO DI CHRISTO
PHORO LANDINO FIOREN
TINO SOPRA LA COMEDIA DI DAN
THE POETA EXCELLENTIS
SIMO ET IMPRESSO IN FIRENZE
PER NICHOLO' DI LORENZO
DELLA MAGNA A DI XXX. DA
GOSTO. M.CCCC.LXXXI.

(6) *Antonius Teisserus* in catalogo Auditorum, et Bibliothecarum de memorato opusculo haec habet - *Christophorus Landinus* Flor.
» edidit Italice Tractatum De Florentinis ex-
» cellentibus in Doctrina, in Eloquentia, in
» Musica, in Pictura, et Sculptura, in Jure
» Civili, in Mercatura, et *Dantis Aligerii*
» vitam praemissam *Dantis* operibus ab eo-
» dem *Landino* commentariis illustratis in iv.
» Venetiis per *Bernardinum Stagninum* MDXX. -

(7) Epistola *Ficini* est quae sequitur - Flo-
» rentia iamdiu maesta, sed tandem laeta,
» *Danti* suo *Aligherio* post duo ferme saecula
» iam redivivo, et in Patriam restituto, ac de-
» nique coronato congratulatur.

» Vaticinatus es quondam, mi *Dantes*, in
» exilio constitutus, fore tempus, quo pietas su-
» perans impietatem feliciter Te Patriae redde-
» ret, atque in excelsa *Baptistae Ioannis* aede
» sertis *Apollineis* coronaret; non frustra augu-
» rium vani docuere Parentes. Siquidem nu-
per

„ per Tuus Pater *Apollo*, et longum fletum
 „ meum, et diuturnum Tuum exilium misera-
 „ tus, mandavit *Mercurio*, ut pie *Christophori*
 „ *Landini* divini vatis menti prorsus illabere-
 „ tur, *Landineosque* vultus indutus, alma pri-
 „ mum virga dormientem Te suscitaret: dein-
 „ de alarum remigio Te sublatum maeni-
 „ bus Florentinis inferret: denique *Phoebea*
 „ Tibi lauro tempora redimiret. Hodie tan-
 „ dein divinitus impletum est mandatum *Phoe-*
 „ *bi*, *Mercurii*, *Landinique* pium opus, vati-
 „ cinium *Dantis*, Florentiae votum. Venisti
 „ tandem, iter monstrante *Minerva*, viae duce
 „ *Mercurio*, clarissima Poetarum omnium co-
 „ mitante caterva. Denique ingredientem Gra-
 „ tia Te feliciter exceperunt. Amplexus et
 „ obacula Tibi Pierides, Tibi Nymphae dedere.
 „ Venisti tandem, modoque expectata Parenti
 „ Vicit iter durum Pietas. Datur ora tueri,
 „ Nate, Tua, et notas audire, et reddere vo-
 „ ces. Sic equidem ducebam animo, rebarque
 „ futurum, Tempora dinumerans, nec me mea
 „ cura fefellit. O quam pulchriorem, quamve
 „ beatiorem nunc Te dulcis nate recipio,
 „ quam amiserim! conversus est Tibi morta-
 „ lis prior ille vultus, in immortalem, at-
 „ que divinum. Conversa Florentia, ut nox
 „ in diem. Conversus Florentinis Tuis maeror
 „ omnis in gaudium. Gaudete omnes, et
 „ exultate felicissimi Cives, quibus iam mi-
 „ rabiliter pro uno sole, sol geminus oritur:
 „ neque flammis tamen, sed radiis geminatis.
 „ Hodie felicitati vestrae Caelum ipsum, non-
 „ ne videris? apertissime gratulatur. Suspici-
 „ te Caelum parumper, suspiciate Caelum. Ecce
 „ „ nunc,

„ nunc, ecce, dum noster hic coronatur *Dan-*
 „ *tes*, panditur interea domus omnipotentis
 „ Olympi, empyrei caeli flammae nullis am-
 „ plius visae, hodie nobis manifeste coruscant
 „ coronato *Danti* gratulabundae. Proinde quem-
 „ nam putatis esse tantum hunc, tam no-
 „ vum, tam dulcem sonum, aures nunc ve-
 „ stras implentem? Profecto sonus Prophetarum,
 „ Musarumque novem nullis alias au-
 „ ditus saeculis, hodie palam coronationi
 „ *Dantis* applaudit. Eia audite dulces Domi-
 „ nationum cantus a *Phoebe* globo: audite rur-
 „ sum miros Archangelorum hymnos, ab ipso
 „ *Mercurii* globo canentium: Gloria in excel-
 „ sis *Apollini* summo, Gloria Musis: Gloria
 „ Gratiis, Pax, Lactitia, Felicitas Florenti-
 „ nis, gemino iam Sole gaudentibus. -

(8) In Praefat. Theolog. *Bernbardi*, et *Thau-*
leri praemissa.

(9) *Iulius Niger* in Histor. Script. Florent.
 verbo *Dante* - E quasi fosse stancata, o penti-
 ta Firenze della sua durezza verso un suo sì
 degno cittadino, non avendo voluto riaverlo vi-
 vo, nè potuto recuperare morto, quasi dugent'
 anni dopo il suo esiglio, con un pubblico decre-
 to del Senato richiamandolo, lo restituì al suo
 seno, l'abolì a tutte le cariche, e a tutti i
 privilegi, e per compimento della sua gratitu-
 dine ec. -

(10) Cantu XXV. Par.

Se mai continga, che 'l Poema sacro,
Al quale ha posto mano, e cielo, e terra,
E che mi ha fatto per più anni macro,

Vinca

Vinca la crudeltà, che fuor mi serra
 Del bello ovile, ove i' dormi agnello,
 Nimico a' Lupi, che li danno guerra,
 Con altra voce bomai, con altro vello
 Ritornerò Poeta, et in sul fonte
 Del mio Battesimo prenderò il capello.
 Perchè nella fede, che fa conte
 L'anime a Dio, quivi entrài, e poi
 Pietro per lei si mi girò la fronte.

Huiusmodi in Patriam restitutionem indicasse videtur Hieronymus Benivienius in Carmine quodam impresso ante Dantis opus a Philippo Iuncta A. MDVI. cum hoc titulo - *Cantico di Hieronimo Benivieni Cittadino Fiorentino in laude dello eccellentissimo Poeta Dante Alighieri, et della seguente Commedia da lui divinamente composta*: - ius finem Carminis ita Dantem Benivienius adloquitur -

La Patria, che a me madre, a Te noverca
 Fù, et non è, con sì benigno stile
 Hor le sue condition travaglia, e merca,
 Che suo fero Leon, che ogn'altro a vile
 Haver solea, et che sì crudo, et acro
 Fù in Te, or come agnel s'è fatto umile,
 Che'l dolce suon del tuo Poema sacro,
 Al quale ha posto mano et cielo, et terra,
 E che molti anni già ti fece macro,
 Vinta d la crudeltà, che allor ti serra
 Fuor dello ovile, ove dormivi agnello,
 Nimico a' Lupi, che gli facien guerra.
 Onde bor non pur sotto il suo grato vello
 T'accoglie, e nel suo sen, ma del tuo pregio,
 Della tua gloria ogn'or si fa più bello.
 Quinci

*Quinci non sol gli cuor del suo collegio ,
Ma le porte , li muri , i pavimenti
Dell' immagine tua s' an fatto fregio .*

(11) *Antonius Manetti Florentinus in Dialogo*, cui titulum fecit - *Circa al sito, forma, e misura dello Inferno di Dante Alighieri Poeta excellentissimo . Interlocutori Antonio Detto , e Hieronimo Benivieni - impresso Florentiae per Philippum Iunctam A. MDVI. die xx. Augusti . Et in altero Dialogo , in quo loquentes inducuntur Hieronymus Benivienius , Antonius Migliorottius , et Franciscus a Meleto . Vgolinus Verinus De Illustratione Urbis Flor.*

» Tu vates pariter lyricos, elegosque sonantes
» Fingis, et enodas obscura aenigmata *Dantis*.
tum in elegia .quadam Tom. 1. p. 176. a nobis relata ita ad hanc rem. -

» Fidus es interpret vatum, *Landine Poeta*.
» In dubio profa promptior, anne pede :
» Explicuit nobis obscura volumina *Dantis* ,
» Aeternaeque animae nobile fecit opus etc. -
Ioannes Trithemius in catalogo *De Scriptoribus Ecclesiasticis* , de eius commentario mentionem facit , sicut et alii , qui *Landini* operum Catalogum prodiderunt .

Io. vero Matthaeus Thufcanus in Peplo Italiae lib. I. c. XLV. hoc in eius laudem Epigr. adposuit .

Christ. Landinus .

» Aurea quid prodest caecis retrusa cavernis
» Vena , nisi hanc solers eruat arte labor ?
» Ni

„ Ni *Landinus* idem praestaret, carmina *Dantis*,
 „ Fulva velut terris abdita vena, forent.
 „ Nam sophiae tegitur verborum cortice duro
 „ Nucleus, et ceris abdita mella latent.
 „ Eruit ille aurum venis, testaue medullam
 „ Excudit, & cera mellea dona liquans.
 „ Plus huic nostra igitur debent, quã saecula *Dantis*,
 „ Dum dat, quas *Dantes* ipse negavit, opes.

„ *Landinus* Florentinus Philosophiae, Poetices-
 „ que illustre ornamentum, Latinis commen-
 „ tariis *Virgilium*, et *Horatium* exornavit. Scri-
 „ psit praeterea Camaldulenses Disputationes, et
 „ Ethica. In primis vero in pretio habentur,
 „ quibus *Dantem* obscurissimum Poetam illustra-
 „ vit, recondita eruditione referti commentarii.
Leander Alberti in Descriptione Italiae p. XLIII.
 „ *Christoforo Landino*, dal quale furono copiosamente,
 „ e dottamente chiosate le *Commedie* di *Dante*
 „ con *Virgilio*, et p. XLIV. *Altri assai singolari Uomini*
 „ ha prodotto questa Patria, che troppo lungo farei in
 „ nominarli, ma chi vago di così fatte cose vorrà vedere,
 „ legga le Chiose di *Christoforo Landino* sopra *Dante*.
Barptolemaeus Baphius in Oratione de Florentinae
 „ Urbis Felicitate - *Christophorus* vero *Landi-*
 „ „ nus ingenuis artibus instructus, quod speci-
 „ men suae virtutis non dedit, cum super
 „ *Dantis* opera subtilia, et limata commen-
 „ taria conscripsit, et alia multa in lucem de-
 „ dit? - Io. Bapt. Donius in sua Bibliotheca, lit. C.

Christoforo Landino.

Chi non a letto il Comento del Landino so-
 pra Dante, non a veduto una delle dotte cose,
 che sia stato fatto mai, nel qual si comprende

la virtù grande, e la sapienza dell' autore, e si gusta la dottrina del Comentatore, opera veramente di fatica d' intelletto, e piena d' intelligenza - Hieronymus Gbilius in Theatr. Viror. Ill. p. XLII.

Cristoforo Landino.

Cedano tutti i Professori di far comentì sopra a buoni autori a Cristoforo Landino nato in Firenze; poichè non è mai stato alcuno in quella professione, che abbia con maggior sottigliezza interpretata la grande opera di Dante Alighieri, che per l' eccellenza del suo dotto ingegno si è meritato tra gli Italiani Poeti unico luogo, di quello che egli fece, il cui commento sopra quel dottissimo Autore chi non ha letto, privo rimane di aver veduta una delle belle opere, che ancor oggidì siano in simile materia uscite alla luce, nella quale non solo si comprende la dottrina profondissima del Dante per tutto sparsa in quella sua profondissima Commedia in tre parti divisa, e di Platonici concetti sommamente adorna, ma si gusta anco la varia, e dilettevole dottrina del Landino, la cui famosa, e faticosa opera intorno a quella esposizione benissimo dimostra, di quanto sublime intelletto, e di quanto grande intelligenza egli dotato fosse. Et essendo straordinariamente difficile il Poema di Dante, straordinaria deve ragionevolmente esser la lode dello espositore, e siccome il suo commento vivrà eternamente presso gli uomini letterati, così egli sarà del continuo con meritati onori celebrato non solo per la suddetta opera, ma anco per le altre, che vanno attorno, cioè:

Degli Abiti, e de' Magistrati di Fiorenza.

I Dialoghi dell' anima.

Le Questioni Camaldolesi della vita attiva, e contemplativa, e del sommo bene. I

I Commentari sopra *Virgilio*, e *Orazio*; e la *Morale*.

Cinellius in Schedis MSS. Hist. Litter. Flor. in verbo *Landinus* - Acciocchè Dante fuisse in Patria rimesso, benchè morto, ancorchè invano, molto adoperossi, ma quella grazia, che e' non potè fargli ottenere nella persona molti anni prima morta, come non stanco di favorir l'amico, del quale l'opere sommamente amava, procurò le sue ceneri onorarè con fargli ottenere la corona di Lauro, come Poeta, come pubblicamente per decreto seguì nel tempio di S. Gio. Batista. - *Cosmas* denique *Rena* in suo de antiquis Etruriae Ducibus, ac Marchionibus libro, *Landini* plurimum auctoritate utitur. Verum inter quamplurimos huius operis laudatores vir unus existit sane teterrimus, qui sub ficto nomine *Anonimi Viopienfis* libellum scripsit, cum hoc tit. La sferza degli Scrittori: hunc igitur p. xx. de Dante nostro verba dum faceret, in illum non puduit talia effutire - Grande ardire per certo ebbe *Cristofano Landino* a voler esporre le costui bizzarrissime chimere, e fantastiche visioni; ma a qual cosa è egli finalmente buono? forse per rapotire la lingua con que' suoi vocaboli contadineschi, Romagnuoli, Lombardi, e Calabresi? fu costui veramente un diabolico intelletto, e di lingua latina al tutto ignorante. - *Fontaninus* vero in *Eloquio Italico* p. cxxx. Lib. II. c. xiii. *Landinum* carpit, eo quod vitam *Dantis* ab *Arrestino* conscriptam, desumerit, et ante sua in *Dantem* commentaria ediderit,

S. XLIV.

S Enatus , Populusque Florentinus
 beneficii memor, quod et *Dantem*
 pristino splendori, patriaeque reddidisset
Landinus (1), totque ad eius laudem,
 decusque non servandum modo, ve-
 rum etiam amplificandum non sine
 maxima omnium admiratione gessisset;
 nec non, quanta eius in adolescenti-
 bus bonis artibus egregiè intruendis
 cura, studiumque antea fuisset, quo-
 tidieque esset, animadvertens, magni-
 ficas illi aedes in oppido ad Collem sito
 in agro Casentinate dono dedit (2), sum-
 misque praeterea honoribus insignivit.

(1) Ipsum *Dantis* exemplar rubeo ac villoso
 serico involutum, et argenteis laminis, ac
 Reip. Flor. insignibus exornatum exstat in Bi-
 blioth. *Magliabechiana*.

(2) In Poemate de Bello Campaldinensi,
 MS. apud *Ambrosios*, ubi de *Dante*, qui ad-
 huc iuvenis in hoc bello pugnaverit, mentio
 obcurrit, haec margini adscripta reperio -
Mes, Cristofano Landini comenta la grande, et
oscura opera di Dante Alighieri, e la dedica
alla Rep. Fiorentina l'A. mccccclxxxi. e in pre-
mio

mio gli donò il palazzo nel Borgo alla Collina in Casentino, sulle mura Castellane, e dove si morì l'Anno MDIII. di anni LXXX. nella qual Chiesa è sepolto sopra terra il suo corpo. Eadem paene, ubi de Danis opere auctor loquitur, iterum adnotata margini leguntur. Verum huiusmodi aedes Lanano a Rep. dono datas, quum eius haeredibus auferre tentassent Partis Guelpbae Praefides, Cosmo Florentiae Duci hoc supplici libello possessionis titulum vindicare coacti sunt. -

Illustriss. et Excellentiss. Sig. Principe.

M. Lucrezia di Bernardo di Mess. Cristofano Landini, et Cristofano, et Alessandro suoi figliuoli, fidelissimi servi di V. E. Illustriss. espongono a quella, come havendo il detto Mes. Cristofano l'anno 1480. fatto il comento sopra la Commedia di Dante, indirizzò detta sua opera alli Eccelsi Signori all'ora della Rep. Fiorentina, et ad essi la presentò scritta in carta buona, con borchie, e piastre d'argento, come V. E. I. può haver visto: nel qual tempo gli fu dalli prefati Signori sotto nome di compera, per remunerazione, concesso una Torre esistente sopra le Mura del Castello del Borgo alla Collina, nella quale da detto tempo sino ad hoggi detto Mes. Cristofano, e Bernardo suo figliuolo, come per i loro libri si vede, et ancora detti supplicanti hanno speso per ridurla per loro habitare più di sc. 250. e perchè essi sono stati, e sono molestati da Signori Capitani di Parte, con allegare che detta Torre è in su le mura Castellane, e però appartenersi al Comune di Firenze, et havendo essi mostro con quanto giusto titolo la si sia tenuta per loro per

rescritto di S. E. I. fu commesso a detto Magistrato, che ne faccessino un Punto alla Ruota, avanti alla quale hanno prodotto le loro ragioni, et sperono che da essa di tutto doverà essere informata nel rapporto, che per detta Ruota si farà a V. E. I. Per tanto la supplicano, e pregano che la si degni per grazia speciale conceder loro detta Torre, et commettere non sieno da alcuno molestati: il che sperano, e confidono da quella, come giustissimo, ed ottimo Principe ottenere, sendone stati in possessione per anni 80. e più, e lo riceveranno per dono singularissimo, del quale terranno perpetuo obbligo con V. E. I. la quale N. S. Dio felicitì, et esalti ec.

inferius legitur - Concedesi, et non siano molestati.

Ex libro Deliberationum Urbis Florentiae signato L. O. adparet.

Die Veneris XI. Februarii 1563.

„ Praefati Magnifici Domini Capitanei Par-
 „ tis Civitatis Florentiae in sufficienti nume-
 „ ro adunati etc. servatis servandis, et ob-
 „ tento partito etc. deliberaverunt, et deli-
 „ berando virtute rescripti Illustrissimi D. Du-
 „ cis, ut apparet in 7. filo supplicationum,
 „ concesserunt D. Lucretiae Filiae olim Ber-
 „ nardi D. Christophori de Landinis, et Vxori
 „ olim Vincentii Sebastiani del Zaccaria, et
 „ Christophoro, et Alexandro eius Filiis, Tur-
 „ rim, sive Palatium positum super muris Ca-
 „ stri Burgi Collinae, liberantes ipsos ab omni
 „ molestia, quae sub praetextu bonorum publi-
 „ corum a dicto Magistratu eisdem inferetur.
 „ Quoniam constat dictis Dominis Capitaneis

„ ex pluribus documentis, et praesertim ex res-
 „ latione Dominorum Iudicum Rotae Floren-
 „ tinae, quae relatio extat in eodem filo sup-
 „ plicationum, dictam Turrim, sive palatium
 „ largitum fuisse ab olim Excelsis Dominis Flo-
 „ rentinis dicto D. *Christophoro Landino* in com-
 „ pensationem Commentii Commediae *Dantis*,
 „ quod ipse donaverat praefatis Excelsis Domi-
 „ nis. Omni meliori modo etc. mandantes etc.

Ego *Benedictus Maccius* sub Canc. Partis,
 et Not. pub. Florent.

S. XLV.

Q Vum verò A. MCCCCLXXXIII. in ef-
 fodienda humo prope *Miserbet-
 tiae* gentis aedes ad S. *Trinitatis*, vetus
 Romana inscriptio reperta esset, ad eam
 interpretandam *Landinus*, uti Philolo-
 gus summae gravitatis, et in Historia
 cum veteri, tum recenti adprime ver-
 satus, additus est (1). In eundem quo-
 que Annum, *Michaelis Verini*, *Vgolini*
 F. mors immatura quum incidisset,
 eius funus pereleganti Carmine *Landi-
 nus* prosequutus fuit (2): et quidem iu-
 re; quis enim non eximia dignum
 (1) lau-

laudatione putasset eum adolescentem, qui quum optimos mores et ingenium alacre miro inter se foedere copulasset (quod sub auspiciis *Pauli Saxii* Roncilionensis, Grammaticis, Rhetoricis, Poeticisque studiis excoluit), adeoque se Musarum studiis addixisset (3), ut vitae tamen integritatem prae oculis semper haberet (4), mortem potius obire, ut eam servaret, quam, ut diu viveret, eam amittere voluisset? Hoc itaque integritatis amore adolescens id est assequutus, ut ad eius memoriam aeternitati commendandam, certatim viri doctissimi studium, operamque omnem insumere non dubitarint (5). Sed ad *Christophorum* revertamur; qui eodem pariter anno Iudex artis, ut vocant, Iudicum, et Tabellionum Florentinae Urbis renunciatus fuit (6); anno vero MCCCXCVI. auro, argento, aere flavo feriundo praefectus est (7).

(1) Vide Cl. *Dominicum Mar. Mannium* De Thermis Florentin. Lib. II.

(2) Carmen hoc mihi reperire minime contigit, maxima licet diligentia perquisierim. *Pocciantes*, et *Niger* illius tantum meminerunt, locum, in quo exstet, haud innuentes.

(3) Musas hunc vehementer excoluisse, praeter plurium Scriptorum testimonia, satis superque eius illa testantur Carmina, quibus hunc praefixit titulum: De Puerorum moribus „ Disticha *Paullo Saxio* Roncilionensi praeceptoris „ suo inscripta. Florentiae in IV. MCCCCLXXXVII. Impressa iterum fuere Lugduni, et Salamantiae, docto *Martini Guerae* Cantabri Commentario illustrata A. MDLX. In linguam quoque Gallicam translata leguntur, et Lugduni rursus excusa. Eiusdem Epistolae candidissimae, et absolutae servantur in Bibliotheca *Gaddiana* Florentiae MSS. inter quas una est ad *Petrum Medicum, Laurentii F.* qua adhuc iuvenis, *Polittani* opus a se lectum commendat. Hunc vero inter claros Poetas iure recensent *Iacobus Gaddius* in Corollario, *Ludovicus Vives* in libro de Trad. Discipl. alique quamplures.

(4) Morum illi candorem adeo cordi fuisse, ut mori potius, quam foedari, ut ipse inquit, voluerit, fusius refert *Franciscus Verinus*, *Secundus* dictus, in libello inscripto: *Del Premio della Virtù* p. CIV.

(5) *Hieronimus Benivienius, Vgolino Michael* parenti Carmen Italicum de immaturo filii adolescentis funere misit, quod inter eius opera legitur p. CXIX. edit. *Nic. Zoppini* Venetiis MDXXXI. Eius corpus honorificentissime in Templo S. *Spiritus* tumulatum fuit, hac adposita inscriptione.

„ Re-

- „ Regia Pyramidum cedant monumenta, viator,
 „ Huic lapidi, quamquam marmora nulla vides.
 „ *Verinus Michael* decus immortale pudoris
 „ Clauditur hoc saxo, siste parumper iter.
 „ Quod latet ingenii sidus? quae gloria *Phoebi*?
 „ Delicias orbis quam brevis urna capit?
 „ Disticha composuit gravibus distincta figuris,
 „ Quae profint sacris aequiparata libris.
 „ Est brevis, argutus, facilis, sine felle pudicus,
 „ Littera plus nervi, quam sua carnis habet. -

Angelus item *Politianus* sequens de eo Epitaphium scripsit. -

- „ *Verinus Michael* florentibus occidit annis,
 „ Moribus ambiguum maior, an ingenio.
 „ Disticha composuit docto miranda Parenti,
 „ Quae claudunt gyro grandia sensa brevi.
 „ Sola *Venus* poterat lento succurrere morbo,
 „ Ne se pollueret, maluit ille mori.
 „ Hic iacet, heu Patri dolor, et decus, unde iuventus
 „ Exemplum, vates materiam capiant. -

(6) Id patet ex Historia Societatis Iudicum, ac Tabellionum MS. apud, Cl. *Dominicum Mar. Mantum* sub A. MCCCCLXXXIII. MCCCCLXXXIV. et MCCCCLXXXVI.

(7) Id eruitur ex libro membranac. in quo notantur *Priores Pecuniae*, quique exstat in Archivo *Guelphae* Partis, ubi p. LXXVIII. inter alios hac dignitate decoratos *Christophorus* quoque recensetur.

S. XLVI.

Q Vamquam vero a rerum publicarum cura plurimum abstraheretur *Landinus*, eumque, dicam enim ut res est, ambitio, honores, causae, officium, implicatum, et constrictum teneret; doctrinarum tamen recondita penetralia, quae mente inclusa habebat, ne obsolescerent, nunc, dum licebat, legendo, nunc meditando renovabat. *Thuscam* enim reddidit, ac publici iuris fecit A. MCCCCXC. Historiam *Sfortiae* gentis ab *Io. Simonetta* conscriptam (1). Opusculum praeterea de varietate anni, deque triplici annorum specie elucubratus est (2). Tum ut perenne aliquod monumentum officii, quoungebatur, *Guelphae* Partis a secretis, posteritati relinqueret, libellum de conscribendis quibuscumque litteris, civium suorum rogatu, exaravit (3), qui Florentiae A. MCCCCLXXXII. è Ty-

è Typographio *Antonii Miscominii* produnt, *Herculi Ferrariensium Duci*, a quo maiora in dies beneficia recipiebat, dicatus (4).

(1) *Mediolani* fuit excusa in fol. cum hoc titulo - *La Sforziade di Gio: Simonetta. Lib. xxxi. tradotta in Italiano da Cristofano Landino. in Milano per Antonio Zarotti Parmigiano MCCCCXC.*

(2) *Iac. Gaddius* in *V. Landinus* huiusmodi opusculum MS. exstare adserit cum hoc titulo - *Trattato della varietà dell' anno pressò gli antichi, e di tre specie di anni - Landinus* vero in commentar. in *Dantem C. xxxiii. Inferni*, haec de se loquitur - *Come disjessamente scriviamo in una Epistola a Francesco Baldovini della intercalazione, e del bisesto - Epistola* haec MS. adservatur a *Cl. Ant. Mar. Biscionio Laurent. Biblioth. Praefecto* in memorato Vol. Chartac. in iv. in quo *Stephani Porcari, et Christophori Landini* Orationes continentur. Eius autem haec est inscriptio - *Epistola fatta per Mes. Christoforo Landino a Francesco di Bartolomeo Baldovini della varietà dell'anno, e del Bixesto, et di tre specie d'anni appresso agli antichi - Incipit - Cristoforo Landino a Francesco Baldovino salute. Domandastimi nel dì bisesto Kalendas, essendo noi in casa di Colimo, non solamente dell'origine di questo dì, e del nome; ma etiam perche cagione piu tosto el vigesimoterzo di Febbraio, che in altro tempo dell'anno si intercali, cioè si intermetta. A che, benchè allora*

allora molte cose rispondesti, niente di meno per soddisfare alla onestissima tua voglia in questa parte, tornato poi a casa, m'ingegnai con quanta maggior brevità potevo, accuratamente ridurre in questa Epistoletta, con che ordine, e numero di d'gli antichi segnaſſero e loro anni, e quante specie di anni ſi trovino. Sappi adunque ec. - In *Thomae Baldinotti Poetae Pistorientis laud m. Carmen exarasse Londinum, testatur Gamurrinus T. V. p. cccclxxx.*

(3) Ex initio Praefationis huic Opusculo adpositae id deprehenditur: ita enim se habet. Sono più tempi trascorsi, Illustrissimo, et Excelso Sig. mio, che per lungo stimolo di alcuni Cittadini, et Gentiluomini, avidissimi di ornarsi di laudata perizia, fui compulsato ad alquanto esercitare el mio esiguo ingegno, circa la loro virtuosa istruzione. Onde per adempiere el suo desiderio, non con mediocre difficoltà composi la presente operetta ec. -

(4) Ita in Epistola dedicatoria - Et volendo io per l'affezione, servitù, et fede porto alla V. E. fare nelle addimandate occorrenze, secondo le mie debile forze apertissima dimostrazione, esaminata la umile, et inculta composizione, ho statuto farne ublazione, et donq. a Vostra Illustrissima Signoria, non come meritevole presente, ma come cordiale attestazione, et fede della mia perpetua voluntaria servitù, et in qualche riconoscenza delli piaceri, et innumerabili benefici, che già ricevetti dalla vostra sublimità. Et se il favore di qualche accidental dottrina lo avesse comportato per lo preterito, o che me avessino i Cieli alcun naturale, et chiaro lume di intelligenza porto, et per esse fatto sicuro, io non
barei

barci posto tanto intervallo, et dilazione di tempo a visitare la prefata vostra Celitudine con questo mio libretto, nel processo del quale ho scripto molti Exordi, et Epistole missive, et responsive in ogni facultà, et altri parlamenti opportuni, et necessari da esporre ambasciate al Sommo Pontefice, a Cardinali, Episcopi, a Comunità, a Signori, et a qualunque altro reggimento in diverse occorrenze - In editione Miscominii exstat Landini effigies in Florentino Lico in media Iuvenum corona sedentis. In altera quoque editione paullo post evulgata, eadem ferme figura inspicitur. Impressum quoque Venetiis fuit idem opus per Bernardum Zucbettam in VIII. A. MDXVIII. Atque hoc loco minime praetercundum est, me idem opusculum invenisse, nullis mutatis, rursus Venetiis, sine ullo Anni indicio, sub nomine Barptolemaei Minii pictoris evulgatum, cum hoc titulo - *Formulario, ovvero Epistolario volgare, cioè modo de insegnare a dittare lettere missive, et responsive ec. In Vinegia.* Sequitur deinde -

Lettera d'Amore bellissima da scrivere ad una tua amorosa, alla quale tu non avesti più scritto - Post haec opus cum eodem Landini titulo, incipit -

Formulario de Epistole volgari missive, et responsive, et altri fiori di ornati parlamenti all' Eccelso, et Illustrissimo Principe Sig. Hercole da Heste dignissimo Duca di Ferrara, composto per Bartolommeo miniatore suo affezionato, et fidelissimo servo. Prohemio: Sono ec. Ipsissimis Landini verbis opus sequitur, iisdemque subscriptionibus clauditur, quae in nostro sunt.

§. XLVII.

VERUM antequam ad reliqua extremae *Christophori* vitae gesta enarranda deveniam: paucis indicare lubet, eius auctoritate Florentinam Remp. in designanda aetate Exemplaris Florentini Pandectarum, toto orbe celebratissimi, usam fuisse. Etenim post primum illarum Pandectarum volumen, recenti manu, in eiusdem voluminis initio repetitum, Graecum Epigramma legitur, quod plerumque Digestorum editionibus praemitti solet; quodque cum interpretatione interlineari refert post alios *Henricus Brenemannus* (1) testis ocularis, idemque gravissimus; subscriptaque sequentia: - Epigramma hoc superius sex versuum, reperitur in praecedenti volumine. In fine Tabulae Codicis: *Christophorus Landinus*, manu propria - Sequitur autem eadem manu, ut laudato *Brenemanno*

(1) exa-

examinanti diligenter visum est - Ego *Marfilius Ficinus* interfui ; dum hoc reperiretur ⁽¹⁾, idque manu propria scripsi, die 1X. Aprilis MCCCCLXXXVI. *Petro Berardi de Berardis sedente Vexillifero Iustitiae*. Feruntur insigne hoc Pandectarum volumen, quod Pisis olim adservabatur, in Amalphitanae urbis excidio depopulati fuisse milites : quod verisimile non esse, luculentissime ostendit vir doctissimus *Guido Grandius* ⁽²⁾, qui palam fecit, Pisanos illud a Constantinopoleos Imperatore dono adcepisse, cui et ego adsentior. Sed quicumque se res habeat, Pisani penes se summo in pretio illud habuere, donec Florentini per *Guinum Capponium*, nobilem, et strenuum virum, anno reparatae salutis MCCCXVI, Pisis in potestatem suam redactis, volumen hoc, tamquam in servitutis symbolum, Florentiam transfulerunt. Liber itaque nostra in urbe, illo ex tempore summa cura, et religione, tamquam e coelo delapsus servatus est ⁽³⁾.

(1) In nitidissima Historia Pandectarum Florentinar. Lib. III. c. 1. p. cxc.

(2) Epigramma scilicet, ut ait I. G. Schelornus T. I. Amoenit. Litter. p. lxxxix.

(3) In variis operibus, quae nos in eius vita retulimus, p. lxx et lxxi.

(4) Hinc Bernardus Oricellarius in MSS. Collectaneis Antiquit. Romanar. scribit - In Pandectis illis vetustissimis, quae ex Pisanis manubiis apud summum Magistratum nostrae Civitatis in publico sacralio sanctissime custodiuntur - Fonsius in Annalibus MSS. suorum temporum ad A. mcccccliv. - Evangeliorum Graecus liber Constantinopolitana clade subductus a Malcho quodam, Graeco homine, Florentiam perlatus, ac magno emptus in Supremo Magistratus palatio collocatur, ubi et Pandectarum libri, Pisanum spoliū, adservantur - Vt eo magis deprehendatur, quanto in pretio a Florentinis volumina illa haberentur, lubet huc religiose transcribere ea, quae Cambius in sua Historia Flor. MS. tradit, ubi mentionem facit de alio codice Graeco Evangeliorum, qui Florentiam translatus ex excidio Constantinopolitano fuit, sub Anno mcccccliv. - *Al tempo di Tommaso di Lorenzo Soderini Gonfaloniere di Giustizia per S. Spirito mcccccliv. Ariciepto Nobile Uomo di Choxantinopoli, nel tempo che fue prexo detto Choxantinopoli, che si chiamava Mes. Charlo Chaxtinselmo, Gentiluomo di Choxantinopoli, si trovava in Alexandria con merchantie per certi sua affari, et era molto amico dell' Omperatore, e tornando d' Alexandria, e trovato anco Choxantinopoli, e disfatto, si ricordò di certe Reliquie,*

lique, e gioie, che detto Signore teneva in un Munistero, sicchè si mise segretamente a cercare, e infine trovò solo un Chaxettino, che vera queste gioie, e traxele di là segretamente, e venne alla volta di Firenze, le quali Reliquie son queste, che lui mostrò chon grandissima riverenza alla nostra Signoria, e prima:

Una Croce di legno della Croce sottile di lunghezza circa un terzo di braccio.

Un pezzo della veste propria del nostro Signore Gesù Christo di quella gli fe la Madre Maria.

Un pocho di spugna chon la quale gli fue dato bere in Croce.

Un pocho di quel pane, che benedixè quando chomunicò gl'Apoxtoli,

Le quali Reliquie sono tutte involte chon detta Croce, e dipoi mexe in un'altra Croce tutta d'argiento, e d'oro chon molti balasci, e altre pietre preziose, e perle di gran valuta, e chon dette cose vera un libro assai grandemente scritto in greco, dove erano scritti i Vangeli de quattro Vangielisti, fatto fare al tempo di Choxtantino Imperatore, adornato molto maravigliosamente, e riccamente, chon gran quantità di perle, e Balasci, e Zaffiri, e altri colorì, legbato a loro modo, chon oro mirabilmente, e con dette cose molti antichi privilegi d'imperatori antichi di Choxtantinopoli. Di che vixto dette reliquie, e libro, la nostra Signoria tacetò molto gratamente, e chon molta devozione, e ordinarono gli fuxi dato F. 1000. doro, che valevano più ducati, non gli deptono F. che ne paghò F. 400. doro el comune per il libro, e tolxelò la Signoria, e mexelo insieme chon le Pandette in Palagio, e F. 600. doro paghorò e Consoli dell'arte della lana, chome Chover.

vernatori della Chiesa Cattedrale di S. M. del Fiore, e stanno con altre Reliquie in S. Maria del Fiore, che oggidì stanno nella Chapella della Croce. Dipoi si truse la cupola, e lanterna di detta Chappella a mano manca a andare all' altar Maggiore sotto la Tribuna, che piglia el nome di detta Croce di Christo di sopra nominata, -

S. XLVIII.

QVam modo vellem Christophorum nostrum penitus lectori meo, uno ictu oculi, notum reddere, eiusque, cum animi, tum corporis, sinceram, effigiem viva colorum luce depingere! Verum contentos nos esse decet illum exiguis, et rudibus lineis, quas ex eius scriptis passim defumimus, exhibere. Ingenti igitur Landini ingenio, par corpus natura concessit. Amicitiam semper coluit; et licet a sociis nonnumquam dissideret, concordiae tamen vincula numquam dirupit: Quapropter etsi cum Marsilio Ficino, Platonem quasi ab inferis revocasset, nihilo tamen minus dogmata illius, non vi,

sed mira modestia in suis operibus propagare contendit (1), longe diversus a *Georgii Trapezuntii* more, qui eadem propemodum aetate, ut *Aristotelem* extolleret, *Platonem* depressit, eiusque doctrinam acriter infectatus est, eademque vehementia, et mordacitate depressum dedit *Bessarion*. Adcedebat etiam in eo Christianae Theologiae singularis quaedam, atque exquisita cognitio (2), eaque non scientiae modo, aut ostentationis, disceptationisve, sed vitae, ac disciplinae causa comparata: ad eius enim praecepta animum, mentemque referens, omnes suas cogitationes, consilia, actiones, vitam denique omnem ad eam conformaverat, atque direxerat; ut non modo iuxta Philosophorum regulas bene beateque, sed etiam iuxta divinum Christianorum praescriptum pie, sancteque viveret. Summa post iuveniles furores integritas, ac pietas in illo effulsit, non ea, quae facie, motu, amictuque commendatur, quam

quam in multis cernimus, simulata;
 et specie, atque oratione hominum,
 opinionem captans; sed solida, nuda,
 atque sincera, quaeque in mente, at-
 que in animo inest, ac residet. Nec
 vanae ambitionis amor ipsi adscribi po-
 test, nisi forte eum callide dissimu-
 lasse dixeris: eius quidem scripta a-
 nimia gloriae cupiditate, tumentique
 fastu auctorem vindicant: quod pro-
 fecto raro contingere videmus in eo
 homine, cuius adhuc vivi magnum,
 et memorabile apud principes aequae,
 ac litteratissimos viros nomen, po-
 steritati, monumentis aere ipso peren-
 nioribus fuerit commendatum. Pieta-
 tis in Deum non parva supersunt ve-
 stigia; nam rerum omnium Parentem
 devota oratione, antequam se ad opera
 conscribenda conferret, compellare so-
 lebat, ut suae fulgeret menti, volun-
 tatiue faveret (3). Societatem quamdam
 frequenter adibat, ut sacro adesset,
 quod in sacello Divis illis Principibus;

qui *Magi* vulgo vocantur, dicato, in Caenobio S. *Marei* Florentiae celebrabatur (4). Sacras enim conciones hic habuisse *Christophorum* patet, quae in *Stroziana* (5), et *Riccardiana* Bibliotheca MSS. delitescunt. Et profecto mirum est, quod inter tot Atheos, et aliqua haeresi infectos, qui Florentiae ea tempestate disseminati erant, noster tam ab ea nota procul esset. Enimvero *Marsilium Ficinum* eodem vitio inquinatum fuisse nonnulli dixerunt, inter quos acriter in illum invehitur Cl. *Schelornius* (6). Praeterea *Angelum Politianum* nostri discipulum, Atheum dixere *Philippus Melancthonius* (7), et qui huius auctoritatem sequuti sunt, *Gisbertus Voëtius* (8), *Burch. Gotth. Struvius* (9), *Io. Franciscus Buddaeus* (10), et sexcenti alii, quos exacte refert Cl. *Menckenius* (11).

(1) *Aristotelem* quoad *Physicam*, quoad *Metaphysicam* *Platonem* vehementer excoluit. Vide iudicium *Landini* de duobus hisce Philosophis in

in Commentario ad Cantum IV. Inferni
Dantis.

(2) Id ex eius operum lectione per se quisque eruet: unde Io. *Trithemius* De Scriptoribus Ecclesiasticis n. DCCCXVIII. haec de eo profert - *Christophorus Landinus* natione Italus, Civis Florentinus, vir saecularium litterarum apprimè eruditus, Philosophiae etiam, ac Divinae paginae non ignarus, longis annis Musarum Cathedrae praefuit, publicoque munere poeticam edocuit, ingenio praecclarus etc. -

(3) Nonnulla *Landini* probitatis indicia qui cupiat, consulere potest singulas, quas tribus suorum in *Dantis* Poema Commentariorum partibus Praefationes praemissit; istae enim totae verbis, ac sententiis Christianam vere pietatem redolentibus abundant. Quapropter *Marsilius Ficinus* ei Epistolam misit cum hoc titulo: - *Marsilius Ficinus Christophoro Landino*, viro bonitate, doctrinaque singulari: Ep. est de natura hominis. Consule T. I. p. CLII. ubi hanc proferimus.

(4) In calce Orationis hic a *Landino* habitae, quae MS. ab *Ambrosius* adservatur, manu non ita vetusta, haec notata invenio -
Nota, come la Compagnia de' Magi oggi disfatta era la medesima Sagrestia oggi di S. Marco, nella quale ancora vi si conserva la Favola dell'Altare, che è l'Istoria de' Magi, Compagnia in que' tempi di concorso, e di grandissima nobiltà fiorita. Nella medesima Chiesa discesi in quei tempi esservi state altre Compagnie, et in particolare la Compagnia di S. Marco, era dove oggi è il Noviziato, et ora si raguna per luogo

capacissimo in via di S. Gallo, la porta della quale è la medesima, che era in S. Marco, et nell' architrave di pietra forte vi è l'arme de' Medici, che ciò fu errore, perchè denota, che quel luogo ha stato fabbricato da questa Famiglia, il che fu fatto dalle borse de' Fratelli di quei tempi, ma per risparmio parve servirsi delle medesime pietre, avendole mandate a terra per metterle a uso di celle del Noviziato. Vi era ancora la Compagnia de' Tessitori in sul cimitero rispondente sulla piazza; oggi si raguna da S. Maria Nuova.

(5) In Bibl. Stroziana Cod. Chartac. in iv. adservatur, in quo hi Sermones continentur: - Alamanni Rinuccini Sermo habitus in Casa Domini anno MCCCCLXX. die xix. Aprilis.

Orazione del Corpo di Cristo di Gio. di Mes. Donato Conti composta da lui, e recitata nella Compagnia della Nunziata MCCCCLXXIV.

Sermone di Piero di Marco Parenti della Umiltà, e Carità, da lui composto, e recitato nella Compagnia di S. Vincenzio l'anno MCCCCLXXVII.

Ioannis Nefii adolescentis Oratio de Humilitate, habita in Fraternitate Nativitatis die xi. Aprilis MCCCCLXXVI.

Sermone fatto per Pier Filippo Pandolfini, e da lui nella Compagnia de Magi recitato die xi. Aprilis MCCCCLXXVI.

Sermone di Maestro Matteo Broccardi composto, et da lui nella Compagnia di S. Vincenzio recitato l'anno MCCCCLXXIV.

Oratio Io. Nefii adolescentis de Eucharistia die xxiii. Martii MCCCCLXXIV.

Orazione del Corpo di Cristo da Gio. Nefi composta, e da lui nella Compagnia di S. Antonio

tonio da Padova recitata die VII. Aprilis
MCCCCLXXIII.

Sermo in Passione Iesu Christi fatto per Rini-
nieri Buonafè, e da lui recitato in S. Dome-
nico a dì IV. Aprile MCCCCLXXVII.

Sermone di M. KRISTOFANO LANDINO fatto in
commendazione del Corpo di Cristo, e recitato
nella Compagnia de Magi da lui.

Exhortatio ad poenitentiam di Francesco Ber-
linghieri.

Io. Nesi adolescentuli Oratio apud Rectores S.
Nicolai, habita die XIII. Decemb. MCCCCLXXII.

Exhortatio ad poenitentiam di Francesco Ber-
linghieri.

Exhortatio ad osculum Crucis Francisci Ber-
linghieri in S. Vincenzo.

Exhortatio ad Osculum Crucis di Pier An-
tonio Buondelmonti fatta a dì IV. Aprile
MCCCCLXXVII. in S. Vincenzo.

Exhortatio ad poenitentiam di Tommaso di
Zanobi Ginori, e recitata in S. Vincenzio,
MCCCCLXXVI.

Exhortatio ad poenitentiam Ioannis Zocchi
in S. Antonio di Padova.

Exortatione di Maestro Matteo Broccardi
fatta nel Vincenzio.

Exhortatio ad Poenitentiam Bartholomaei
de Scalis.

Altro in detta materia.

Altro della Pace.

Altro della Obbedienza, e Silenzio.

Exhortatio ad poenitentiam Bernardi de Ca-
nisanis.

Sermone familiare per Giovedì Santo alla
Compagnia MCCCCLXXVII.

Ora.

Orazione del Corpo di Cristo fatta per Iacopo Boninsegni da Siena, recitata nella Compagnia di S. Antonio di Padova in Firenze addì IV. Aprile MCCCCLXII.

Alii Sermones sine auctoris nomine leguntur; exinde exstat

Exortazione di Bernardo d'Alamanno de' Medici sopra il Crocifisso recitata nella Compagnia de' Magi.

Adservantur etiam hujusmodi orationes in Bibl. Riccardiana S. III. N. xxxiv. cum his titulis:

Sermone fatti nelle Compagnie,

Di Gio. Nesi in S. Niccolò a XIII. di Dicembre MCCCCLXXII.

Del detto in S. Antonio da Padova.

Del Sacramento addì VII. d'Aprile MCCCCLXXIV.

Del detto dell' Eucaristia a XXIII. di Marzo MCCCCLXXIV.

Del detto della Umiltà, nella Compagnia della Natività addì XI. d'Aprile MCCCCLXXVI.

Di Gio. Cocchi del Sacramento nella Natività a XXIII. di Marzo MCCCCLXXIV.

Di CRISTOFANO LANDINI del Sacramento ne' Magi.

Di DONATO ACCIAIOLI del Sacramento ne' Magi a XIII. d'Aprile MCCCCLXXIII.

Di Mes. Gio. Ant. Vespucci ne' Magi al baciare la Croce.

Di Filippo Carducci a penitenza ne' Magi a XXX. d'Aprile MCCCCLXXV.

(6) Amoenitat. Litter. Tom. I.

(7) In Orat. de dicto Paulli, I. Timoth. IV. quae exstat Tom. III. Declamat. p. ccclxxv.

(8) In Disp. de Atheismo S. III. et VI.

et

et in Addendis, ad Part. II. Disp. Select. Theolog.
p. MCCLXXXIII.

(9) In Program. de Docto Atheo p. xv. seq.

(10) In Lib. de Atheismo Cap. I. §. XXIV.
p. cx. et cxliii.

(11) In Vita *Ang. Politiani* p. cccclxxxiii.

§. XLIX.

AMicos habuit plurimos *Landinus* ;
praeter eos enim , quos in hoc
opere memoravimus , quique nostrum
impense colebant , addendi sunt exi-
mius Legum Doctor *Laurentius Ridol-*
phius (1) , eques *Aloysius Guicciardinius* ,
et ex eadem Familia Decretorum Do-
ctor *Raynerius* , *Ioannes Petrus Cascesius*
de Puppio , *Simeon* de Colle I. V. D.
Cl. Erat et extra Thusciam apud Prin-
cipes , et viros doctos eius nomen gra-
tum , et , ut ita dicam , venerabile.
Bernardus enim *Bembus* (2) , *Picus Miran-*
dulanus , *Antonius Vinciguerra* (3) , viri
cum ingenii acumine clarissimi , tum
admirabili quodam lepore praediti ,
vehementi amore *Christophorum* sunt
prosequuti .

(1)

(1) Huius vitam Italicè scripsit *Vespasianus* Florentinus vulgo a *Basilici* nuncupatus, quae MS. ita inscribitur - *Commentario de la vita di Mes. Lorenzo Ridolfi composta da Vespasiano* - Incipit - *Mes. Lorenzo Ridolfi fù deguissimo Cittadino, et di onorati parenti ec.* -

(2) Lib. IV. Epistolarum *Marfilii Ficini* ad *Bernardum Bembum* p. DCCLXXI. - *Christ. Landinus*
 „ Minervae, Musarumque decus, et *Ioannes Ca-*
 „ *valcantes* conphilosophus noster bene valent -
 Item Lib. V. p. DCCLXXXVII. - At video *Bem-*
 „ *bum* meum, neque posse, neque velle, absque
 „ delitiis suis, bene valere. *Bernarde, Landinus*, et
 „ *Bracciolinus* tui, tibi bene valent; igitur bene
 „ vale. - Ipsemet *Landinus* in Praefatione ad Li-
 brum suum de Vera Nobilitate ait - Erat *Philoti-*
 „ *mus* minime indoctus vir, quippe qui et
 „ multa audisset, et multa legisset. Extant
 „ quidam partim natura producti, partim li-
 „ beralibus artibus exculpti eximii viri, et
 „ multa sapientia praediti, in quibus Tuum.
 „ *Bernardum Bembum*, o *Landine*, praecipuum
 „ numero, qui de Nobilitate haud aliter, quam
 „ *Atheniensis Socrates*, et sentiunt, et praedi-
 „ cant. - In Bibliotheca Vaticana codex
Xandrae exstat nitidissimus membranaceus in iv.
 n. MMMCCCXXXVI. quem ipsemet dono *Landinus*
Bembo miserat. In fronte codicis Epistola haec
 legitur, auctoris manu exarata - *Bernardo Bembo*
 „ Senatori Veneto, viro probitate, et litteris
 „ insigni, *Christophorus Landinus* S. D. Quod
 „ ais, Te elegis nostris mirifice delectari, id
 „ me, ut verum fatear, immortaliter dele-
 „ ctat. Tanti enim nostra semper facere con-
 „ suevi, quanti illa ab iis viris fieri intelligo,
 „ quo-

„ quorum et ingenium perspicacissimum, et
 „ doctrinam summam, ac multiplicem, et iudi-
 „ cium sapientissimum esse constat. Quid ergo,
 „ inquires? Tu carmen tuum, verborum nostro-
 „ rum lance ponderabis? movent me profecto
 „ ea, quae dixi, quae quidem omnia in Te
 „ maxima, exactissimaque esse cognovi. Sed
 „ vercor interdum, ne mirificus Tuus in me
 „ amor perstrigator adsit. Novi enim, quam
 „ indulgentes sint, qui amant, quamque lyn-
 „ ceis, ut aiunt, oculis, siquid boni in amato
 „ est, admirari consueverint, quam contra ad
 „ omne mendum Tyresiam agant. Verum ego
 „ quoque, me ipsum amans, mihi indulgebo,
 „ atque in huiusmodi Tuo de nobis iudicio,
 „ non quantum nos amas, sed quantum in-
 „ genio, ac litteris possis, recordabor. Librum
 „ autem ipsum cum iamdiu flagitanti Tibi de-
 „ negare non sublineam, ad Te mitto. Ad-
 „ iunxi etiam illi Elegias nonnullas, quae
 „ mutui, atque immortalis in Te nostri a-
 „ moris testes futurae sint, quibus ego in-
 „ genuum omnino animi Tui amorem expri-
 „ mere conatus sum. Vidi enim Te nihil ter-
 „ renum, quia terrenum sit, adamare, sed ip-
 „ sius divinitatis, e qua animi nostri sint, si-
 „ militudine, ubicumque illa reperiatur, ve-
 „ hementer delectari. Ea igitur in re si versi-
 „ culos nostros generositati mentis Tuae pares
 „ non reperies, erit eius humanitatis, atque
 „ clementiae, quibus omnes facile superas,
 „ non quid potuerim, sed quid voluerim,
 „ considerare. Vale - Post tres libros *Xandrae*,
 „ Elegiae iv. sequuntur ad eundem *Bembum*.

(3) *Marsilius Ficinus* Lib. vi. Epp. Episto-
 lam

Iam datam *Bernardo Bembo*, et *Ant. Vinciguerrae* Viris Cll. ita claudit- Sed cur nam *Landinum* „ nostrum modo praetermisimus, Musae Phoc- „ nicem? Quia cum in ipsa salutatione *Fisci-* „ num dixi, putavi me dixisse *Landinum* -

S. L.

AD annum MCCCXCVII. aetatis suae
LXXIII. *Landinus* maximis merito-
rum suorum praemiis cumulatus de-
venerat: quum a Rep. Florentina de-
cretum fuit, ut ob publicum a secre-
tis munus, quod ingravescente aeta-
te, exercere amplius non poterat, sti-
pendium acciperet (1). Exinde vero in-
specta *Mediceae* gentis calamitate, Pra-
tum Vetus concessisse, atque aedes,
quas a Florentina pariter Rep. dono
adceperat, ut ex superius relatis pa-
ret, suas delicias fecisse, facile cre-
diderim, ne se barbaris *Mediceorum*
hostibus, nefariisque insultibus expo-
neret; quippe qui illorum defensor a-
cerrimus quum fuisset (2), plurimas in
fe

se coniuratorum turbas concitarat (3). Hic itaque laboribus, curisque intermissis, optatoque perfruens otio, ad vetera se studia contulit; quam per aliquot annos vitam traduxit, diutius forsan victurus, nisi regionis illius natura, quae iucunda huic, atque amoenae videbatur, paullatim, ac ne sentienti quidem, exitium comparasset. Aura enim illa lenis, quae flabat, frigidusque aer, quum habitudo corporis ipsius annorum pondere rarior esset, parvoque momento saepe commoveretur, facile ad imas partes penetravit. Morbo itaque gravi correptus, diem suum obiit ad diem XVII. Kal. Aprilis A. MDIII. (4), vel, ut alii volunt, A. MDV. (5), annos natus LXXX. menses x. dies xiii. non sine maximo Florentinae Urbis, ac totius Eruditi Orbis maerore; cuius in funere elegantissimam Orationem habuit *Barptolemaeus Fontius* (6). Eius cadaver in Templo sito in Oppido vulgo *della Col.*

Collina tumultatum fuit, ubi adhuc inconruptum in ligneo quodam loculo adservatur, et eruditis viatoribus ostenditur (7). Quum verò ab urbe procul degeret, neque ullum scriptorem de eius obitu agentem, neque alia ulla in eius laudem excitata monimenta, reperire adhuc mihi contigit, nisi Inscriptiones quasdam, ab erudito viro *Antonio Francisco Landino* A. MDCLXXXIII. elaboratas, et sub eius marmoreo simulacro in propriis aedibus adpositas (8).

(1) In Archivio vulgo delle Riformazioni legitur sub A. MCCCCXCVII. *Desiderando i nostri Magnifici et excelsi Signori Priori di Libertà, e Gonfaloniere di Giustizia del popolo Fiorentino remunerare chi si porta bene, e dare speranza agli altri che facciano el medesimo, e vedendo che Mes. Cristofano Landini è stato più tempo al servizio della loro Signoria nello Vfficio d' uno de' Segretari di quella, et essendo oramai vecchio in modo che non si può più esercitare, non volendo al tutto lasciarlo senza salario, giudicorno essere conveniente nello infra scritto modo provvedere, per tanto provvidono, et ordinorono, che per virtù della presente provvisione il*
detto

detto Mes. Cristofano di Bartolommeo Landini
 si intenda essere, e sia ex nunc confermato, o
 di nuovo eletto all' Uffizio d' un de' Segretarij
 della Signoria per servire, e supplire alla prima
 Cancelleria, o altrove dove fusse di bisogno, co-
 me infino a qui ha servito ec. durante la sua
 vita con salario di fiorini 100. l'anno di lire 4.
 per fiorino in grossi, colle retenzioni consuete di
 danari 9. per lira ec.

(2) Quod Mediceae gentis propugnator fue-
 rit, ex eo constat, quod pluries celebrem Pa-
 ctorum coniurationem publice execratus est, ac
 praesertim in Prooemio ad Commentaria Operis
Vergilianum, ubi haec in illos refert - Cum paul-
 „ lo post subita, et praeter omnium opinio-
 „ nem ex improvviso exorta procella Te, uni-
 „ versamque simul Civitatem e tranquillissimo
 „ portu rursus in medios fluctus, ac caecos sco-
 „ pulos retraxit, ut non paullo post timen-
 „ dum, sed praesens, inevitabileque naufra-
 „ gium appareret. Dabis, suavissime *Petre*, hoc
 „ in loco roganti mihi veniam, si barbaricam
 „ illam, et omnium sceleratissimam, ac sine
 „ exemplo coniurationem silentio praeterierim,
 „ qua in Templo maximo, inter sacra solem-
 „ nia, et *Julianus* frater saevissime trucidatus,
 „ et ipse *Laurentius* inter strictos, atque undi-
 „ que cum petentes gladios, iam iam casurus,
 „ ita elapsus est, ut non humano, sed divino
 „ auxilio, et sua animi praestantia, qua au-
 „ dacissimum quemque terrere poterat, de ma-
 „ nu inimicorum ereptus videatur. Quam-
 „ obrem cum sceleratissimi homines, quod nefas
 „ sic mente conceperant, dolis perficere ne-
 „ quirent, id statim armis adgressi sunt etc.

M

cum

cum ist quae sequuntur. Et in Orat. in funere
Donati Acciajoli alia haec scribit - Quo quidem
 „ tempore barbarica illa, ac potius ferina;
 „ et omnino tragica coniuratio, non sine viri
 „ omnium innocentissimi *Iuliani Medices* caede,
 „ patefacta est, qua die Templum in nostra ur-
 „ be maximum, et maximae omnium Virgini
 „ consecratum, sanguine eius respectum vidi-
 „ mus, qui virum sanguinum, et dolosum sem-
 „ per abominatus fuerat: vidimus in Euchari-
 „ stiae fractione crudelissimis vulneribus illius
 „ miserandum corpus fractum, atque confos-
 „ sum, qui pietatis, clementiae, religionis,
 „ atque denique totius humanitatis exemplar,
 „ et immanissimis barbaris esse potuit: vidimus oh
 „ monstrum! etc. - Tum in fine Orat. ipsius Pa-
 „ triam ita loquentem inducit - Qui nec labores
 „ maximos, nec pericula gravissima pro mea
 „ dignitate umquam detrectaverit: qui deni-
 „ que dum meam salutem suae saluti antepo-
 „ nit, in medio profectionis cursu, procul a
 „ me, procul a civibus, procul ab amicis, a co-
 „ gnatis, a suavissima coniuge, a iucundissimis
 „ liberis, alieno in solo, acerba morte extinctus
 „ est! Sed ego meam culpam esse fateor, quae,
 „ dum mihi consulo, tibi parum consulo. O
 „ me igitur miseram! O te felicem! Nam tu,
 „ cum ea iam omnia, quae, et ad veram glo-
 „ riam, et ad vitam sempiternam comparan-
 „ dam pertinent, vigiliis laboribusque multis
 „ tibi vindicasses, integra adhuc aetate, inte-
 „ gris sensibus, ex huiusmodi miseriis ad su-
 „ premam lucem devolasti. Ego vero durissimis
 „ temporibus meis, in quibus me immanissimi
 „ hostes, et antea nefariis insidiis perierunt,

„ et

et nunc cum omne exercituum genus in me
 impie effuderint, ferro, ignique laceffunt,
 Te, mi carissime *Donate*, in quo non mediocre
 praesidium reposueram, carendum esse video.

(3) Quod ita revera esset, satis est argu-
 mento, quod non fuxtim, sed, ut ex pro-
 xime dictis conicitur, palam, et in ipsa ur-
 bis luce *Medicorum* rebus favebat *Landinus*.

(4) Ex notis supra adlaris p. cxli. patet
A. MDIIL obiisse; quod ex scripturis nonnullis,
 quae in Archiepiscopali Archivo servantur, de-
 prehenditur. In Schedis enim *Ant. Franc. Lan-*
dini ita notatum legi - *Mori Mes. Cristofano si*
pensa l' A. MDIV. e Bernardo suo figliuolo ripudò
l' Eredità, e la Beatrice figliuola di detto Mes.
Cristofano l' accettò con beneficio di llo. et invent.
Si cava da una lite, che detto crede ebbe l' Anno
MDIV. contro Luigi della Stufa co. il processo è
nell' Archivio dell' Arcivescovado di Firenze nella
filza di Ser Raffaello Baldesi di detto anno.

(5) Inter nonnulla scripta ad *Landinum* per-
 rinentia, hanc *Ant. Francisci Landini* notulam
 invenio - *O visto un ritratto di Mes. Cristofano*
Landini dipinto con il lucco nero, e berretta
alla civile, in su l' asse, con cornice di noce,
alto circa a braccia dua, e sopra il suo capo
scritto a lettere gialle: Addì xvi. di Marzo
MDVIII. morì S. D. Christofano Landini. Questo
ritratto in oggi a dì xiv. Aprile MDCLVIII. è
posseduto dal Groppi Cancelliere de' Forni di S. A. S.
e dice essergli pervenuto da parentado di Donne
congiunte ne' Landini, et essere originario di Gio.
Batista di Matteo di Iacopo Landini, e di A-
lessandro Landini suo figliuolo, et Gio: Batista
vivea l' anno MDLXXVI. possessore in casa sua di

detto ritratto - Errat itaque *Angelus Rocca*, referens *Ficinum* anno MD. obiisse post deploratum *Laurentii Medicei*, *Hermolui Barbari*, *Io. Mirandulae Comitis*, *Christophori Landini*, et *Hieronymi Savanarolae* obitum. Quae uti certissimis firmata documentis probavit Cl. *Georgius Schelornius* in vita *Marfilii Ficini*. Quae quum ita sint, allucinantur etiam *Bardius* in *Chronolog.* *Hieronymus Ghillemus* in *Theatr. Viror.* Illustr. p. XLIII. et *Gesnerus*, dum *Landinum* A. MCCCXCII. et MD. floruisse testantur: quos deinde sequutus est *Georgius Matbias Konigius* p. CCCCLV. *Biblioth.* ubi nonnullorum *Landini* operum seriem profert.

(6) Ante tres libros MSS. *Epistolarum. Barptolemaei Fontii*, *Americo Cusino* dicatos, qui ex autographo auctoris, pridie Nonas Ianuarii MDXIII. exscripti fuerunt, idest, quum adhuc viveret *Fontius*; quippe qui Mense Octobris ejusdem anni, annos natus LXVII. obiit; ante hos, inquam, libros legitur *Catalogus Operum* ejusdem *Fontii*, atque inter XVIII. *Orationes*, quas scripsit, memoratur tertio loco *Oratio in Christophori Landini funere*.

(7) In Itinerario quodam ad S. Domum *Lauretanam* a Societate *Lauretana* peracto A. MDXLI. sub die XVI. Maii ita de eius corpore fit mentio - Nel passar dal Ponte a Poppi, si faceva la Processione delle Rogazioni, e quella medesima si seguiva alquanto con molta devozione del popolo. Gugnemmo al Borgo alla Collina per la solita posata, riscontrati da quel M. Rev. Sig. Priore con Cotta, e Stola ce. e qui vedemmo il corpo di Cristofano Landini, famoso Commentatore di Dante, che ancora è in-

è intero . - In quibusdam scriptis ad Famili-
 lum *Zachariam* pertinentibus apud *Ambrosios*,
 haec notata reperi . - Il Capitano Savignani Bo-
 lognese , Capitano della Banda di Pappi circa
 anni .xx. che dopo il contagio di pochi anni
 circa al MDCXXXII. nel passare al Borgo alla
 Collina , chiese in grazia di vedere il corpo di
 Mes. Cristofano Landini ; e quando il Prete
 non vedeva , gli misse lo dita in bocca , e gli
 cavò due denti mascellari , e fece se gli porò ,
 sicchè d' allora in qua da quella banda a fatto
 la bocca affossata , sicchè in questa parte gli ha
 levato la perfezione , che prima mostrava . -
 Atque hic praeclarum facinus Dominae nostrae
 Violantis Beatricis Principis splendidissimae haud
 praeterire possum . Illa enim , quum Prato
 Veteri transiens , Alverniam peteret , ut sibi
 Christophori corpus ostenderetur , mandavit .
 Quare Ecclesiae Rector , antequam eam voti
 compotem faceret , cadaveri , utpote nudo ,
 verenda refecavit , ne Principis modestia lac-
 deretur . Illa vero , quippe quae nil nisi prae-
 clarum , aeternaque memoria dignum medita-
 retur , quum a recenti vulnere , id sua causa
 factum agnosceret , in haec prorupisse fertur .
*Qui hoc facinus patravit , talionis poenam subire
 profecto mereretur . - Mabillonius* , ut habet in
 Museo Italico , et *Iulius Niger* , tam insignis
 viri corpus inviserunt ; quemadmodum nostra
 quoque aetate eruditi viatores se illuc eadem
 de causa conferunt .

(8) Inscriptio est , quae sequitur , mar-
 more incisa in aedibus *Ambrosiorum* . -

LANDINO FIGLIVOLO DI NATO PADRE
 DI IACOPO PITTORE ILLVSTRE AVO DI
 FRANCESCO CIECO FIGLIO DI D. IACOPO
 IL QVARTO LAVREATO FIORENTINO
 CORONATO PVBLICAMENTE IN VENETIA
 DAL RE DI CIPRI E DAL DVCA VENETO
 L'ANNO 1360. AVO TERZO DEL DOTTISS.
 CRISTOFANO DI BARTOLOMMEO DI
 CRISTOFANO DI D. IACOPO IL COMEN-
 TATORE DI DANTE SEGRETARIO DELLA
 NQSTRA REPVBL. FIORENTINA A VITA
 L'ANNO 1498. D'ANNI 74. E PADRE DI
 BERNARDO DE SIGNORI PRIORI PER LA
 MAGGIORE NEL 1526. IL QUALE LANDINO
 DINATO NELLA GVERRA DI CAMPALDINO
 CONTRO GL' ARETINI NEL 1289. NEL
 CONFLITTO DI QVELLA CON VALORE
 ERGE L'INSEGNA DELL' ESTINTO ALFIERE
 E NE TORNO VITTORIOSO E SVCCESSORE
 DI QVELL' ONORE MORI NEL 1343.
 D'ANNI 75. E VIVENDO NE POSTERI
 ANTONFRANCESCO DI SANTI D'ANTONIO
 DI SIMONE DI DOMENICO DI PIERO DI
 STEFANO DI PIERO DEL MED. LAND.
 DI NATO LANDINI ERESSE A PERP. MEM.
 L'AN. MDCLIII. D' AN. LXV.

S. LI.

VXorem reliquit moriens *Landinus*, quae tamen paullo post prae dolore e vivis excessit A. MDVIII. (1) & quattuor filios, *Beatricem* scilicet, quae paternam hereditatem adiit A. MDIII. (2), *Lauram* (3), *Thaddaeum* (4), & *Bernardum*, quorum postremus A. MCCCXCIV. unus fuerat ex iis, qui tranquillitati Reip. consulunt, et A. MDXXVI. unus ex Praesidibus Civitatis, tandemque ad Vexilliferatus honorem A. MDXXX. evehctus est. Hisce muneribus optime defunctus, meruit a Florentina Rep. Oppidi, quod vulgo *Scarperia* vocant, Gubernator renunciari A. MDXXXI. (5); quo anno *Mariam* ex nobili *Caccinia* familia (6), uxorem duxit; ex qua nullos suscepit filios: tandemque A. MDXXXII. quum se morti proximum agnosceret, testamentum condidit, diemque suum clausit A. MDXLI. *Lus-*

cretiam naturalem filiam, paternae hereditatis compotem relinquens (7) .

(1) In Schedis *Antonii Franc. Landini* haec reperi - *Maria Lucrezia Donni di Mes. Cristofano di Bartolommeo Landini, e figliuola di Adovardo degli Alberti fece testamento, e fidecommisso a v. Giugno MDVIII, rogato da Ser' Niccolò Rovai.* -

(2) Haec bona patris pleraque dissipavit, eiusque Bibliothecam cuidam ex nobili *Nerliorum* familia vendidit, ut ex Instrumento Archivii Publici per Io. Carcidonium patet .

(3) *Laura* oritur A. MCCCCXV.

(4) In Camera Fiscii in Libris Deliberationum Dominorum, ad diem x. Kal. Febr. MDIII. haec habentur - Item dicti Domini simul „ adunati, et servatis etc. deliberaverunt praecipui *Tuddeo* Domini *Christophori de Landinis*, „ Civi Flor. quatenus in triduum proximum, „ futurum personaliter compareat coram dictis Dominis ad parendum eorum mandatis „ sub poena eorum indignationum . -

(5) In Praetoriis aedibus Scarpariae haec cum *Landinorum* Familiae insignibus inscriptio legitur - *Bernardo di Mes. Cristofano Landini Vicario P Anno MDXXXI.* -

(6) Haec *Maria Alexandri Caccinii F.* antea uxor *Nicolai Bilsotti de Bilsotti* fuerat. De ea mentio occurrit in Libris publicis Decumarum, Classe S. Crucis MDXXXIV. p. CCXIII. Reperire autem mihi contrigit Instrumentum connubii inter hanc Mariam, et Bernardum nostrum. iniiti; quod eo in Magistratu; ubi; quae con-

tra-

trahuntur. connubia recensentur, Florentiae servatur, L. c. Anno MDXXXII.

(7) Inter memoratas *Ant. Francisci Landini* Schedas haec invenio - *Bernardo di Mess. Cristofano Landini fece Testamento a dì XXIV. Ottobre MDXXXI. rogò Ser Lionardo di Francesco Orlandi, e lasciò erede universale la Lucrezia sua figlia naturale, e legittima, e di più fa altri legati a Mona Maria sua Donna, come al registro B. XXIV. p. LIII alla Gabella de' Contratti, all' Archivio al Protocollo di detto Ser Lionardo Orlandi a p. CCCLII dice rogato in casa di detto Bernardo Landini nel borgo de' Greci popolo di S. Firenze, sepoltura in S. Croce - Item alio loco - Bernardo di Mess. Cristofano Landini a XXVII. Ottobre MDXLI. come si vede al libro de' Morti esistente nell' Arce de' Medici, e Speciali, segnato D.*

S. LII.

Diversae exstant picturae, Landini nostri effigiem exhibentes, quarum unam memorat *Fridericus Ottho Menckenius* (1). Haec vetustissima tabula est, ab artifice Italo picta, adservaturque in Bibliotheca publica Lipsiensis Academiae. Visuntur hic quattuor clarissimorum virorum, quos aetas il-

la

la tulit, videlicet *Marfilii Ficini*, *Christophori Landini*, *Angeli Politiani*, *Demetrii Chalcocondylae* in rure Faesulano amice inter se confabulantium imagines vivis expressae coloribus. Eaedem prorsus imagines habentur in aere a nescio quo incisae, in libro rarissimo, sed omni et loci, et anni, et artificis indicio destituto, cui titulus: *Imagines Virorum Illustrum*, *Tabulae* civ. Similem *Landini* faciem, inter triumviros *Marfilium Ficinum*, *Angel. Politianum*, *Demetrium Chalcocondylam*, eosdem nempe, quos Lipsiense monumentum ostendit, constituti, et cum illis familiariter, ut videtur, de *Historia D. Io. Baptistae*, quam ibi expressit artifex, conloquentis, vivis coloribus pictam a *Dominico Cbirlandaro* Pictore Florentino, apud Monachos *D. Dominici* in *Templa S. Mariae Novellae* Florentiae adhuc videmus (a). Alia *Landini* tabula in *Medicea* Pinacotheca, alia apud *Ambrosios*, aliaque in *Veteri Palatio* inspicitur,
ubi

ubi *Laurentii Medicei* gesta picturis a *Georgio Vasario* expressa sunt.

(1) In Vita *Angeli Politiani* p. ccl.

(2) De eâ loquitur *Georgius Vasarius* in Libro II. Operis Inscripti: *Vite de' più eccellenti Pittori, Scultori, e Architeti*, p. cccclxi. et *Franc. Bocchius* in Libro, cui titulus: *Delle Bellezze di Firenze*.

I.

*Christophori Landini Flor. Xandra
Libri tres ad Petrum Medicem.*

Hoc opus elucubratum fuit A. circiter mccccxlv. editumque maxima ex parte inter Carmina Illustr. Poetar. Latinor. quae Florentiae prodierunt. MSS. vero exstant in Bibl. Mediceo-Laurentiana Cod. Membr. in iv. Pl. xxxiii. n. xxv. in cuius fine legitur - *Liber Petri de Medice Cosmae filii*. Item Cod. Chart. in iv. n. xxiii. Initio Codicis haec leguntur - *Xandra libri tres usui mihi Galgano Monacho Cisterciensis*. Item Cod. Chart. in iv. num. xxiv. In fine obcurrit Elegia Naldi de Naldis ad Petrum Medicem in obitu Magni Cosmi eius genitoris, quae vere dum vixit optimus Parens Patriae cognominatus fuit. Obiit enim hic generosus Parens Patriae Cosmus Kal. Aug. hora circiter xxii. mcccclxiii.

Xandrae Liber Primus Cod. Chart. in iv. num. xxvii. in fine sequuntur Disticha Mich.

Verini

*Verini ad Paullum Saxiam. Item Cod. Chart. in
iv. num. xxvi. in fine additur Maximiani Liber
De Senectute.*

Exstat quoque in Bibliotheca Magliabecchia-
na, Riccard. I. iv. num. xxvii. et Vaticana,
Cod. Membr. in iv. n. cccxxxvi.

Postremo huic exemplari praemittitur Lan-
dini Epistola autographa Bernardo Bembo Sena-
tori Veneto scripta, quam supra protulimus p.
CLXIV.

Sequuntur Xandrae libri tres; ac deinde
*Ad Bernardum Bembum Senatorem Equitemque Ve-
netum Elegiae iv. quarum initium est:*

Hoc age nunc Exato, Bembi referamus amores,
Sed quos caelestis comprobat ipsa Venus.

In Bibliotheca *Urbinate* Cod. Membranac.
in fol. eximiiis picturis ornato n. cccclxviii.
litteris aureis legitur in adversa libri pagina.
In hoc pulcherrimo Codice continentur non-
nulli Poetae Latini iuniores, qui in circum-
scriptis circulis sunt adnotati. CHRISTOPHORI
LANDINI XANDRA, Nic. Perotti Epigrammata,
et Fabulae. Barptolemei Contradae Ecloga,
Marassii Siculi Elegiae, Francisci Patritii Ec-
loga, Antonii Panormitae Hermaphroditus,
Callimachi Epigrammata.

In fine codicis haec habentur. - MDXVII. *Fri-
dericus Veteranus Urbinate Bibliothecarius ad rei
memoriam.*

Ne careat lacrymis liber hic post fata Feretri.
Hic me subscripsi, cumque dolore gravi.
Hunc ego iamdudum *Federicus*, stante Feretro
Transcripti, gratus vel fuit ille mihi,

Quem

LITERAT. FLORENT. 18

Quem modo vel semper fas est lugere parentem,
 Et dominum, qui me nutriit, atque e diu.
 Pagina testis erit, lacrymis interlita nostris.
 Haec tibi, qui mihi his carmina pauca legis,
 Et si dissimilis concludit littera librum,
 Scriptorem ignarum me dolor ipse facit.

Ac profecto tota pagina, in qua haec scripta
 sunt carmina, a me saepius visa, lacrymis ubi-
 que interlita est.

II.

*De Nobilitate Animae Dialogi, de qua
 Carolus Marsuppinus, Landinus, &
 Paullus quidam mathematicus
 invicem confabulantur.*

Exstant in Bibliotheca *Vaticana*, ut ex eius-
 dem indice patet, et *Riccardiana* Cod. Chart.
 in iv. K IV. n. xxiv.

Huius operis excerpta *Bartholomaeus Fonti-
 tius* exhibet MSS. in *Riccard.* N III. n. xxvii.
 Vide ea quae ipsemet *Landinus* de Dialogis
 hisce suis loquitur in Commentar. ad Purga-
 tor. *Dantis* C. xxv. et in Notis ad librum iv.
Aeneidos, et *Jacobus Gaddius* de Script. non
Ecclesiastic. V. *Landinus*.

III.

Christophori Landini de Prato Veteri Eulogium in funere Magnifici, ac generosi Florentini Civis Nerei Capponi ad Iohannem Canisianum Civem etiam Florentinum, qui Nerius obiit die MCCCCLVII.

Incipit -

Non ergo immerito tam clari in funere Civis,
Sollicitas pectus, *Canisianae*, tuum.

Prostat in Bibl. *Riccardiana* Cod. Membr.
in IV. M II. n. XIX. & Cod. Chart. in IV. n. 1.

IV.

Christophori Landini Flor. in P. Virgilium interpretationes ad Petrum Medicem Magni Laurentii F.

In fol. in fine legitur. Florentiae impressum
xv. Kal. Aprilis mcccclxxxvii. p. cccclxxx. In
Bibliotheca *Laurentiana* prostat Cod. Membr. in fol.
Pl. LIII. n. xxxvii. In prima pagina picturis
elegantissimis ornata legitur - In hoc volumine
continentur interpretationes Christophori Landini in
Publii Virgilii opera, quae in circulis sunt adnotata, ad
Petrum

rum Medicem Laurentii F. - In circulis autem legitur *Bucolicum Carmen, Georgica, Libri Aeneidos*. Eadem Commentaria in *Virgilium*, et Allegorias *Platonicas* in eiusdem *Aeneidem* adservari in Bibliotheca Cardinalis *Palatii Alterii*, fidem facit *Nigrus*. l. c. Editae rursus fuerunt Venetiis A. MDVII. et MDXXIV. additis *Tib. Donati*, et *Domitii Calderini* notis, itemque *Mancinelli*, *Augustini Datbi* etc. Huius editionis mentio incidit in Bibliothecae *Tellerianae* Catalogo excuso Parisiis. MDXCIII. *Ludovicus Vives* Lib. III. De Tradendis Disciplinis in fine ait, quod *Landinus* in *Virgilio* enucleando nimis philosophatur, ut *Petrus Marsus* in Officiis *Ciceronis* loquacitate plane intolerabilis.

N.

Christophori Landini Florentini in Q. Horatii Flacci libros omnes ad Illustrissimum Guidonem Feltrium Magni Federici Ducis Filium interpretationes incipiunt Feliciter.

In prima Operis pagina occurrit - Ad *Horatium Flaccum* Ode dicolors *tetrastrophos Angeli Politiani*. In fine vero, haec habentur - *Christophori Landini Florentini in Q. Horatii opera omnia interpretationum finis divino auxilio felix. Impressum per Antonium Mischmannum Florentiae Anno Salutis MCCCCLXXXII. Nonis Augusti. in fol. p. cclxiv.* Huius operis MSS. Codex *Membranac.*

branac. in fol. eximiis picturis orhatus exstat in
Vaticana Urbinati n. cccxvii. Additur auctoris
 effigies in littera initiali Epistolae Dedicatoriae.
 In fronte autem primae paginae haec notata
 reperi. QVAECVMQVE. SIVE. OBSCVRE. NI-
 MIS. SIVE APERTE. PARVM. VT. POE-
 TAE. SOLENT. Q. HORATIVS. SCRIPSIT.
 EA. OMNIA. CHRISTOPHORVS. LANDI-
 NVS. PERSPICVA. REDDERE. HOC. VO-
 LVMINI. CONATVS. EST. TV. LEGE.
 ET. VALE. Iterum Venetiis prodierunt Anno
 mccccclxxxiii. per Io. de Forlivo, et Socios in
 fol. A. mccccclxxxvi. per Bernardum de Tridino
 ex monte ferrato. Legitur initio elegans Car-
 men *Angeli Polissiani* in *Landini* laudem.

VI.

*Orazione fatta per Mes. Cristofano Lan-
 dino, quando cominciò a leggere in
 studio i Sonetti di Mes. Francesco Pe-
 trarca.*

Adservatur in Bibl. Siroziana Cod. Chart.
 in iv. in *Magliabecchiana*, ac *Salvata*, & apud
 Cl. Ant. Mar. Biscionium D. Laurentis Canoni-
 cum, et Bibliothecae *Laurentianae* Praefectum.
 Cod. Chart. in iv. Incipit - *Saranno per av-
 ventura etc.* In Codice memorato *Ant. Mariae*
Biscionii leguntur quoque sequentes orationes.

VII.

VII.

*Orazione di Messer Christoforo Landino
quando cominciò a leggere la divina
Commedia di Dante Alighieri .*

Incipit - Havendo per tempo etc.

VIII.

*Orazione di Messer Cristoforo Landino
Fiorentino havuta alla Illustrissima Si-
gnoria Fiorentina quando presentò el co-
mento di Dante .*

Incipit - Dimostrano tutti e Filosofi etc.
Oratio haec edita etiam fuit sine ullo anni
indicio in iv. pag. xi.

IX.

*Eulogium Landini in funere Donati Ac-
ciaioli .*

Auctographum mihi videtur, et in privata no-
stra Bibl. extat Cod. Chart. in iv. incipit - *Grave
profecto onus* - legitur quoque in Bibl. *Riccardia-
na* Cod. Chart. in iv. M III. n. i. Italice tra-
ductum fuit in collectione orationum *Iacobi
Sanseverini*, quae prodiiit Venetiis A. mxcxi. Quae
N cum

cum ita sint errare mihi videtur *Ant. Teisserus* in Catalogo Auctorum, & Bibliothecarum Coloniae Allobrogum MDCCV. ubi ait - *Christophorus Landinus Florentinus scripsit italice orationem funebrem Donati Acciajoli. Extat inter Orationes a Francisco Sansovino vulgatas Venetis MDLXXV. in IV. Huius orationis mentio incidit apud Iacobum Gaddium T. I. De Scriptor. non Ecclesiast. qui de Donato Acciajolo agens, subdit - magnis laudibus est comprobatus a Landino in oratione funebri. Bocchi in Elogiis Viror. Illustr. - Laudavit eum, scilicet Donatum, Christophorus Landinus, nactusque discendi miram facultatem et rei propositae, copiose, et suo officio satisfecit. Inter memorabilia inclitae familiae Acciajolae Florentiae in officina Barpt. Sermatelli impressa, MDLXXXVIII. et a Donato Acciajolo collecta, qui vitam Nic. Acciajoli a Matthaeo Palmerio conscriptam in Tuscum Sermonem transtulit, ibique impressit p. CLXXX. haec leguntur. *Laonde fatto portare il suo corpo a Firenze; gli fece fare a spese del pubblico essequie onoratissime, nelle quali fece, e recitò l'orazione funebre Mef. Cristofano Landini, e gli donò ancora due sue figliuole, e a tre masti, perchè eran rimasti in età tenerissima, destinò tutori il Magnifico Lorenzo de' Medici con tre altri Cittadini.**

X.

Christophori Landini Flor. in funere Iordani Vrsini.

Oratio edita est absque ulla loci aut anni nota in IV. p. VI. Incipit - Pervetustum sane.

XI.

XI.

*Christophoro Landino alla Rep. Fior. quando
dette il bastone del Generalato al Signor
Niccola Orfino Conte di Pitigliano.*

Incipit - Di tutte le cose etc. in iv. Flor.
MCCCCLXXXV. Hanc *Franciscus Sansovinus* in *Histor.*
Vrsinae Gentis retulit, eamque *Gaddius* memo-
rat l. c. in v. *Landinus* - ut orator complures ha-
buit exornativas, scilicet de *Nic. Vrsino Comite*
Pitiliani Heroe insigni, dum militare *Sceptrum et*
Imperium exercituum Florentinorum obtinuit.

XII,

*Lettera di Cristophoro Landino pel Conte
Niccolò Orfini alla Rep. di Firenze.*

Hanc Ep. *Nigrius* l. c. meminit, quam tamen
numquam vidi.

XIII.

*Elogium in Carolum Arretinum Reip. Flor.
Secretarium.*

MS. auctoris manu exstat in *Bibl. Gaddiana*
Florentiae, ut testatur *Iacobus Gaddius* l. c. ver-
bo *Landinus*, ac *Cinellius* in *Schedis MSS. Histor.*
Florentinorum Scriptorum in *Bibl. Magliabe-*
chiana, idemque fortasse erit, quod in libris

Xandrae legitur, ac T. I. p. 83. protulimus.

XIV.

*Christophori Landini Florentini ad Illustrem
Fridericum Principem Urbinate[m] disputa-
tionum Camaldulensium Lib. IV.*

In primo agitur De Vita Activa. In secundo De Summo Bono. In tertio De Publici Virgilii Maronis Allegoriis. Florentiae, licet absque loci, aut anni indicio, opus prodixisse videtur post A. MCCCCLXXII. Constat paginis cxli. in fol. MS. extat in Bibl. Laurentiana Cod. membr. in iv. elegantiss. Pl. LIII. n. xxviii. In fine legitur - *Exscripsit Florentinae Petrus Cenninius, atque ad Archetypum emendavit A. S. MCCCCLXXVI. declinante vere.*

De hoc Petro Cenninio, Bernardi F. nonnulla hic adnotare lubet, cum is fuerit, ut cum *Ficinus* lib. 1. Epp. adpellat pietate litterisque apprime versatus. Codicem varia continentem, qui in Bibliotheca Magliabecchiana olim exstabat, summa fide transcripsit. Occurrunt primo industria *Alphonfi Neapolitani* Regis facinora, exinde haec notata sunt - *Haec cum proderentur LX. Annum agebat Alphonfus. Edits in lucem bi libri fuerunt A. D. MCCCCLV. Neapoli.* Inde alia haec leguntur - *Quisquis hunc libellum, aut viderit, aut legerit; sciat emendatum esse, atque ab eo suppletum, et transcriptum exemplari, quod Antonius ipse Panbormita, genere Siculus, operis auctor, dono dederat Ioanni,*

ni, seu potius Ioviano, (sic enim mavult appellari) Pontano, Vmbro, viro doctissimo. Agebat vero Antonius, cum haec edidit primum et sexagenarium suae aetatis annum, quem quidem ego post, cum essem Neapoli Cancellarius nobilissimi, ac splendidissimi equitis Florentini Antonii Rodulphi ad Regem Ferdinandum Legati, quinarium, et septuagenarium (in margine ipse Cenninus adnotavit) - Pontanus tamen assererat, cum esse nonagenario maiorem - et vidi, et saepe sum adlocutus. Erat statura grandi, facie non adeo liberalis. Nasus enim ad ipsa supercilia tenuis, ad nares crassus, alioquin etiam curvus, parvusque, faciem paullum debonestabat; componebat autem eo tempore Ferdinandi Regis gesta, iamque ipsius perfecerat Tyrocinium, stylo eleganti, atque maturo: Et habebatur annus salutis nostrae millesimus quadringentesimus sexagesimus nonus. Post hanc notam, altera sequitur rubro colore conscripta. Scripsit Neapoli Petrus Cenninus Bernardi nobilissimi Aurificis F. Patris Florentinus A. D. MCCCCLVIII. Inditione II. mense Augusto. Praeterea legitur Epistola Panbormistae Iacobo Peregrino Viro magno conscripta, quae incipit - Si honestissimae tuae voluntati non facio in praesentiarum satis etc. Poemata Latina Panbormistae ad Lamolam Virum Cll. nonnullae eiusdem Epistolae, Barptolemei Facii de origine Belli inter Gallos, ac Britannos opusculum; atque haec omnia Cenninus Neapoli se exarasse testatur. Denique in eodem volumine continetur Iov. Pontani Tractatus de Principe, ex ipso Autographo Florentiae transcriptus. De hoc Petro Cenninio pluries Fontius meminit in Epp. eidemque scripta est Ep. III. VI.

VII. IX. X. XX. Lib. I. In Ep. vero XI. Lib. I. ita de eo loquitur, ad *Donatum Accaiolum* scribens - *Etsi Petrum Cenninum probum, et doctum virum, propter summum ingenium, suavissimos mores singularem modestiam satis per se ipsum, sine meis litteris commendatum fore confido etc.* Atque hic animadvertendum est, quod *Bernardus Cenninus Petri* Pater primus omnium Florentiae Typis libros edidit: eius enim industriae debemus nitidissimam editionem *Commentarii Servii ad Virgilium*, quae primo Florentiae prodiiit in fol. A. MCCCCLXXII. et prostat in Bibliothecis *Laurentiana*, et *Magliabecchiana*.

Post Bucolicon Carmen leguntur haec verba -

AD LECTOREM

FLORENTIAE VII. IDVS NOVEMBRES
MCCCCLXXI. BERNARDVS CENNINVS
AVRIFEX OMNIVM IVDICIO PRAESTANTISSIMVS, ET DOMINICVS EIVS FILIVS
EGREGIAE INDOLIS ADOLESCENS expressis ante calibe characteribus, ac deinde fufis litteris volumen hoc primum imprefferunt. *Petrus Cenninus Bernardi eiusdem filius* quanta potuit cura, et diligentia emendavit, ut cernis. Florentinis ingeniis nihil ardui est.

Post Georgica.

AD LECTOREM

FLORENTIAE V. IDVS IANVARIAS
MCCCCLXXI. BERNARDVS CENNINVS
AVRIFEX OMNIVM IVDICIO PRAESTANTISSIMVS ET DOMINICVS EIVS FILIVS
EGREGIAE INDOLIS ADOLESCENS expressis
ante

ante Calibe characteribus , et deinde fufis literis Georgica imprefferunt . Petrus Cenninus Bernardi eiusdem Filius quanta potuit cura , et diligentia emendavit . Florentinis ingeniis nihil ardui eft .

In fine vero Aeneidos .

AD LECTOREM

BERNADVS CENNINVS AVRIFEX OMNIUM IVDICIO PRAESTANTISSIMVS . ET DOMINICVS EIVS FILIVS OPTIMAE INDOLIS ADOLESCENS imprefferunt . Petrus eiusdem Bernardi filius emendavit : cum antiquiffimis autem multis exemplaribus contulit , imprimisque illi curae fuit , ne quid alienum Servio adfcriberetur , neu quid recideretur , aut deeffet , quod Honorati effe pervetufta exemplaria demonftrarent . Quoniam vero plerofque iuvat , manu propria , fuoque more graeca interponere , eaque in antiquis codicibus perpauca funt , et accentus quidem difficillime imprimendo notari poffunt , relinquendum ad id fpatia duxit , fed cum apud homines perfectum nihil fit , fatis videri cuique debebit , fi hi libri , quod vehementer optamus , prae aliis emendati reperientur . Abfolutum opus Nonis Octobribus MCCCCLXXII. Florentiae .

Haec autem ad gloriam Florentini nominis proferenda putavimus , atque ut Cll. *Mattairs* in Annalibus Typographicis error patefcant , ubi adferit Typographicam artem A. MCCCCLXXII. Florentiae fuiffe inveftam , minime animadvertens iam ab A. MCCCCLXXI. opus fupra relatum fuiffe incaeptum .

Sed

Sed ut ad *Landini* Camaldulenses Quaestiones revertar, eiusdem operis exemplar in Vaticana adservari ex indice Bibliothecae patet, verum ubi delitesceret, reperire non potui: eas vero in Tuscum sermonem transtulit *Andreas Cambinius Landini* discipulus, ut ipse ait in Comment. ad Cant. I. Inferni *Dantis*. Hoc *Landini* opus *Iac. Gaddius* L. C. et *Aubertus Miraeus* in Austario Scriptor. Eccles. saec. xvi. laudant. Alias vero recusum fuit, ut ex mox dicendis patebit: ac primum quidem cum hoc titulo.

Liber Primus.

Christophori Landini Florentini ad Ill. Federicum Principem Vrbinatum Disputationum Camaldulensium Liber primus De vita contemplativa, et activa Feliciter incipit. Atque haec rubro colore notata sunt, in anteriori pagina-LIBRO PRIMO DE VITA ACTIVA ET CONTEMPLATIVA. LIBRO SECUNDO DE SUMMO BONO, LIBRO TERTIO, ET QUARTO ALLEGORIE IN VIRGILIVM. Nulla anni, aut loci nota habetur; videntur tamen anno circiter MCCCCLXXV. impressae. Aecedem Argentorati prodierunt opera *Matthiae Schureris* die xxvi. Augusti A. MDVIII. atque huius editionis meminit *Aubertus Miraeus* l. c. *Wolphius* in Monumentum. Typogr. Hamburgi MDCCXL.

Initio voluminis hoc Epigramma legitur.

Ioannes Kierherus Lectori suo.

Christophori Lector Landini candide librum
Perlege, qui latuit tabidus ante situ,
Hunc

Hunc Tibi iam preffit docta schurerius arte;
 Qui dedit humatis vivere saepe viris.
 Hac est depromptus sophia liber ille celebri
 Caecropius caelo quam tulit arte Senex:
 Duplicis hic melior quae sit lege portio vitae;
 Quae ratio summi certa deinde boni.
 Quidque sibi voluit nudis sub cortice verbis
 Vergilius vates, arma virumque canens.
 Maxima sit Thomae, lector dic, gloria Truchses,
 Hunc sua quod librum Bibliotheca dedit.

In fine adnotata haec sunt.

*Has Camaidulenses disputationes pulcrioribus
 Typis Matthias Schurerius Artium Doctor excudit
 in Officina sua litteraria Argentorati die XXVI. Au-
 gusti A. Christi MDVIII. Regnante Caesare Massi-
 liano Augusto.*

Exinde legitur Beati Arnoaldi ad lectorem
 Epigramma.

Lector habes sacrae mellita volumina! linguae
 Candida, quae multo scripta lepore tenent;
 Profuit hic sacro sapidum de fonte fluentum;
 Vnde fugat turpem culta Minerva suem.
 At quibus hic dabitur mundis bibitare labellis;
 Nestare erit dulci dulcior ille liquor.
 Haec Tu, quo sapient duplicis discrimina vitae,
 Ut valeant animo cernere vera pio;
 Addiscentque virum, nitido qui carmine vatis
 Cantatur: noscent fortis et arma viri.
 Fonte hoc Palladio facilis te prolue Lector;
 Splendidulumque librum suscipe amica manu.

Cum eodem ferme titulo rursus impressae fue-
 runt, sine ullo loci aut anni indicio.

XV.

Orazione di Cristofano Landini, dichiarando l'oscura, & implicita sentenza di Aristofane, celebrata da lui nel convito Platonico, fatto, & rinnovato dal famosissimo Sig. Lorenzo de' Medici nella sua regia villa di Careggi l' A. . . . a 7. Novembre alla presenza del medesimo Signor Medici, & altri Platonicis compresoci l'Oratore, cioè Mess. Antonio degl' Agli Vescovo di Fiesole, Ficino Medico, Bernardo Nuti Rettorico, Tommaso Benci, Gio. Cavalcanti chiamato l'Eroe, Cristofano di Mess. Carlo Marsuppini, Carlo di Mess. Carlo Marsuppini, e Francesco Bandini.

Incipit - Benchè Giovanni per diligenza di sua disputatione etc. Cod. Chart. in iv. in nostra Bibliotheca. Impressa autem legitur huiusmodi oratio in libello edito A. MDXXXIV. cum titulo Il Convito di Platone. Platoricum vero convivium a Mars. Ficino conscriptum in quo memorata oratio legitur, ihutcum fecit, ediditque Cosmus Bartolus A. MDCCIV.

XVI.

XVI.

Christophori Landini ad Laurentium Medicem Epistola deprecatoria .

Cod. Chart. in iv. apud nos autographus , ut videtur : Ep. in nostra collectione veterum monumentorum proferimus .

Incipit - Ego cum a Te , ut in ceteris omnibus etc.

XVII.

Christophori Landini de vera nobilitate ad Laurentium Medicem .

Cod. membr. in iv. nitidissimus in Bibl. Eminentiss. Principis Nerei Corsini Romae . De eo ne verbum quidem proferunt Florentinae Literariae Historiae Scriptores .

Incipit - Cum nostrae Civitatis vetusta multis iam Saeclis monimenta etc.

XVIII.

Messer Christophoro Landino a Maestro Paolo Guinigi da Lucca salute dice fatta nel mese di Marzo MCCCCLXXI .

Extat in Cod. Chart. in iv. apud Cll. Ant.
Mar.

Mar. Biscionium Laurentianae Bibl. Praefectum .

Incipit - Intesi da molti, che riprendendo Tu nelle Tue prediche le sette, le quali nelle Città per sedizioni, e gare di Cittadini nascono etiam la parte de' Guelfi acerbamente dannasti etc. eam proferimus p. 116. In eodem Codice, legitur quoque.

XIX.

Epistola facta per Messer Cristoforo Landino a Francesco di Bartolommeo Baldovini della varietà dell'anno, e del Bissesto, e di tre specie di anni appresso agli antichi.

Hanc memorat ipse Landinus in Commentario ad C. xxxiii. Inf. Dantis, et Iac. Gad-
dius in libro de Script. non Ecclesi. v. Landinus.

XX.

Storia di Caio Plinio secondo delle cose naturali tradotta da Christoforo Landino.

Prodiit Romae in Aedibus Maximi MCCCCLXXIII.
in fol. Regio ac nitidissimis characteribus expressa.
Eadem Venetiis impressa fuit A. MCCCCLXXVI.
in folio Regio in fine legitur - OPVS Nicolae
Ianssonis Gallici impressum Anno salutis MCCCCLXXVI.
Venetus. Huius egregiae editionis meminit Fabri-
cius T. I. Lib. II. C. XIII. B. L. Prodiit iterum
Tarvisii per Mich. Manzolinum MCCCCLXXIX. in fol.
pluries

pluries Venetiis recusa fuit, videlicet per *Philippum Petri Venerum* MCCCCLXXXI. in fol. Rursus per *Marchium Sessam*, et *Petrum Ravanum* Brixianum MDXI. fol. per *Antonium Bruciolum* NDXLIII. in iv. qui eam quoque castigavit; item per *Alexandrum Bruciolum* MDXLVIII. in iv. per *Ludovicum Dominicum* MDLXI. MDLXXX. MDLXXXIX.

XXI.

Le Deche di Livio.

Eas Italice vertisse tradunt, ut supra pag. 124. seqq. animadvertimus: verum huiusmodi *Landini* opus neq. MSS. neque editum numquam inveni.

XXII.

*Comento di Christophoro Landino Fiorentino
sopra la Commedia di Dante Alighieri
Poeta Fiorentino.*

In fol. Reg. p. 732. In fine autem legitur.

FINE DEL COMENTO DI CHRISTO-
PHORO LANDINO FIOREN-
TINO SOPRA LA COMEDIA DI DAN-
TE POETA EXCELLENTIS-
SIMO ET IMPRESSO IN FIRENZE
PER NICCOLO' DI LORENZO
DELLA MAGNA A DI XXX. DA
GOSTO . M. CCCC. LXXXI.

Ex

Ex Commentario *Benevenuti Imolenfis* suum desumpsisse *Landinum* ait *Hieronymus Claricius* in Apologia, cui titulus *Contro a' detrattori della Poesia di Gio: Boccaccio al Molto Magnifico Mess. Gio. Filippo di Roma gentiluomo milanese*. Nonnulla vero in *Landini* opus reprehendit Io. Bapt. Gellius in Lectione IV. & VII. ad Inf. *Dantis*. Trium priorum canticorum historia figuris ligno expressis exhibetur: acedemq. usque ad cantum XIX. Inferni in exemplari quodam apud *Ambrosios* observantur. *Landini* commentaria in *Dantem* pluries recusa fuere, ac primo quidem venetiis cum hoc titulo.

Comento di Christoforo Landino Fior. sopra la Comedia di Dante Alighieri P. F. impresso in Vinegia per Ottaviano Scoto da Monza addì XXIII. di Marzo MCCCCLXXXIV. in fol.

Dante col Landino in fol. in Brescia per Bonino de' Bonini MCCCCLXXXVII. Prodiit cum eodem ferme titulo Venetiis MCCCXCI. in fine legitur - Finita è l'opera dell'inclito e divo Dante Alighieri, Poeta Fiorentino, rivista, ed emendata per lo Reverendo Maestro Piero da Figino, Maestro in Teologia, ed eccellente Predicatore dell'ordine de' Minori, ed ha posto molte cose in diversi luoghi, che ha trovato mancare in tutti i Danti li quali sono stati stampati, eccetto questi impressi in Venezia, per Bernardino Benali, e Matteo da Parma del 1491. addì III. Marzo, come ne' detti Danti si potrà vedere, si in lo testo, come nella iosa e questo per negligenza, e difetto de' correttori passati.

Prodiit iterum MCCCXCI. per Pietro Piasii Cremonese, detto Veronese: in fol. ex *Mattaire Annal.*

Annal. Typograph. T. I. p. 310. Ibid. per Matteo Capcasa MCCCCLXXXIII. Ibid. per Matteo di Codeca da Parma MCCCXCIII. in fol. ibidem per Piero di Giovanni de' Quarengii da Palazogo, Bergamasco MCCCXCVII. *Mattaire* T. I. p. 348. - Ibid. per Zanes. de Portese MDVII. adi XVIII. de Zugno in fol. *Mattaire* T. II. P. I. pag. 185. Ibid. MDXII. in 4. ex *Bibliotheca Hobendorfsiana* pag. 163. - Ibid. ad istanza di Luca Antonio Giunta, ornato di novissime postille, e di infiniti errori purgato MDXXIX. Ibid. per *Giovanni Goltio* in 4. MDXXXVI. Ibid. una cum notis *Alexandri Vellutelli* cura, et studio *Franc. Sansovini* per Io. Bapt. *Marchium Sessam*, et fratres. in fol. MLLXIV. Ibid. per eosdem impressores. A. MDXCVI. in fol. atque haec est editio, quae nominatim. defenditur in Indice Expurgatorio, Hispaniae. Qui vero *Dantem* post *Landini* aetatem, illustrarunt, eiusdem *Landini* notis plurimum uti sunt ac praecipue quidam *Ferdinandus de Villegas*, qui ferme totum *Landini* commentarium transcripsit in libro, cui titulus - La traduccion del Dante de lengua Toscana en verso Castellano por el Reverendo Don Pero Fernandos de Villegas Arcediano de Burgos: y por el comento allende de los otros glosadores., por mandado de la muy excelente Sennora Donna Ivana de Aragon, Duquesa de Frias, y Condesa de Haro, hija del Muy poderoso Rey Don Fernando de Castilla., y de Aragon, etc. Imprimiose esta muy provechosa y notable obra en la muy noble y mas Leal cibdad de Buigos por Federique Aleman de Basilea, ac abose, lunes a dos dias de Abril del anno de nuestra redempcion de mill y quinientos y quinze años. In fol. XXIII.

XXIII.

Elegia in obitu Michaelis Verini :

Hic in flore aetatis mori potius , quam virginitatem foedere maluit , ut praeter alios tradit *Irenaeus Carpenterius* in eruditorum caelibum centuria novissima Vittembergae MCCCXVII. Carmen hoc summa diligentia a me perquisitum reperire non potui . *Pocciantius* , et *Nigrius* in Catalogis Florentinorum Scriptor. illius tantum meminerunt , locum in quo exstet , haud innuentes .

XXIV.

Formulario di Lettere , et di Orazioni volgare con la proposta , et risposta composto per Christophoro Landini , allo excelfo , et Illustrissimo Principe Signore Hercule da Hesti dignissimo Duca di Ferrara etc. In Firenze per Antonio Miscomini MCCCCXCII.

In 8. p. XLIV. Prodiit paullo post fine ullo anni , et Typographi indicio , et per *Bernardum Zucchestam* Florentinum MDVIII.

XXV.

XXV.

Commentaria in Ethicam Aristotelis:

Iacobus Gaddius ita de his loquitur l. c. p. 284. - *ut Philosophus scripsit commentaria in Ethicam Aristotelis.*

XXVI.

Tractatus de Vestibus , et Magistratibus Flor. Reip.

Memoratur ab *Anton. Franc. Donio* in secunda Parte Biblioth. p. xciii. his verbis *Christoforo Landino degli abiti , e de' Magistrati de' suoi tempi* , et a *Nigrio* l. c. verum in meas manus numquam devenit .

XXVII:

Bellum Arbiae, seu infelix conflictus Montis Aperti Carmine Heroico conscriptum:

De hoc carmine mentio fit a *Cinellio* in Bibl. volante , verum illud reperire nondum potui .

O

XXVIII.

XXVIII.

*Sermone di Messer Christoforo Landino in
commemorazione del Corpo di Cristo, et
recitato nella Compagnia de' Magi.*

In Bibl. Riccardiana. Cod. Chart. in fol.
V. v. n. XLIV.

XXIX.

*La sforziade di Giovanni Simonetta libri
xxx. tradotta in Italiano da Cristofano
Landino. In Milano per Antonio Za-
rotti Parmigiano MCCCCXC. in fol.*

De hac editione loquuntur Auctores Ephe-
meridum Litterator. Venetor. T. X. p. 289.

Prodiit iterum cum hoc titulo - *Historie
di Giovanni Simonetta delle memorabili, e ma-
gnanime imprese fatte dallo invittissimo Francesco
Sforza Duca di Milano nell' Italia. Tradotta in
lingua Toscana da Cristoforo Landino Fiorentino
con la vita, e costumi di esso Sforza: ordina-
ta, corretta, e divisa in Capitoli, ai quali sono
posti li sommari, et argomenti di tutto ciò, che
in loro si contiene. Appresso una copiosissima ta-
vola alfabetica, con molto artificio, e diligenza
fatta di tutte le cose notabili, e degne nell'ope-
ra descritte nuovamente con ogni studio posta in
luce*

luce. In Venezia al segno del Pozzo MDXLIIII.
in 8. per Bartolommeo detto lo Imperatore, e
Francesco suo genero.

En itaque *Landini* operum Catalogus, a nobis maiori, qua potuimus cura, et diligentia conscriptus. Quamplures illum, sed mutilum, protulerunt, inter quos praecipue recensendi sunt *Io. Trithemius* in libro de Scriptoribus Ecclesiasticis n. dcccxcvii. *Gesnerus* in Bibliotheca magna, *Lipenius* in Biblioth. Ant. *Teisserus* in catalogo Auctor. et Biblioth. *Pocciantes* in Catalog. Scriptor. Florentinor. *Hieronymus Gbillinus* in Elogiis Viror. Illust. *Csnellius* in Schedis MSS. Histor. Literar. Flor. *Cornelius a Beurgbem* in Incunabulis Typographicis, *Iulius Nigrus* in Catal. Script. Flor.

Alii deinde summis laudibus *Landinum* prosequuti sunt, quorum iam in historia nostra mentio occurrit: *Marfilius* insuper *Ficinius* de eo pluries in Epistolis suis honorifice loquitur Lib. I. III. IV. V. Epistolar. et alibi *Fr. Georgius Benignus Salviatus* in opere de VII. mirabilibus, *Christophorum Landinum* disertissimum, et *Politianum* facundissimum vocat. Idem testantur *Laurentius Valorius* in vita *Laurentii Medicei*, *Barptolemaeus Fontius* eius discipulus a nobis omissus T. I. p. in Excerptis MSS. Cod. Chart. in iv. M x. n. xxv. in Bibl. *Riccard.* *Franciscus Albertinus* in libello de laudibus Civitatum Florentinae, et Soanensis, *Paullus Iovius* in vita *Leonis X.* *Io. Mich. Brutus* lib. VIII. Florent. Histor. *Scipio Admiratus* T. III. opusculor. *Borghinius* in libro Italice scripto *il Riposo*, *Franciscus Sansovinus* in aditamentis ad Apologiam Florentinorum *Landini*,

Paullus Minius in libro, cui titulus - *La nobiltà di Firenze*. *Barptolemaeus Bapbius* in oratione da Felicitate Urbis Flor. aliique quamplures ipsum summis laudibus prosequuntur, ut ex historia huc usque relata quam apertissime patet. Commentarium hoc de Vita et Scriptis *Christophori Landini* aliorumque Virorum doctissimorum, quinque abhinc annis, animum solandi gratia, conscriptum, *Iosephus Rigaccius* Flor. Bibliopola a nobis enixe petiit, atque impetravit, se illud vertente A. MDCCXLVIII. publici iuris facturum promittens: verum ille cum promissis non steterit, cumque ego exinde variis itineribus ac praecipue per Italiam ac Germaniam initis, distentus ad hanc diem, fuerim, ideo ne mixeris, benigne Lector, si aliquid in hoc opere obscure nimis, aperte parum, errore aut incuria mea, sive Censorum, scriptum occurrer, meque excusatum habeas, oro atque obtestor. Vale.

F I N I S.

IND.

I N D E X

SCRIPTORVM, VIRORVM ILLVSTRIVM,

Ac Rerum notabilium, de quibus in hac Historia
mentio incidit.

*Numerus Romanus Tomum, Arabicus paginam,
& littera n. notam denotat.*

A

- A** Cademiae Florent. Professorum catalogus. Tom. I.
pag. 178. seqq.
Acciaïoli Donatus, ac Petrus, eorumque elogia. II. 9.
seqq. Mediceo Convivio intersuerunt ibid. 107.
Acciaïoli Donati Epist. Oliverio Arduino scripta. II. 15.
n. 9. ejusdem laudes ibid. 42. Oratio Sacra ibid. 162.
Acciaïolo Iac. Carmen inscribit Landinus in Cosmi, &
D. Angeli Acciaïoli laudem. I. 105. seqq.
Accoltus Bened. Ficini amicus. II. 73.
Ademarius Alex. Carmen Landini Thuscum reddit. I. 176.
Alamannus Aloyf. Cosmi Oricellarii amicus. II. 86. n. 7.
laudatur 87. A Francisco Primo Galliarum Rege exci-
pitur 97.
Albertus Leander agrum Casentinatē descripsit. I. 4. n. 2.
Bernardum Oricellarium laudat. II. 78.
Albertus Leo Bapt. laudatur. I. 163. n. 7. 231. II. 19.
n. 1. 22. seqq. 40. n. 2. & 54. n. 15. Landini amicus.
I. 149. seqq. Disputationibus Camaldulensibus interfuit.
II. 18. Ficini amicus 73. Convivio Mediceo interfuit 108.
Albitius Alex. Ficini Discipulus. II. 75.
Alexandram puellam mirifice adamavit Landinus. I. 118.
seqq. Al-

- Allegrius Mariottus laudatur. II. 12.
 Allius Ant. Convivio Platonico interfuit. II. 61. Ficini
 familiaris 74. Convivio Mediceo interfuit 107.
 Allius Peregrinus Carmen in Landini laudem conscripsit.
 I. 174. seqq.
 Alphonsus Aragonensium Rex Franciscum Philelpum e-
 questri dignitate donavit. I. 58. n. 9. Bellum Floren-
 tinis infert 119. Huic Regi Matth. Palmerius Orator mis-
 sus. II. 51. Idem Plinianae Istoriae Tusce reddendae
 auctor Landino. 113. Eiusdem laus ibid. seqq. Eiusdem
 praeclare dictum in legenda Livii Historia 113. Item
 eius gesta quis scripserit 188. seqq.
 Alverniae Mons. I. 5. n. 5.
 Ambrosius Camaldul. laudatus. II. 31.
 Ambrosius Everardus. I. 18.
 Ammannatus Iacobus Card. Landini amicus. I. 149. seqq.
 Landino Epistolam scribit 154. aliam 100. Acciaoli
 praeceptor. II. 9. n. 6.
 Ammiratus Scipio Bernardum Oricellarium laudat. II.
 So. item eius Filium Cosinum 83. n. 4. tum Iac. Diac-
 cetum 88. n. 1.
 Andronicus Io. laud. II. 43.
 Angelus Nic. Bucinensis Augustini Dathi discipulus. II.
64. n. 3. laudatus 81.
 Antonius a Prato Veteri I. C. percelebris fuit. I. 16.
 Apollonii Thianaei vitam Latine vertit Alamannus Rinuc-
 cinus. II. 5.
 Aragonensis belli descriptio. I. 137. seqq.
 Arduini Oliverii elogium. II. 15. n. 9. idem Ficini fa-
 miliaris 74.
 Areosus Ludov. Poema suum Francisco Guidetto castigan-
 dum dedit. II. 90.
 Aretophilus Atheniensis Philos. II. 108.
 Argyropulus Io. a Mediceis Florentiam recipitur. I. 64.
 laudatur. II. 42. Alamanni Rinuccini praeceptor fuit 4.
 item Donati Acciaoli 9. n. 6. a quo laudatur 50. n. 11.
 Convivio Mediceo interfuit 108.
 Aristophanis de Amore sententia. II. 67.
 Aristotelis libros Politicor. in compendium redigit Don.
 Acciaiolus. II. 11. Commentaria in eiusdem Ethicam,
 in IV. Physicae libros, & in illos de Anima conficit 14.
 Arnoaldi B. Epist. in Landini laudem. II. 193.

- Arretinus Carolus. **L.** 133. eius funus **81.** seqq.
 Arretinus Franc. in Iure Civili ab Antonio de Prato Veteri instituitur. **L.** 26.
 Arretinus Leonardus. **L.** 46. 75. **II.** 40. n. 2. Donati Acciaioli praeceptor **9. n. 6.** Eius Historia a Donato Acciaiolo Italicè **versa 14.**
 Arrighetti Nicol. Oratio habita in solemnibus instaurat. Platonicae Acad. **II.** 97.
 Asinarii Montis descriptio. **II.** 37. n. 4.
 Aurelius Io. Ariminensis Ficini discipulus. **II.** 75.

B:

- B**aldinotti Thomae obitum Carmine delevit Landinus. **II.** 149. n. 2.
 Bandiera Io. Nicolaus laud. **II.** 54. n. 16.
 Bandinius Franc. Platicum Convivium in urbe parat. **II.** 61. Ficini **amicus 74.**
 Barbarus Hermolaus laudatus. **II.** 41. ejus obitus **48. n. 6.**
 Barbosa Arias Landini discipulus. **L.** 209. **217. n. 14.**
 Bargetani Petri Epigr. in laudem Fontii. **L.** 147.
 Barlaam Monachus primus omnium Graecas litteras Florentiam inexit. **L.** 59. seqq.
 Barptolemaeus de Prato Veteri humaniorum litterarum professor. **L.** 26.
 Bartolus Cosmus Platicum Convivium Thuse vertit. **II.** 70.
 Baylletius cit. **II.** 79.
 Becchi Gentiles Arretinus. Convivio Mediceo interfuit. **II.** 107.
 Bembo Bernardus Landini amicus. **II.** 163. Bembo Epist. scribit Landinus **164. n. 2.**
 Bencii Americus, & Thomas Ficini familiares. **II.** 74. Thomas Platonico Convivio interfuit **61.**
 Benevolentius Barptolemaeus laud. **II.** 42.
 Benivenius Dominicus Ficini discipulus. **II.** 75.
 Benivenius Hieronymus. Dantis in patriam restitutionem innuit. **II.** 135. **Elegiam in Mich. Verini obitu scribit. 145. n. 5.**
 Berlingherii Io. Carolus, & Franciscus. **L.** 135. n. 1. Landini familiares 149. seqq. Franciscus Landini discipulus.

- lus. **L. 173.** seqq. Eius laus 103. Idem Ficini discipulus. **II. 75.** Eiusdem Oratio sacra **161.**
 Berni Franc. elogium. **L. 21.** n. 12.
 Bessarion Card. Calderinum excipit. **II. 47.** n. 4. Aristotelis sectator **154.**
 Biliortus Benedictus Ficini familiaris. **II. 74.**
 Biscionius Ant. Mar. **II. 116.** n. 1. 131. n. 2. **184.**
 Blanchinius Ios. **II. 41.** n. 2.
 Blasius Bibienius Ficini discipulus. **II. 75.**
 Blondus Flavius de aedibus Cosmi Medicei honorifice loquitur. **L. 99.** n. 1.
 Boccaccius Graecas litteras a Leontio Pilato **hausit. I. 60.**
 Bonase Raynerii Oratio sacra. **II. 161.**
 Bondelmontius Zenobius. **II. 87.**
 Bondelmontii Petri Ant. Oratio sacra. **II. 161.**
 Bonincontrius Laur. Ficini familiaris. **II. 74.**
 Boninsegnius Io. Bapt. Ficini familiaris. **II. 74.**
 Bonsius Io. **II. 13.**
 Borso Herculi Dialogos de Anima dicat Landinus. **I. 135.** eius laudes 142. seqq.
 Bossius Matthaeus. **II. 42.** Cum Landino rusticabatur 34.
 Bracciolino Iac. Epist. scribit Ficinus. **II. 62.**
 Brenemannus Henricus. **II. 151.**
 Brentii Andreae obitus. **II. 44.** n. 1.
 Broccardi Matthaei Oratio sacra. **II. 160.**
 Bruciolus Ant. **II. 87.** fugam arripit **97.**
 Bruckerus Iac. **L. 212.** n. 9. **II. 60.** n. 3.
 Burchielli laus. **L. 19.** n. 13.
 Bussieres Io. de Guid. Arretini invento agit. **L. 5.** n. 5.

C

- C**alderinus Ant. Ficini amicus. **II. 74.**
 Calderinus Domitius. **II. 42.**
 Callixto III. Matth. Palmerius orator. **II. 51.**
 Camalduli Eremus. **L. 5.** n. 5.
 Cambinius Andr. Landini discipulus. **II. 173.** seqq. Eius elogium 201.
 Campaldinense praelium. **L. 24.**
 Campanus Io. Ant. **II. 43.** Gentili Arretino Epist. scribit :
111. n. 2. Ca-

- Canacius Io. laudatus. II. 87. Ficini auditor 75.
 Canisiani Ant. & Bernard. Landini amici. I. 149. seqq.
 Antonius laud. II. 2. Ficini amicus 74. Bernardus Fi-
 cini auditor 75.
 Capponius Nerius Casentinales in Florentinorum potesta-
 tem redegit. I. 4. n. 2. Eius funus Carmine prosequi-
 tur Landinus 173. seqq.
 Carducci Ang. Ficini discipulus. II. 75.
 Carducci Philippus Ficini auditor. II. 75. Eius oratio
 sacra 162.
 Caregiana Villa. II. 33. n. 1. Ibi Platicum Convivium
 celebrabatur 61.
 Carnesecchius Franc. II. 13.
 Carolus Io. D. Dominici alumnus, Landini discipulus. I.
 173. Eius elogium 189. n. 7.
 Caroli Magni vitam Don. Acciaiolus scribit. II. 10.
 Caroli VIII. Gallorum Regis Historiam Bernard. Oricel-
 larius scripsit. II. 81.
 Carteromachus Scipio. II. 41.
 Castellus Io. Landini amicus. II. 163.
 Casentini descriptio. I. 1. seqq. Viri illustres 3. seqq.
 Casottus de Ant. Allio agit. II. 111. n. 3.
 Castellioneus Franc. Marchio. II. 101. Platicum Con-
 vivium instaurat. ibid. solvitur paucos post annos. ibid.
 Cattani Franc. a Diaceto laud. I. 14. n. 11. Bernard.
 Oricellarium laudat. II. 79. Cosm. Oricellarii prae-
 ceptor 85. n. 7.
 Cavalcantes Io. Landini amicus. I. 149. 170. n. 10. Lan-
 dini discipulus 173. seqq. Platicum Convivio interfuit.
 II. 61. Ficini amicus 74.
 Cenninius Bern. primus omnium libros Florentiae edidit.
 II. 190. seqq.
 Cenninius Petrus. II. 188. seqq.
 Chalcocondylae Demetrii picta effigies. II. 34. 2. Lauren-
 tio Mediceo arcessitur 41.
 Chrysolora Emmanuel Florentiam ad Graecas litteras pro-
 fitendas vocatur. I. 80. seqq. Eius in Graecis litteris di-
 scipuli 72. seqq.
 Circulus Vierius militiarum Florentinarum dux. I. 14.
 Circulae gentis antiquitas 29. n. 3.
 Cocchii Io. Oratio sacra. II. 162.

- Coluccii Benedicti Declamationum libri. **L.** 203. n. **14.**
 Columbaria Societas. **L.** 179.
 Comandus Ficini amicus. **II.** 74.
 Compagnius Petrus Ficini auditor. **II.** 75.
 Contii Donati sermo facer. **II.** 160. n. **5.**
 Corellae Fr. Dominic. elogium. **L.** 14. n. **11.**
 Cornelius à Prato Veteri. **L.** 27. n. **1.**
 Coronellii error. **L.** 9. n. **7.**
 Corfinianus Angelus. **L.** 13. n. **17.**
 Cortesius Paullus Bernard. Oricellarium laudat. **II.** 78.
 n. **1.**
 Cortusius Io. Petrus Ficini discipulus. **II.** 75.
 Corvinus Mathias Vngariae Rex in deliciis habuit Barptolem. Fontium. **L.** 148.
 Cosmianae Confectiones. **II.** 63. n. **1.**
 Cosmo Mediceo librum inscribit Don. Acciaiolus. **II.** 9.
 n. **6.** Patriae Pater Cosmus declaratur 10.
 Crescimbenius Io. Marius. **II.** 94. n. **10.**
 Crescio Laurentio Asinarii Montis descriptionem Landinus dicat. **II.** 37. n. **4.**
 Criniti Petri amores. **L.** 120. n. **1.** Idem Faeculis rusticabatur. **II.** 34. Bernardum Oricellarium laudat 79. n. **1.**
 De Hortis Oricellariis agit 81. Eiusdem elogium 87.
 Idem egregium Alphonfi Aragon. Regis factum refert 123. n. **5.**
 Crucis S. fragmentum Florentiam perlatum. **II.** 154. n. **4.**
 Cursinii Nerei Card. Biblioth. **II.** 38. n. **110.**
 Cursinius Io. **II.** 87.
 Cursinus Americus Ficini discipulus. **II.** 75. **Cosmi** Magni laudes Poemate Latino complectitur. 76.
 Cursius Andreas Ficini discipulus. **II.** 75.
 Cursius Io. Marfilii Ficini Vitam scripsit. **II.** 19. n. **2.**

D

DAntes post duo ferme saecula in patriam restituitur, ac publice coronatur. **II.** 128. seqq. Eius Vaticinium de sua in patriam restitutione 134. n. **10.** Eius exemplar a Landino Florentinae Reip. dono oblatum 140. n. **1.**
 Dathus Augustinus. **II.** 43.

Da-

- Dathus Leonardus. II. 50. n. 12.
 Demetrius Byzantius Ficini familiaris. II. 74.
 Diacetus Franciscus Oliverii Arduini auditor. II. 15. n. 9. Ficini quoque discipulus 75.
 Diacetus Iacobus laud. II. 37. In Card. Iulium Medicum coniurat 96. seqq. In carcerem detruditur 97. Capite plectitur 100. n. 3.
 Dominicus Ioannis cit. II. 63. n. 2.
 Donatus Alamannus Ficini auditor. II. 75.
 Donius Io. Bapt. Burchiellum commentario inlustrat. I. 19. n. 13.

E

- E**vangeliolorum Graccus Codex. II. 153. n. 4.

F

- F**abbruccius Stephanus Mar. laud. I. 27. n. 1. II. 124. n. 7.
 Fabricius Io. Albertus. T. Livium transtulisse Landinum refert. II. 116.
 Fannius Petrus Ficini amicus. II. 74.
 Feduccii Ang. Episcopi laus. I. 6. n. 6.
 Feltrio Guidoni interpretationes in Q. Horatium dedicat Landinus. I. 126.
 Ferrarius Ruger. T. Livium Italice vertit. II. 124. n. 8.
 Ficus Marfilii à Cosmo Mediceo alitur. I. 99. Eius Epist. Christophoro Landino data 151. seqq. Eundem ad Institutiones Platonicas conscribendas hortatur Landinus 149. Eiusdem effigies picta. II. 34. laudatur 42.
 Platonico Convivio interfuit 61. tum Convivio Mediceo 108. Landino gratulatur de Dantis in patriam restitutione 128.
 Ficus Medicus Convivio Platonico interfuit. II. 61.
 Figlinensis ager. II. 97.
 Florentinae litteraturae primordia. I. 25. seqq. praefat. tim

- tim in Graecis litteris 19. seqq. 71. seqq.
 Florentini populi Historiam carmine descripsit Dominicus a Corella. L. 18. n. 12.
 Fontaninus Landinum carpit. II. 139.
 Fontius Barptolem. excerpta Dialogorum de Anima selegit. L. 135. De eo nonnulla 146. seqq. Landinum laudat 177. Citatur. II. 13. 94. n. 11. De Domitio Calderino loquitur 47. n. 4. De obitu Campani agit 13. n. 15. Bernardi Nuthii discipulus fuit 65. n. 4. Plures Epist. Bernardo Oricellario scribit 80. n. 1.
 Fortuna Ebraeus Ficini auditor. II. 75.
 Franciscus Primus Galliarum Rex Aloysium Alamannum excipit. II. 91. n. 7.
 Friderico Feretrano opus dicat Alamannus Rinuccinus. II. 5. Eius Principis laudes 18. 122 n. 4.
 Friderico III. Imp. Matth. Palmerius Orator missus. II. 51. n. 12.

G

- G**addius Thaddaeus pictor. II. 5.
 Galeacti Mediol. Ducis obitus. II. 11.
 Galectus Dominic. Ficini amicus. II. 74.
 Gaudentius Paganinus de Platonica Acad. Orationem habuit. II. 100. n. 7.
 Gemistius Georg. primus Florentiam Platoniam doctrinam invexit. II. 55.
 Ginorii Zenobii Oratio sacra. II. 161.
 Grandius Guido. II. 152.
 Grocini Guilielmi Landini discipuli elogium. L. 209. n. 12.
 Gryphonius Matth. Episc. laudatus. L. 7.
 Guaricius Pomponius. II. 81.
 Guelphae, ac Gibellinae partis origines. II. 116. n. 1.
 Guicciardinus Aloysius Landini amicus. II. 163.
 Guicciardinus Io. Ficini auditor. II. 75.
 Guicciardinus Petrus Ficini auditor. ibid.
 Guidettus Franciscus. II. 87.
 Guido Arretinus musicam artem novis inventis auxit. I. 1.
 Gui-

Guidones Comites Puppji. **L. 3.** seqq.
 Guinigio Paulo Epist. scribit Landinus, **II. 116.** n. 1.
 Gymnicus Io. **II. 6.**

H

Hodius Humpredus Demetrii Chalcocondylae vitam scribit. **II. 44. n. 1.** tum Io. Andronici **11. n. 13.**

I

Iacobus a Prato Veteri. **L. 27.** n. 1.
 Innocentius VIII. Hermolaum Barbarum Patriarcham Aquileiensem renunciat. **II. 44. n. 2.**
 Ioannes a Prato Veteri **L. C.** percelebris fuit. **L. 26.**
 Ioanninenis Monarchia Medicea. **II. 40. n. 2.**
 Iocundi Fr. liber Inscriptionum. **II. 84. n. 1.**
 Iulii Card. Medicei in Platonicae Academiae socios factitia. **II. 96.** seqq.
 Iuncta Philippus Quintiliani operum editionem Ruperto Acciaiolo dicat. **II. 13.**
 Iuvenalis Latinus orationem habet in funere Bernardi Tarlati. **L. 10.**

K

Kierheri Io. Epigr. in Landini laudem. **II. 192.** seqq.

L

LAetus Pomponius laud. **II. 43.**
 Lamius Io. laud. **L. 16. n. 12. 66. n. 1.**
 Landinae gentis origo. **L. 24.**
 Landinus Ant. Franciscus **L. 28. n. 2. 54. n. 3.** Lan.

Landini Christophori dies natalis. **L. 45.** seqq. Studia juvenilia **74.** seqq. Volaterris Latinis litteris operam dat, & Doctoris lauream consequitur **75.** Ad causas agendas destinatur **96.** seqq. A Medicis excipitur **99.** seqq. Eius de Laudibus Magni Cosmi Elegia **102.** seqq. Petri Medicei in Landinum benivolentia **107.** seqq. Laurentio Mediceo Epist. scribit in funere Magni Laurentii **109.** seqq. Eius progressus in Aristotelica, Stoica, ac Platonica Philosophia **117.** Eiusdem amores **118.** Romam petit **119.** Dialogos de Anima conficit **133.** seqq. Ficinum hortatur, ut libros IV. ad Platoniam disciplinam edocendam conficiat **149.** Epp. Landino scriptae **152. 154. 157. 183.** 200. Elegiam de Primordiis Urbis Flor. ad Ant. Canisium mittit **166.** seqq. Florentinae Iuventutis instituendae provinciam suscipit **171.** seqq. Laurentii Medicei praeceptor **172. 182.** Florentinum gymnasium instaurat **172.** Eius celebriores discipuli ibid. & 209. Huic Fr. Io. Carolus Florentinus opus suum dicat **192.** seqq. Landini nuptiae **207.** seqq. Virgilium commentariis inlustrat **220.** item Q. Horatium **226.** seqq. Praelectionem habet in Interpretationes Operum Franc. Petrarchae **230.** Orationes ab eo habitae recensentur **234.** Idem Laurentii, & Iuliani Medicorum praeceptor. II. 1. 26. seqq. Cum iis Camaldulam silvam adscendit **2.** Camaldulenses Quaestiones habet **4.** seqq. Orationem habet in funere Donati Acciajoli **13.** Faesulis apud Scalum, & Politianum **rufficator 32.** Eius picta effigies **34.** Laudatur **40. n. 2.** A Laurentio Mediceo alitur **42.** Laudatur a Fontio **54. n. 15.** Platonico Convivio interfuit, & Orationem habuit, sententiam Aristophanis de Amore exponens **66.** seqq. Ficini familiaris fuit **73.** AEdes sibi comparat **102.** Cancellarius Partis Guelphae ibid. A secretis Reip. munus petit ibid. Libros de Nobilitate Laurentio Mediceo inscribit **105.** a quo vocatur ad Convivium **109.** Epist. Paulo Guiniglio Lucensi mittit **113.** Plinianam Historiam Italicae vertit ibid. Eius aegrotatio **115.** T. Livii Decadas transfuisse fertur ibid. Commentaria in Dantem conficit **126.** seqq. Orationem ante Dantis expositionem habet **131. n. 2.** aliam deinde, cum Commentarium suum Florentinae Reip. offerret. ibid. **n. 4.** AEdes in oppido ad Col-

- Collem sito ei dono dedit Florentina Resp. 140. Romanam Inscriptionem interpretatur [143](#). Elegiam scribit in funere Mich. Verini ibid. seqq. Iudex artis Iudicni, & Tabellionum renunciatur 144. Auro, argento, aere flavo feriundo praeficitur ibid. Io. Simonettæ Sfortiadæ Italicam fecit 147. Formularium scribendi Epp. edidit ibid. seqq. De varietate anni, deque triplici annorum specie Epist. scribit ibid. Carmine Baldinotti Thomæ obitum deflevit 140. [n. 2](#). Pandectas Florentinas invisit 151. Orationem sacram habet [161](#), [162](#). Eius amici recensentur [163](#). Pratum Vetus secedit [166](#), ibi. que obit 167. seqq. Eiusdem Operum catalogus [179](#). seqq.
- Landinus Franc. Caecus dictus à Rege Cypri laurea coronatur. [I. 36](#). seqq. Eius vita a Philippo Villanio conscripta 41.
- Landinus Gabriel Poeta Camaldulensis Monachus. [I. 43](#).
- Landinus Iacobus Pictor egregius. [I. 25](#). seqq.
- Landinus Petrus. [I. 45](#). seqq.
- Lanfredinus Ant. Ficini discipulus. [II. 75](#).
- Lanfredini Io. Epist. II. 121. [n. 2](#).
- Lapinius Euphrosynus. II. 85. [n. 7](#).
- Leo Petrus Ficini auditor. II. 75.
- Linacri Thomæ Landini discipuli Elogium. [I. 109](#). [n. 13](#).
- Lippius Laur. Ficini amicus. II. 74.
- Ludovico XI. Galliarum Regi Donatus Acciaiolus orator mittitur. II. 9. [n. 6](#).

M

- M**achiavellus Nicolaus laud. II. 87. Eius protector Cosmus Oicellarius [86](#). [n. 7](#). [88](#). [n. 14](#).
- Maffei Scipio. II. 47. [n. 4](#). 121. [n. 3](#). 125. [n. 10](#).
- Magorum pia Societas. II. 158. [n. 4](#).
- Manettus Ant. II. 136. [n. 11](#).
- Mannetti Iannottii vitam scripsit Alamannus Rinuccinus. II. 8.
- Mannius Dominic. Mar. [I. 52](#). [n. 2](#). II. 145.
- Marescalcus Franc. Ficini auditor. II. 75.
- Marmius Franc. II. 86.
- Marsuppinus Iunior Landini discipulus. [I. 173](#). seqq. Eius laus [103](#). Ficini auditor. [II. 75](#). Mar.

- Marfuppinus Carolus a Landino** in Dialogis de Anima loquens inducitur . *L. 131.* Donati Acciaoli praeceptor fuit . *II. 9 n. 6.* laudatur *5. n. 12.*
Marfuppini Carolus & Chrystophorus Platonico Convivio interfuerunt . *II. 61.*
Martellius Dominicus ad Sixtum IV. legatus missus . *II. 11.*
Martellius Nicolaus *II. 87.*
Martellius Petrus laud. *ibid.*
Martino Vranio Epist. scribit Ficinus, in qua suos discipulos recenset . *II. 70. seqq.*
Medices Bernardus Ficini auditor . *II. 75.*
Mediceae Catharinae Epigrammata sua dicat Nic. Martellius . *II. 91. n. 10.*
Medicei Cosmus, & Laurentius Graecos exsules excipiunt . *I. 64. seqq.* Bibliothecam instruunt *ibid.* Cosmi mors *67. seqq.* Cosmus Academiam Platoniam Florentiae instaurat . *II. 55.* T. Livii Decadas Alphonso Aragonensium Regi dono misit *113. n. 5.*
Medicei Bernardi Oratio sacra. *II. 162.*
Medicei Ioannes, Sylvester, & Verius laudd. *II. 112. n. 11.*
Mediceus Io. Card. Bern. Tarlati curae committitur . *I. 9. n. 7.*
Mediceo Iuliano Commentaria in Iuvenalem inscribit Domitius Calderinus . *II. 47 n. 4.*
Mediceus Iulius Card. libertatem Florentinis eripit . *II. 96.* Coniuratio in eum inita *ibid.*
Mediceus Laurentius ab intimis Epp. utitur Bernardo Tarlato . *I. 8.* Eidem D. Io. Gualberti vitam dicat Hieronymus Radicleris *22. n. 15.* suasque in Virgilium interpretationes Christoph. Landinus *217.* Idem ad Sixtum IV. orator missus . *II. 11.* Cum Landino, aliisque viris doctis rusticabatur *31. seqq.* Academiam Platoniam instaurat *38. seqq.* Ut Platoniscorum libri Latini reddantur, curat *55.* Convivium Platicum ruri celebrat *61.*
Mediceus Leopoldus Platoniam Academiam instaurat . *II. 97.*
Mediceus Petrus Christophori Landini Maecenas pluribus Elegis laudatur . *I. 107. seqq.* Eius mors . *II. 110. n. 1.*
Medicei omnes Ficinum adjuvant . *II. 71. seqq.*

Me-

- Melanchthonus Philipp. Atheum dicit Politianum . II. 158.
 Menckenius cit. II. 85. n. 7.
 Mercatus Michael Ficini amicus. II. 74.
 Micheloëtius Bernardus Ficini auditor. II. 75. huic Valerium Flaccum dicat Benediëtus Philologus. L. 148.
 Micheloëtius Nicol. Ficini auditor. II. 75.
 Minerbettiæ aedes. II. 143.
 Minerbettus Petrus ad Sixtum IV. legatus mittitur. II. 11.
 Mirandulanus Picus Ficini familiaris. II. 74. tum etiam Landini 163.
 Monaldius Petrus Arduinum Oliverium laudat. II. 15.
 n. 9.
 Mucillanus ager. II. 33.

N

- N**aldius Naldus Ficini amicus. II. 73.
 Nardius Iac. exitum Acad. Platonice exponit. II. 99.
 Nathius Franc. Comes Stabuli Reip. Florentinæ L. 11. n. 9.
 Nero Loëtarius Ficini discipulus. II. 75.
 Nerus Petrus Ficini discipulus ibid.
 Nefius Io. Alamannum Rinuccinum laudat. II. 4. Ficini auditor 65. Bernardum Oricellarium laudat 78. n. 1. Eiusdem adolescentis Orationes sacre 160. 161. 162.
 Nicoli Nicolai laus. L. 46. A Leonardo Arretino maledica oratione adgreditur 73. seqq.
 Nobilitas vera quæ sit. II. 105. seqq.
 Nobilium Florentinorum desidia. II. 16.
 Nuthius Bernardus Platonico Convivio interfuit. II. 61.
 Ficini amicus 74.

O

- O**ricellario Bernardo Elegiam scribit Christoph. Landinus. L. 97. n. 2. Idem Antiquitates Romanas conlegit. II. 19. 46. n. 3. Huic Epist. Fontius scribit 65. n. 4.
 Idem de Pandedis Florentinis meminit. II. 153. n. 4.
 Eiusdem elogium 77. n. 1.

Q

Ori-

- Oricellarii Petri elogium . II. 77. n. 3. Cosmi ibid. n. 4. Pallae ibid. n. 5. Ioannis ibid. n. 6. alterius Cosmi ibid. n. 7.
 Oricellarius Pallas. II. 84. n. 5.
 Oricellarii 10. Reip. Florentinae Prioris effusae divitiae . II. 10.
 Oricellariae Familiae horti, eorumque descriptio. II. 81.
 Othomanus Turcarum Princeps. II. 113. n. 5.

P

- P**astiana coniuratio ab Ang. Politiano describitur . I. 221. n. 1.
 Pastius Hieronymus laud. I. 179.
 Pastius Petrus Ficini amicus. II. 73.
 Paleottus Vincentius in Iure Civili ab Ant. de Prato Veteri instituitur . I. 16. n. 1.
 Palmerius Matthaeus aurea corona donavit Carolum Arretinum, & Orationem habuit in eius funere. I. 81. n. 6. seqq. Aliam in funere Alamanni Rinuccini . II. 8 laudatur 43. I. 131. n. 1.
 Pandectarum Florentinarum brevis historia. II. 151. seqq. Easdem memorat Bern. Oricellarius 153. n. 4.
 Pandulphini Philippi Oratio sacra. II. 160. n. 5.
 Pandulphinus Pandolphus. II. 9 n. 5.
 Panhormita Ant. Hermaphroditi libros Cosmo Mediceo dicat. I. 66. Eiusdem statua & effigies. II. 188. seqq.
 Papiensis Iac. Card. Landino Epist. scribit . I. 183. aliam Gentili Arretino . II. 112. n. 1.
 Papinius 10. Ant. Burchiellam Commentario illustrat . I. 19. n. 13.
 Parentius Marcus Historicus laudatur . II. 14. n. 7. De Oliverii Arduini obitu agit 16. De peste loquitur, quae sub Innocentio VIII. per Italiam saevit 45. De 10. Picci obitu agit 48. n. 6. Eiusdem sermo sacer 160. n. 5.
 Parentus Petrus Ficini auditor. II. 75.
 Paullus Secundus Pont. Pomponium Laetum insequitur. II. 52. n. 14. Platinam quoque, & Callimachum ibid.
 Paulli Florentini Mathematici aedes . I. 55. n. 2. Idem in Dialogis de Anima introducit a Landino 132. Eiusdem

dem elegiam inscribit Landinus 137. seqq.

Perusini Campanum civitate donant. II. 53. n. 15.

Peruzius Bindo Simon laud. I. 187.

Petrarcha omnium primus Graecas litteras Florentiae excoluit. I. 59. seqq.

Petrasanta Franciscus Ficini auditor. II. 75.

Philolphus Alamannum Rinuccinum laudat. II. 4. Eiusdem laus. I. 46.

Philotimus Constantinopolitanus Laur. Medicei hospes. II. 106.

Picus 10. cum Landino rusticabatur. II. 34. laudatur 43. 46. 47. n. 3. 48. n. 6.

Pierleonus S. olerinus Ficini familiaris. II. 74.

Pilatus Leontius Graecas litteras Florentiam invehit. I. 60.

Pisanum bellum descripsit Bernard. Oricellarius. II. 80.

Pius III. Pont. Max. laud. II. 49. n. 9.

Platina Barptolem. lau. I. 11. 43. Ficini familiaris 74.

Platonica Academia sub Leopoldo ab Etruria instituitur.

II. 97. Eius Academiae Socii 55. seqq. Eorumque placita, ac videndae opiniones 57. seqq.

Platonicum Convivium a March. Francisco Castellioneo quotannis celebratur. II. 101.

Platonis anniversaria Convivio Florentiae celebrabantur. II. 61. seqq.

Plutarchi vitas aliquot, aliaque ejusdem opuscula latine vertit Alamannus Rinuccinus. II. 7. seqq. Alias vitas

vertit Donatus Acciaiolus 14.

Poggii laus. I. 46. Obitus ejusdem Elegia a Landino laudatur seqq. Landini fuit amicus 149. seqq. Alamanni

Rinuccini Praeceptor. II. 4. Don. Acciaiolum Graecas litteras docet 9. n. 6.

Politiani amores. I. 110. Landini fuit auditor 173. Eius elogium 186. seqq. Eiusdem Ode in Landini laudem.

228. n. 5. Picta ejus effigies. II. 34. laus 43. obitus 48. n. 6. cum Ficino familiaritas 74. Mediceo Convivio inter-

fuit 108. Gentilem Arretinum laudat 111. n. 2.

Pontanus laud. I. 212. n. 2. II. 54. n. 15.

Porcaria coniuratio. II. 19. n. 1.

Prati Veteris descriptio. I. 24.

Pulcius Lucas. II. 43.

Pultrius Laurentius. I. 13. n. 9.

Q 2

Quar.

Q

Q Varqualius Cherubinus Ficini familiaris. II. 74.

R

R Abatta Matth. Ficini discipulus. II. 75.
 Rainaldus a Cafentino. I. 13. n. 9.
 Raynerius Landini amicus. II. 163.
 Redditus Philippus. II. 80.
 Reuelini Io. Landini discipuli elogium. I. 109. n. 10.
 Eiusque fratris Dionysii ibid. n. 11.
 Riarius Cardin. Sixti IV. nepos in carceres detrusus.
 II. 12.
 Ricafulanus Bindaccius Landini auditor. I. 173. seqq. tum
 Ficini. II. 75. citatur 79. n. 1.
 Riccardi Marchiones laudati. I. 99.
 Riccardius Subdecanus laud. II. 19. n. 1. 46. n. 3. 81.
 Riccardus Anglariensis Ficini familiaris. II. 74.
 Ridolphus Laurentius Landini amicus. II. 163.
 Rimicinus Franc. Ficini auditor. II. 75.
 Rinuccini Alamanni elogium, & scripta. II. 3. n. 4. seqq.
 Sermo sacer 169. n. 5. Mediceo Convivio interfuit 109.
 Romanae Urbis historiam descripsit Bernard. Oricellarius.
 II. 81.
 Romena Iacobus concionator eximius. I. 13. n. 10.
 Rotatus Io. Ficini auditor. III. 75.
 Roscius Hieronymus Ficini amicus. II. 74.

S

S Abellius M. Ant. T. Livium Landinum transfuisse re-
 fert. II. 116.
 Sabinus Floridus Pomponium Lactum laudat. II. 51.
 n. 14.

Sal-

- Salvetto Iac. Elegiam mittit Landinus de laudibus Magni Cosmi. L. 102. n. 3.
- Salviatus Franc. Pisanus Archiepisc. laqueo suspensus. II. 12.
- Salviatus Iac. Nicolaum Angelium Bucinensem Professore Florentiam arcessit, II. 64. n. 3. Eiusdem laus. I. 162.
- Salviatus Robertus Landini amicus. I. 149. seqq. Huic Epist. scribit Landinus 158. seqq.
- Salvinus Salvinus. I. 21. n. 2.
- Salvinus Sebastianus Ficini amicus. II. 74.
- Salutati Coluccii laus. I. 46.
- Saxius Paullus Verini Mich. praeceptor. II. 144.
- Scala Barptolem. Altieram Albitiam amore prosequitur. I. 120. n. 1. Ei elegiam scribit Christoph. Landinus 122. Landino familiariter utitur 149. seqq. eique Epist. scribit 157. n. 5. Huius Cosmianae Confectiones. II. 19. n. 2. Aliam Landino Epist. scribit 50. n. 1. laudatur 42. 54. n. 15. Cum Landino munere scribendi publicas litteras fungebatur 103. n. 4. Eiusdem ad poenitentiam exhortatio 161.
- Schelhornius Georg. II. 19. n. 2. Atheum dicit Ficinum 158.
- Sebastianus Presbyter Ficini discipulus. II. 75.
- Seraphicus Ant. Ficini amicus. II. 74.
- Serristorius Io. II. 97.
- Sfortia Franc. II. 123. n. 5.
- Sfortia Ludovicus Dux Mediol. Chalcocondylam apud se vocat. II. 44. n. 1.
- Simcon de Colle Landini amicus. II. 163.
- Simonettæ Io. Sfortiae gentis historiam Thuscæ fecit Landinus. II. 147.
- Sixto IV. legatio a Florentinis constituitur. II. 11. Eius in Florentinos ira 12.
- Soderinus Paulus Landini auditor. I. 173. seqq.
- Soderinus Petrus Ficini auditor. II. 75.
- Sottomaior Ant. Antonii Brucioli opera defendit. II. 92.
- Sozomenus Pistoriensis. II. 50. n. 12.
- Stracleri Io. Landini discipuli elogium. I. 109. n. 9.
- Strozæ Pallantis vitam scripsit Io. Argyropulus. I. 71.
- Strozza Laur. II. 81. 82.
- Sultanus Aegypti Rex Mediceo Laur. legatum misit cum muneribus. I. 68. n. 1.

T

- T** Anius Io. vir sanctitate iulustris. I. 13.
 Tarcantiotae Marullo carmen Crinitus inscribit. II. 34. seqq.
 Tarlati Bernardi elogium. I. 7. n. 7.
 Tensira Ludovici Landini discipulus. I. 109. 117.
 Thiphernatium bellum descripsit Bernardus Oricellarius.
II. 80.
 Thomas a Cafentino. I. 13. n. 10.
 Thomadini Clementis elogium. I. 23. n. 16.
 Thuscani Matth. Carmina in Landini laudem. II. 136.
n. 11.
 Traversarius Ambrosius laud. I. 43. 46.
 Trithemius Io. II. 136. n. 11.
 Tudertinus Angelus Landinum nostrum aluit. I. 74.
 Turrius Stephanus Mediolanensis ad Landinum curandum
 arcessitur. II. 115.
 Tuscanella via. I. 51. n. 2.

V

- V** Aivodae Francisci Vngariae Ducis funus. II. 9. n. 6.
 Valor Bartholem. Ficini amicus. II. 74.
 Valor Nicolaus Ficini auditor. II. 75.
 Valor Philippus Ficini auditor ibid.
 Varchius Cosmum Oricellarium laudat. II. 85. n. 7.
 Vafarius Georgius vitam Iacobi Landini descripsit. I. 30.
n. 5. seqq. De Puteo Tuscanello loquitur 51. n. 2.
 Vbaldinus Io. Bapt. cit. II. 90. n. 6.
 Verini Michaelis mors, & elogium. II. 143. seqq. Epita-
 phium a Politiano conscriptum 146. n. 5.
 Verinus Vgolinus de favore Mediceae gentis in Landinum
 loquitur. I. 100. n. 2. Flammettam puellam adamavit
110. n. 1. Landini fuit auditor 173. Carmen Landino
 inscribit 177. Eiusdem elogium 199. Elegia. II. 35.
n. 2. Epistolae mss. 46. Landinum laudat. 136. n. 11.
 Vespa-

- Vespasianus librarius Florentinus Ant. Allii vitam descripsit. II. 63. n. 2.
- Vespucius Georgius Io. Reuelini amicus. I. 213. n. 10.
Eiusque fratris Dionysii 21. n. 12 tum Ficini. II. 74. Convivio Mediceo interfuit 107. Eiusdem Oratio 163.
- Vgolinus Baccius Ficini amicus. II. 75.
- Victorius Bernardus Ficini auditor. II. 74.
- Victorius Franc. laud. II. 87.
- Villanus Philippus vitam edidit Franc. Landini. I. 41.
- Villegas Ferd. totum ferme Landini in Dantem Commentarium exscribit. II. 199.
- Vinciguerra Antonius Landini amicus. II. 163.
- Vmbrosae Vallis asceterium. I. 5. n. 5.
- Vngarus Io. postea Callixtus III. Antipapa. I. 12. n. 8.
- Volaterranus Raphael de Landino obloquitur. II. 125. n. 10.
- Volaterris Academia fuit. I. 78. n. 2. seqq.
- Vossii error. I. 81. n. 6.
- Vranio Martino Epist. scribit Ficinus, qua suos amicos enumerat. II. 70. seqq.
- Vrsini Iordani funus oratione Landinus prosequitur. I. 235.
- Vrsini Nicolai laudes a Landino celebrantur. I. 234. n. 6.
- Vtapiensis Anonimus Landinum carpit. II. 121. n. 3. 139.

Z

- Zeffio Francisco Epist. Fontius scribit. II. 94. n. 11.
- Zenus Apostolus cit. II. 80. 81. 83. n. 4. 85. n. 6.
- Zocchi Io. exhortatio ad poenitentiam. II. 61.

